

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Pablo Miranda

Ülkem Toprağım ve Halkım

Çeviren: Tonguç Ok

Tarih

EVRENSEL
BASIM
YAYIN

EVRENSEL
BASIM YAYIN

Kitabın orijinal adı:

Mi país, la tierra y sus gentes

PABLO MIRANDA

ÜLKEM TOPRAĞIM VE HALKIM

İSPANYOLCA ASLINDAN ÇEVİREN: TONGUÇ OK

TARİH

DOĞA BASIN YAYIN

Dağıtım Ticaret Limited Şirketi

Tarlabası Blv. Kamerhatun Mah. Alhatun Sk. No: 25 Beyoğlu / İstanbul

T: 0212 255 25 46 F: 0212 255 25 87

www.evrenselbasim.com - info@evrenselbasim.com

Evrensel Basım Yayın **473**

Pablo Miranda: Ülkem, Toprağım ve Halkım

İspanyolca Aslından Çeviren: **Tonguç Ok**

Genel Kapak Tasarım: **Savaş Çekiç**

Kapak Uygulama: **Devrim Koçlan**

ISBN 978-605-4156-10-8

© Evrensel Basım Yayın 2012 - Sertifika No 11015

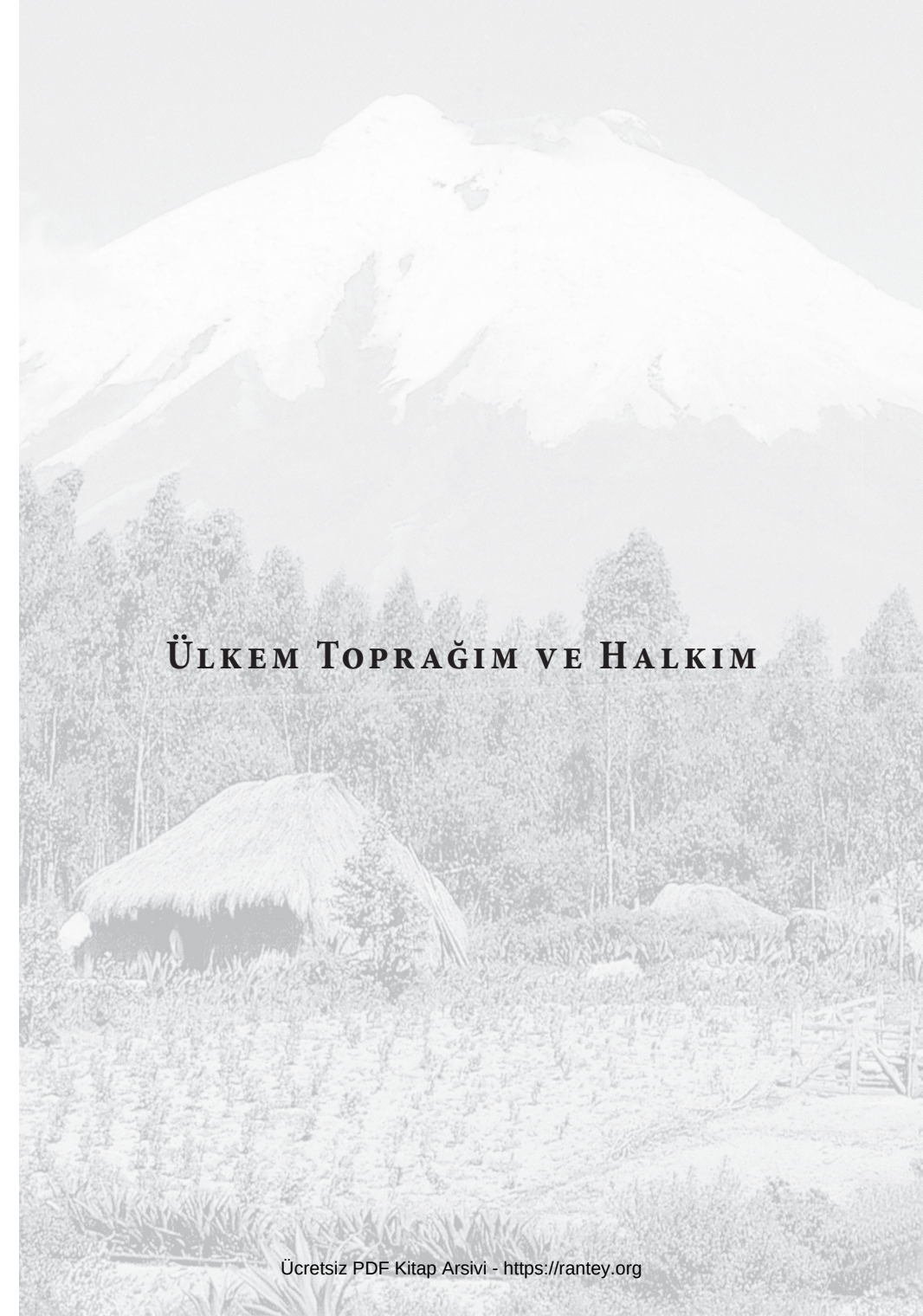
Birinci Basım **Ağustos 2012**

Baskı: Ezgi Matbaası

Sertifika No: 12142

Sanayi Caddesi Altay Sokak No: 10 Çobançeşme - Yenibosna / İstanbul

T: 0212 452 23 02 - 654 94 18 - ezgimatbaa@mynet.com - www.ezgimatbaa.net

ÜLKEM TOPRAĞIM VE HALKIM

İÇİNDEKİLER

bize anlatılan tarih	13
ekvador: bir doğa mucizesi	16
evrenin kökeni	20
ekvador halkları	24
toplumun ileri ve tam gelişimi	27
ruminyahui	31
bizim toprakların denizi	34
fetih	37
spartaküs ve kölelerin isyanı	41
yerli ayaklanmaları	45
yaşamın kökeni	49
la costa	52
sömürgecilik	56
fuito: dünyanın merkezi, ekvadorluların başkenti	60
eugenio espejo: özgür amerika'nın müjdecisi "duende"	64
sierra	67
rönesans	70
feodalizme karşı	
görkemli köylü savaşları	72
aydınlanma	75
ansiklopedistler	77
sanayi devrimi	79
fransız devrimi	83
ilk bağımsızlık savaşı	87
ikinci bağımsızlık savaşı	91
guayaquil	94
manuela'lar	98
insan genomu	102
guaricha'lar	106
bolivar'dı onun adı	109
cumhuriyet	113

amazon havzası.....	116
eloy alfaro ve liberal devrim.....	120
birinci dünya savaşı	125
ekim devrimi.....	129
galapagos: büyüleyici adalar.....	132
15 kasım 1922	135
temmuz devrimi.....	139
toprak mücadelesi.....	142
loja	145
sosyalizm	149
işçi hareketi.....	152
rio de janeiro protokolü	156
faşizmin gecesi	160
ikinci dünya savaşı	163
muz üretimi ve ülke ekonomisi.....	168
el che.....	171
“şimdi gençsin, dünya bugün günlük güneşlik”	176
altmışlı yıllar.....	179
15 yaşındaydı.....	183
yeni harika: petrol.....	188
uzayın fethi.....	192
yıldız savaşları.....	196
ideolojilerin sonu.....	199
yerli halklar yeniden ayakta	202
küreselleşme	206
devrimler yüzyılı.....	212
bilimsel-teknik devrim.....	216
üçüncü milenyum.....	219
göçmenler	222
yarının ekvador'u.....	227
jaime: halkın yiğit evladı.....	230

Dev İnsan

*Bir dev yaşıyor yeryüzünde.
Bir lokomotifi hiç zorlanmadan kaldırabilen elleri;
Bir günde binlerce mil yol yürüyebilen ayakları;
Bulutların üzerinde, kuşların bile erişemeyeceği yükseklikte
uçmasını sağlayan kanatları;*

*Suyun yüzeyinde ve altında
her türlü balıktan daha iyi yüzmesini sağlayan yüzgeçleri;
Görüleneyi gören gözleri; dünyanın öteki ucunda söylenenleri
duyabilen kulakları var bu devin.*

*O kadar güçlü ki;
dağları aşabilir,
akıntının orta yerinde
dizginsiz çağlayanları durdurabilir.
Dünyayı gönlünce değiştirip dönüştürüyor bu dev:
Ağaç dikip ormanlar yapıyor;
Denizleri birleştiriyor;
Çölleri yeşertiyor.*

*Peki ama kim bu dev?
Bu dev, insan'dır.*

M. ILIN

İnsan Nasıl Bir Dev Oldu? adlı kitaptan

Ekvador'a Övgü

Ekvador, güzel ülkem benim, dünyanın zümrütü
Ekinoks çizgisi üzerine uzanmışsın sere serpe
İnsanın toprakla birleşmesini kutsuyorsun,
Yerin derinliklerindeki yavuklusuna kavuşmasını.
Tohumların babası güneş

Hamarat elleriyle süsleyip bezemiş seni
Hep bayram giysileri içinde bir sevgilisin sen
Bereketli tarlalar vücudun, volkanik dağlar memelerin
Her yerini öpüp koklamak istiyorum körpe bedeninin;
Cangıl ormanı saçlarını,

Mısırların ve şeker kamışlarının boy verdiği kasıklarını.
Ve başımı yaslasam diyorum çiçekler açan göğsüne.

Ballı yemişlerin, göklere uzanan kerestelik ağaçların
Çiçeklerden daha renkli, konuşan kuşlarınla
Doğa bilimlerini öğrettin bana;
Olağanüstü bir dünyanın zoolojisini,
Dans ederken bile inleyen,

Umutlarını bayram fişekleriyle bulutlara gönderen,
Asırlardır gözyaşı döken bir halkın tarihini.

Evreni sevmeyi öğrettin bana
Ve yazgımı kabul edip bu gezegende yaşamayı;
Su birikintisinde boğulan yaralı yıldızın imdadına
Hiç kimsenin koşmadığı yaban ellerde
Düşsel lamalara çobanlık etmeyi.

Sen beni yeşerttin Ekvador;
Yaşayan her canlıyla omuz omuza verip
Köklerimi bereketli topraklarına saldım
Bir başımayım;
Sıra dağlar gibi sarp,

İnka hazinelerinin saklandığı mağaralar kadar derin.
Göğsümde bir krater gölü baş koymuş yatar.
Alnım yağmurlu, yemyeşil bir yayladır.
Kurumuş bir kaktüstür yüreğim,
Çiy damlası dilenir.

En güzel elbiselerimi giyindim,
sana dönüyorum Ekvador.
Yaşlı kalbinin vuruşlarını dinleyerek
Yeşil göğsünde dans etmek istiyorum,
Hiç durmamacasına, ölene dek.
Parmaklarım asırlık arpın tellerinde;
Yüzlerindeki ölü toprağı silkerek
Eski gök tanrılarını uyandırıyorum ezgilerimle.

Hoş geldin şebnemlerinle karşıla beni, sıcak kucakını aç
Ah, başı buzlarla ve sinek kuşlarıyla taçlanmış anacığım!
Değerli taşları bağrında saklayan madenin,
Kayıp definenin yerini göster bana.
Büyülü bitkilerini, mucizeler yaratan kokulu reçineni,
Ve güneşin, koruyucu işaretlerini üzerine kazıdığı
Tılsımlı anı taşını ver bana.

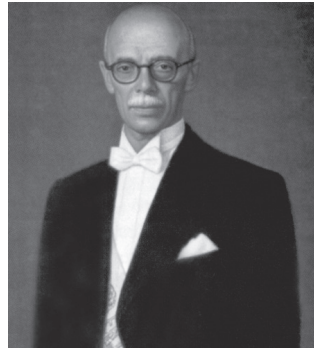
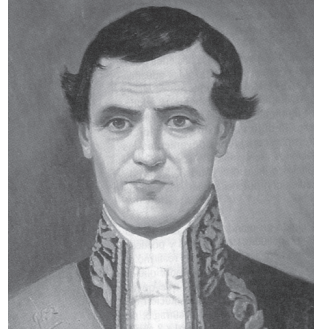
JORGE CARRERA ANDRODE

“Ekinoks Çizgisi” bülteninden alınmıştır

bize anlatılan tarih

Ekvador tarihini öğrendiğimde yaşadığım şaşkınlığı anlatamam. Ülkemin tarihi başkanların hayat hikâyeleriyle, onların neler yapıp neler düşündükleriyle sınırlanabilir miydi? Peki ya Juon, Maria, Manuel ve tanıdığım tüm diğer insanlar neden bu tarihte yoktular? Salasacas'lardan ve Saraguras'lardan neden hiç söz edilmiyordu? İsimsiz kahramanlara neden hiç yer verilmemişti? Sorduğum bu sorulara ortaokulda bir yanıt alamadım. Lisede aynı soruları yine sordum. Öğretmenlerim tarihin kitaplarda yazılı olduğunu ve kendilerinin de bakanlığın gönderdiği kitaplarda ne yazılıysa onu bize aktardıklarını söylediler. Yanıtlara hiç ulaşamayacağımı düşünüyordum. Yine de arayışımı sürdürdüm.

Bir gün her şey ansızın değişti. Sınıfın en sıksası olduğundan “veremli” lakabını taktığımız Antonio beni bir toplantıya götürdü. Bizim evin tam karşısında bulunan eski bir binanın son katına gizlice girdik. İçerde başka okullardan ve üniversiteden gelen bir sürü öğrenci vardı. Beşinci ve altıncı sınıfa gidenlerin yanı sıra birinci ve ikinci sınıf öğrencileri de oradaydı. Biz üçün-

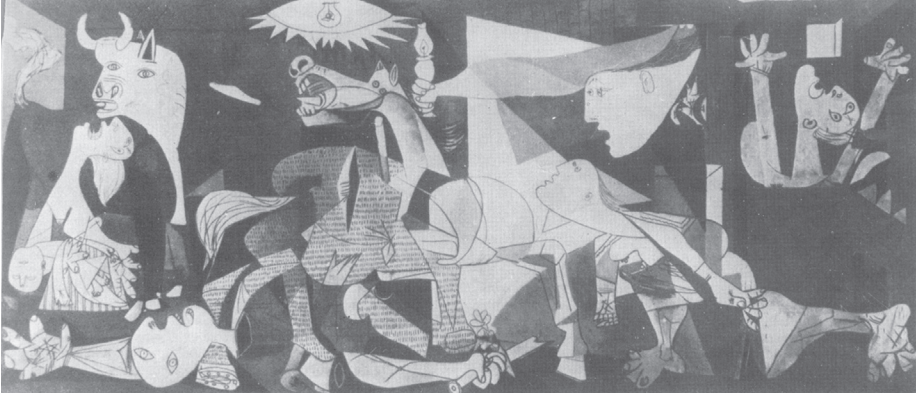

cü sınıf öğrencileri dört kişiydik. JC'nin (Öğrenci Gençlik Konseyi -ç.n.) bir toplantısıydı. 1958'den söz ediyorum. O zaman henüz on beşindeydim; çılgınlar gibi, elime geçirdiğim tüm aşk öykülerini ve romanlarını bir solukta okuyordum. Aklımda pek çok soru vardı ve bunların çok azına yanıt bulabilmişim.

İşler o gün, orada değişmeye başladı. Her şeyden konuşuyorduk; devrimden, yaşamdan, aşktan ve yolculuklardan. Kanımız kaynıyordu. Dışımızdaki dünyayı tanımaya ve fethetmeye karar verdik. Ders kitaplarında yazılan, okullarda öğretilen tarihin bizim tarihimiz olmadığını anladım. Bu onların tarihiydi ve bize onu nasıl işlerine geliyorsa öyle anlatıyorlardı. Bir gün birilerinin gerçek tarihi yazacağını biliyordum. Tarih dün vardı, bugün de var ve yarın da var olmaya devam edecek. O, coğrafya, ekoloji, insanların, farklı toplumsal sınıfların çıkarlarıyla yan yana ilerliyor. Bugünden baktığımda bu görevin tamamlanmamış olduğunu artık görebiliyorum; birkaç Ekvadorlu bu işi başlattılar ve sürdürüyorlar. Bu tarih, başlığına varıncaya kadar değiştirilmek zorunda. Ona "Ekvador Tarihi" değil "Ekvador Halklarının Tarihi" demek gerek.

Artık onu biliyorum. Bu, uzun bir tarih; onu yeniden keşfetmek ve baştan sona yeniden yazmak zorundayız. Dahası, bunu yaparken çoğunluğun, yani işçilerin ve halkların çıkarları gözetilmeli. Ekvador halklarının tarihi elimizdeki bilgilere göre bundan yaklaşık 12 bin yıl önce başlıyor ve halen And dağlarının eteklerinde ve tropikal (yağmur) ormanlarında, betonarme şehirlerde ve saz damlı kulübelere, mahallelerde ve okullarda, düşlerde ve yaşama kavgası içinde bu tarih yapılmaya devam ediyor.

Bu tarih gezegenimizde olup bitenlerden, başka halkların kadınlarından ve erkeklerinden yalıttık değil; o, farklı çağlarda değişik ülke ve bölgelerde yaşayan tüm emekçilerin ve halkların tarihinin bir parçası. İnsanoğlunun/kızının tüm düşünce ve ilişkilerini kapsıyor. O, bilimin gelişimidir; yeni keşiflerdir; ütopya ulaşma ve düşleri gerçekleştirme çabasıdır; yeni bilgilere ulaşılması ve başka yeni soruların ortaya çıkmasıdır.

Bu sayfalarda yazılanlar Ekvador Halklarının Tarihi'ndeki bazı unsurların analiz edilmesi anlamında söz konusu tarihe katkıda bulunma çabasıdır. Gelişmeleri yalın bir biçimde ortaya koymaya çalışacağız. Niyetimiz bu tarihin şehirlerde ve kırlarda, Sierra'da¹, Costa'da² ve Amazon havzasında yaşayan yerli, melez ve siyah genç kızlarımızın ve erkeklerimizin eline ulaşmasıdır. Kitabın amacı sorulara açık yanıtlar vermenin ötesinde merak tohumları ekmektir.

Bunu başarıp başaramadığımızın kararını sizler vereceksiniz. Okumadan önce bir şey söylemeyin; okuduktan sonra istediğinizi istediğiniz şekilde söyleyebilirsiniz.

1 Sierra: Sıra dağlar anlamına geliyor. Ekvador'un dağlık bölgesine verilen ad.

2 Costa: Sahil anlamına geliyor. Ekvador'un kıyı bölgesine verilen ad. (ç.n.)

ekvador: bir doğa mucizesi

Dünyanın ortasında, kuzeyinden güneyine And dağlarının boylu boyunca uzandığı, kıyıları Pasifik Okyanusu'nun görkemli dalgalarıyla yıkanan, Amazon havzasına kendini cömertçe sunan Ekvador isminde küçük bir ülke var. Galapagos adaları, Ekvador'un doğal zenginliğinin ayrılmaz bir parçası.

Kendi hükümetlerinin ihmal-kârlığı ve komşularının yayılmacı arzuları yüzünden yüzölçümü 254.000 km²'ye inmiş olan bu ülke, her şeye rağmen bir doğa ve insan mucizesi olarak duruyor.

Gezeganimiz, Ekvator çizgisinden kutuplara, tropikal alanlardan buzullara varıncaya dek bir dizi farklı iklimi ve değişken yaşam çevrelerini (habitatlara) içeren çeşitli iklim kuşaklarına ayrılmıştır. Bu enlemlerde yer yüzünün bütün iklimleri, tüm doğal oluşumlar görülür: flora ve fauna, ormanlar ve meralar, çöller ve göller, nehirler ve dağlar, kısacası dünya coğrafyasının tüm harikaları.

Ekvador'da, Pasifik Okyanu-

su'nun kıyılarından deniz seviyesinden 6310 m. yükseklikteki Chimborazo'nun zirvesine kadar, gezegenimizin bütün iklim çeşitleri, tüm flora oluşumları ile suda ve karada yaşayan çok çeşitli hayvan türleri görülür. Amazon havzasının verimli tropikal toprakları ve Costa'nın en güzel parçası burada, Peru çölünün uzantısı olan çöllük ve yarı çöllük araziyle el ele tutuşarak kıyı şeridinde ve oradan da 4 bin metreyi aşan yüksekliğiyle Chimborazo bölgesindeki Palmira'ya ulaşır. Burada nemli tropikal ormanı ile kuru tropikal ormanı dudak dudağa verirler. Yeşil savan³ coşkun sularla karışır; sonra, kurak topraklarda yarılr; And dağlarını tırmanan nemli subtropikal ormanlarla birleşerek puslu tepelerde gözden kaybolur. And dağlarının doruklarında volkanlar ve karlı tepeler tüm ihtişamıyla kendilerini gösterir; karla kaplı uçsuz bucaksız yaylalar göz alabildiğince uzanır. Mısır ve buğday, tropikal yağmur ormanlarının dev ağacı ve insanoğlunun evlat edindiği okaliptüs, muz ve patates, elma ve kahve, kakao ve arpa, deniz yosunları ve Andların doruklarındaki ağaç yosunları, tüm çeşitleriyle turuncgiller; kısacası, doğada bulunabilecek veya insanoğlunun yetiştirebileceği tüm ürünleri Ekvador topraklarında bulmak mümkündür.

Sayırsız hayvan türü ülke sınırları içinde barınmaktadır: Tropikal ormanların rengârenk kuşları; kuzeyden güneye, Kanada'dan Patagonya'ya uçan göçmen kuşlar yıl boyunca Ekvador sahillerinde boy gösterir. Yüz binlerce böcek türü, su hayvanları ve toprak altında yaşayanlar Ekvador'un farklı iklim kuşaklarını kendilerine yaşam alanı yapmışlardır. Ülkenin çölleri, tropikal kuşağı ve dağları çok sayıda vahşi hayvan türünü barındırmaktadır. Yeryüzündeki evcil hayvanların önemli bir bölümü bu bereketli topraklarda bir arada yaşamaktadır.

3 Savan: Büyük çayır.

Enconta da adaları ve Galapagos'lerden Archipelago, ekvatora özgü tropikal ormanların volkanik dağlarla iç içe geçtiği, etrafını çeviren Antarktika'nın soğuk sularının etkisiyle olağanüstü bir iklim sahip olan ve dünyanın en önemli canlı doğa laboratuvarını oluşturan, yeryüzünün en güzel bölgelerindendir.

Andların doruklarından cıvıdayarak süzülüp gelen Sierra'nın berrak akarsuları aşağıya indikçe derelere, ırmaklara, göletlere ve derin mavi göllere dönüşür; iç Andlardaki çukurları doldurur ve sıradağları yararak bir bölümü Pasifik Okyanusu'na, geri kalanlar da Amazon'a ve Atlantik Okyanusu'na dökülür. Sierra'dan hızla inen kollar sahil boyunca telaşla, yılankavi kıvrımlar yaparak batıdan doğuya, kuzeyden güneye ilerler; dağ yamaçlarında birleşen ve geniş düzlükleri geçerek Pasifik'in mavi sularıyla buluşurlar. Yeşilin her tonunu görebildiği Ekvador'un Amazon havzası, dağlardan inen ırmaklar tarafından cömertçe sulanır. Kimisi taşkın kimisi de durgun olan bu ırmaklar, Amazon nehrini ulaşıp oradan da Atlantik Okyanusu'na dökülür. Ekvador Cumhuriyeti'nin böylesi bir doğal çevreye sahip olması için 12 bin yıldan fazla bir zaman geçmesi gerekti.

Ekvador toprağının insanı, dişini turnağına geçirip ekvator kuşağının zengin sularında balıkçılık yapar; kıyıdaki savana ve tropikal yağmur ormanlarına dalar; And dağlarının batı yamacını tırmanır; umutlarını iç Andlardaki çukurlara tohum eyleyip eker; ırmaklar ve doğudaki yamaçlar boyunca aşağıya, avcılık ve tarım yaptığı Amazon cangıllarına inmek için dağların tepelerinde ve kuş uçmaz keravan geçmez yüksek yaylalarında gökyüzünü bulmaya çalışır.

Çamurun, ahşabın ve derinin ustasıdır; yerin derinliklerine iner, değerli madenleri ve petrolü çıkarmak için toprağı deler.

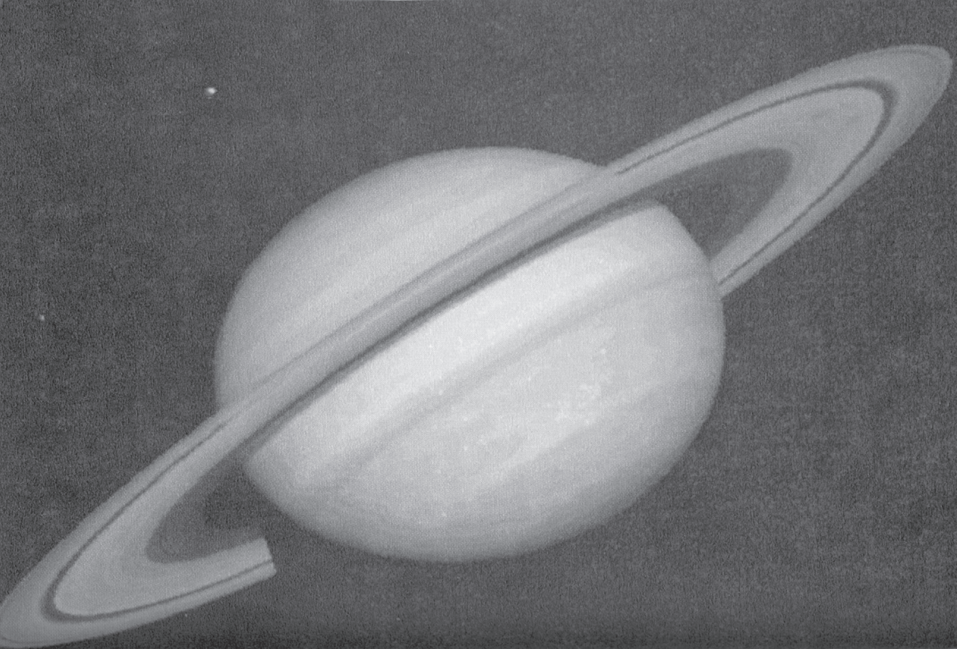
Ülkenin dört bir yanındaki küçük ve orta büyüklükte şehirlerden çıkıp yollara düşerek Guayaquil’de ve Quito’da toplanır. Fabrika işçisidir, esnaftır, öğretmendir, memurdur.

Ekvador’un çeşitli halkları arasında binlerce farklı yüz görmek mümkündür: Yerlilerin, İspanyolların ve zencilerin iç içe yaşamasının ürünü olan melezler (mestizos); farklı yerli halklar –Quichua’lar, Shuara’lar, Achuara’lar, Chachi’ler (11 yerli topluluğun ve halkın başlıcaları)– hepsi bir arada yaşayarak farklı etnik gruplardan, kültürlerden, kimliklerden ve dillerden bir mozaik oluştururlar ve Ekvador’u çok uluslu, çok etnik yapılı ve çok kültürlü zengin bir ülkeye dönüştürürler.

Bir yeryüzü cenneti, çok küçük bir toprak parçası üzerinde muazzam bir biyo-çeşitlilik ve kültürel zenginlik, adına Ekvador denilen bu harikulade maceraya can veren unsurlardır.

evrenin kökeni

Evren var olan her şeydir. Geceleyin gökyüzünde gördüğümüz sayısız yıldız bu bütünün çok küçük bir parçasıdır yalnızca. Dışımızdaki bilinmeyen uçsuz bucaksız boşluk, yerkürenin iç kısmı ve yaşamın özü tüm bir doğa bu belirsiz ve akıl sır ermez gök kubbenin parçasıdır.

Evren nereden çıktı, nasıl oluştu? Bu, tüm insanların, halkların ve kültürlerin; bilim insanlarının yanı sıra sıradan insanların da yanıtını aradığı bir soru olageldi. Evrenin kökeni hakkındaki tartışmaların sonu gelmedi; bu konuda çeşitli hipotezler ve teoriler ortaya atıldı, düş gücüne dayalı kurgular yapıldı.

Dinlere Göre Evren

Mısırlılara göre evrenin yaratıcısı Ptath idi. Ptath önce tanrı Atum'u yarattı; o da diğer tanrıları ve onlarla birlikte kozmozu, dünyayı ve dünyanın içindekileri –yaşamı, hayvanları, bitkileri ve insanı yarattı.

Mısırlılara göre evren dört köşe bir kutuydu; bu kutunun dibinde dümdüz uzanan yeryüzü vardı. Yeryüzü içbükeyde ve Mısır onun tam ortasında bulunuyordu.

Hindulara göre dünya, karısı bilgi tanrıçası Sarasuati'nin öğütlerine uyan tanrı Brahma tarafından yaratılmıştı. Yaratıcı bir üçlü vardı: Yaratıcı tanrı Brahma, koruyucu tanrı Visuir ve yok edici tanrı Siva. Evren varedilmişti, korunuyordu fakat yok olmayla yüz yüzeydi.

Babillilere göre yeryüzü, okyanusun içinde yüzen oyuk bir dağdı. Gökkubbe sağlam ve durağandı; yıldızlarsa iki tekerlekli arabalarla yolculuk eden tanrıları. Sular gökkubbeye bağlı büyük bir çukurun içinde bulunuyordu.

Mayalara göre yeryüzü tanrı tarafından insanlar yararlanсын diye yaratıldı.

Hıristiyanlara göre evren tanrı tarafından altı günde yaratıldı: Birinci gün gökyüzü ve yeryüzü; ikinci gün sular; üçüncü gün bitkiler; dördüncü gün gece ve gündüz; beşinci günde hayvanlar ve altıncı günde insanlar.

Felsefeye Göre İnsan

Yunanlı filozof Batlamyus, evreni, varolan her şeyin merkezine dünyayı koyarak açıkladı.

Yunanlı gökbilimci ve matematikçi Pisagor, evreni, her şeyin merkezine güneşi koyarak açıkladı.

Günümüz filozoflarından Samael Aun Weor evreni açıklarken, “her şeyin eterden geldiğini ve yine etere döneceğini” belirtiyor: Evren kozmik enerjinin titreşimlerinden başka bir şey değildir. Bu enerji sınırsız uzayı dolduran mavi bir özdeğe dönüşür ve değişime uğradığında eter halini alır.

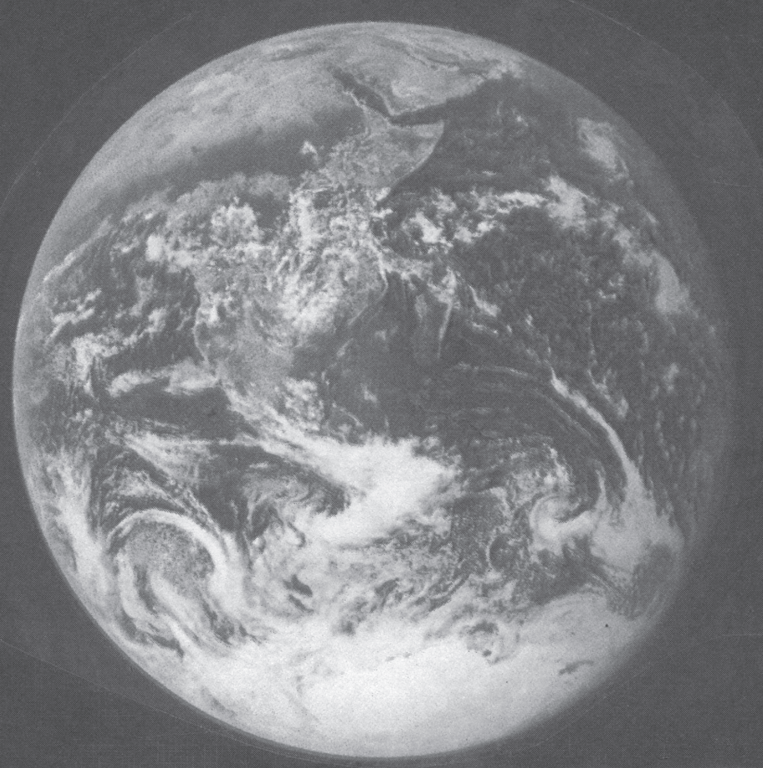
Bilime Göre Evren

Evrenin kökenini açıklayan çeşitli bilimsel teoriler bulunmakta:

– “Big Bang (Büyük Patlama)” ya da Genişlemekte Olan Evren Teorisi:

Bu teoriye göre evren bundan 15 milyar yıl önce, günümüzde var olan tüm enerjiyi ve maddeleri içinde barındıran çok küçük hacimli bir noktanın patlaması sonucu ortaya çıkmıştır. Bu patlamanın sonucunda evren büyümeye başlamıştır ve hâlâ büyümeye devam etmektedir. Evren genişledikçe soğumaktadır.

Bu teorinin çeşitli versiyonları vardır; fakat hepsi de ilk büyük patlama görüşünü paylaşmaktadır.

– *Durağan Evren Teorisi: Sürekli Yaratım*

Bu teori, evrenin uzayda ve zamanda öncesiz ve sonrasız olduğunu savunmaktadır. Madde sürekli olarak hiçlikten meydana gelmekte, yeni galaksiler ortaya çıkmakta ve genişleyen evren yeni oluşan uzaylarla doldurulmaktadır.

– *Bulutsu Teorisi*

Bu teori uyarınca toz ve gaz bulutları yeni oluşan yıldızlardan ayrılarak çekim gücü ile bir araya geldi. Çarpışmalar ve büyük cisimlerin küçük cisimleri yutması sonucu meydana gelen büyüme daha büyük cisimlerin oluşmasını sağladı; böylece gezegenler ortaya çıktı.

Bilim bugüne kadar bu teorilerin hiçbirini tam olarak kanıtlamadı; ama aynı şekilde onları çürütemedi de. Bilimsel araştırma, gözlem ve deneyler kuşkusuz gelecekte bize çok daha bütünlüklü doğru bir yanıt verecektir.

ekvador halkları

Bugün Ekvador adıyla bilinen bölgenin ilk yerleşimcileri deniz yoluyla Asya'dan ve Okyanusya'dan geldiler; Bering Boğazı'nı geçtikten sonra Amerika kıtası üzerinden ovaları, dağları, nehirleri ve denizleri aşarak, güneyden ise denizden ve karadan ilerleyerek Amazon'a ulaştılar.

Bu insan topluluklarının bazıları gelip geçtiler, bazıları da buraya yerleşerek büyüdüler, çoğaldılar ve önemli yerli kültürleri oluşturacak ölçüde tarihsel gelişim gösterdiler.

Çok sayıda etnik topluluk ve halk, binlerce yıl boyunca, bugün yurdumuzu oluşturan bu toprakların dört bir yanına dağılıp yerleştiler.

İnka istilasıyla birlikte yöreye yeni halklar geldi; baskın bir kültür, birleştirici bir dil oluştu ve Tahuantinsuyo'nun sınırları günümüz Ekvador'unun büyük bir bölümünü kapsayacak ölçüde genişledi.

İnkalar Amerika'nın en büyük yerli kültürlerinden birini geliştirdiler. Sistematiik ve düzenli bir toplumsal örgütlenme oluşturup kastlara bölünmüş bir toplum kurdular.

Astronomide ilerlediler, tarımı öğrendiler ve tarımsal üretimi geliştirmek amacıyla büyük sulama kanalları inşa ettiler. İmparatorluğun dört bir yanına ulaşan yollar yaptılar; altını, gümüşü ve diğer metalleri işlediler; seramikte (çömlekçilikte) ve dokumacılıkta ustalaştılar.

Ayrıca, Ekvador'da yaşayıp İnkaların boyunduruğu altına girmeyen yerli halklar da, özellikle de Costa'dakiler, ileri bir kültürel gelişim gösterdiler.

Günümüzde, İspanyol fethinin üzerinden beşyüz yıl geçtikten sonra bile, Ekvador'un eski halkları köklü ve güçlü bir kültürün örneği olarak karşımızda duruyorlar. Fetih onları yok etmeyi başaramadı. Direndiler ve ayakta kalmayı başardılar. Ve bugün haklarını yeniden elde etmeye çalışıyor, demokrasi talep ediyor ve geleceğine sahip çıkıyorlar.

Ekvador'da, kültürleri ve kimlikleri ülkenin ayrılmaz bir parçasını oluşturan çok sayıda milliyet ve yerli halk yaşamakta: Sierra ve Amazon'da Quichua'lar; Amazon havzasında Shuara'lar, Achuar'lar, Zapara'lar, Siona'lar, Secoya'lar, Cofan'lar; Costa'da Tsachila'lar, Awa'lar... vd.

“Amerika'nın keşfi” ve İspanyol fethi yerli halkları feodal boyunduruğu (vasallığa) ve köleliğe, yabancı bir kültüre, yabancı bir dine, dile ve uygarlığa mahkûm etti.

Fetihçi İspanyollar kadınsız gelmişlerdi; yerli kadınlara tecavüz ettiler, onları kendilerine odalık yaptılar. Bir bölümü de –özellikle İberya köylüleri arasından gelen askerler– yerli kadınlarla evlenip aile kurdular. Böylece, beşyüz yıldır özgün bir kimliğe sahip bulunan yeni bir halk, melezler ortaya çıktı.

Melez halk yüzyıllar boyunca kahramanca ayakta kalma savaşı verdi: Dağlık alanları tarıma açarak kendilerine bir ülke kurdular; İspanyol sömürgeciliğine, toprak beylerinin boyunduruğuna ve yabancı egemenliğine karşı ayaklanıp savaştılar. Olağanüstü bir çaba harcayarak dişleriyle, tırnaklarıyla Ekvador devletini kurdular.

İspanyollar madenlerde, tarım işlerinde ve yol yapımında çalıştırmak ve hepsinden önemlisi de yerlilere karşı işledikleri suçların üzerini örtmek için Amerika'ya siyah köleler getirdiler. Amerika'ya gelen siyahlar özellikle Esmeraldas eyaletine ve Sierra'nın sıcak vadilerine yerleştiler. Siyahlar melezleşmeye ve Ekvador kültürüne önemli katkılar yaptılar.

Günümüz Ekvador'u bir halklar ve kültürler mozaïği; çok uluslu, çok kültürlü ve çok budunlu (etnik yapılı) tek bir ülkedir. Toplumsal ve ulusal ilerleme, özgürlük ve bağımsızlık arayışında olan tüm halkların kader birliği yaptığı bir vatan. Çeşitlilik içinde birlik günümüzün ve yarının Ekvador'unu yüceltmekte, özgür ve bağımsız olmasını mümkün kılmaktadır.

toplumun ileri ve tam gelişimi

İnsanlık tarihi çok zengin ve çeşitlidir. Bütün halklar, dünyanın bütün kıtalarında benzer gelişim aşamalarından geçtiler. Fakat bunların hiçbirinde olaylar aynı şekilde cereyan etmedi. Her halkın kendine özgü koşulları, farklı toplumsal gelişim aşamalarının ne şekilde kendisini göstereceğini belirledi.

İnsanlığın içinden geçtiği belli başlı tarihsel aşamalar şunlardır: İlkel komün, kölecilik, feodalizm, kapitalizm ve sosyalizm. Bu

önemli aşamaların her biri, insanlığın doğal zenginlikleri nasıl elde ettiğinin ve geçim araçlarını nasıl ürettiğinin dolaysız ifadesi olan *üretim tarzlarına* uygun olarak adlandırılmıştır.

Tüm halkların içinden geçmiş olduğu ilkel komünal toplumda insanlar ortaklaşa bir yaşam sürüyorlardı. Özel mülkiyet yoktu. Toplanan ya da avlanan her şey tüm kabile tarafından tüketiliyordu. Hiç kimse ortak mülkiyeti kendi özel kullanımı altında bulundurmuyordu. Erkekler ve kadınlar, gençler ve yaşlılar, çocuklar ve ihti-

yarlar eşit yetki ve sorumluluklara sahiptiler ve aynı haklardan yararlanıyorlardı.

Kölecilik, üretimde bir *fazlalığın* ortaya çıktığı ve ilk toplumsal işbölümünün gerçekleştirildiği toplumsal aşamadır. Süreç içinde bazı insanlar topluluğun mallarına el koydular ve servetlerini artırıp iktidarlarını güçlendirmek için başkalarını köleleştirmeleri gerektiğini gördüler. Köle sahipleri ve köleler çok uzun süren bu toplumsal aşamanın baş aktörleriydiler.

Üretim araç-gereçlerinin gelişmesi, yeni icatlar ve kölelerin özgürlükleri uğruna verdikleri savaşlar insanlığın gelişiminde bir sıçramaya yol açtı. Farklı zamanlarda ve değişik biçimlerde *feodalizme* geçilmekteydi. Köle sahipleri yerlerini feodal beylere bırakırken köleler de serflere dönüşerek köle sahibinin mülkü olmaktan çıkıp toprak mülkiyetinin bir parçası haline geldiler. Toprak beylerinin özel mülkiyeti durumundaki beylikler, dirlikler ve malikâneler köylüleri derebeyinin topraklarında kendi geçimi için küçük bir

toprak parçasını ekip biçmeleri karşılığında ömür boyu ücretsiz çalışmaya mahkûm etti. Toprak beyleri ve köylüler feodal üretim tarzının temel sınıflarıdır.

Üretim araçlarının geliştirilmesi ve onları kullanma yeteneğinde kaydedilen önemli ilerlemeler, bilimin ve teknolojinin olağanüstü buluşları ve büyük coğrafi keşiflerin yanı sıra köylülerin zaman zaman verdikleri kahramanca mücadeleler, ticaretin ve pazarların gelişmesi, tüccarlardan, fabrikatörlerden ve tüccarlardan oluşan bir sınıfın ortaya çıkması yeni bir dönemi, *kapitalizmi*, burjuva toplumunu doğurdu; şehirlerin büyümesine yol açtı. Çeşitli ülkelerde farklı farklı zamanlarda feodalizme son veren toplumsal devrimler gerçekleşti. Köylüler, manüfaktür (imalat) işçileri ve zanaatkârlar feodal beylerin zorbalığını yıkmak için kahramanca savaştılar ve sonunda hedeflerine ulaştılar. Ne var ki, onların yerine iktidara kapitalistler geçti. 400 yıldan fazla süren ve kapitalizmin tüm dünyada egemenliğini kabul ettirdiği bu dönemde çok büyük icatlar gerçekleştirildi ve muazzam bir maddi gelişme sağlandı. Bu üretim tarzının temel sınıfları kapitalistler ve işçilerdir.

Ulusların kapitalizm döneminde kaydettikleri toplumsal ve maddi ilerleme, milyonlarca insanın ücretli emeğinin sömürülmesini ve bağımlı ülkelerin kapitalistler ve emperyalist ülkeler tarafından boyunduruk altında tutulmasının sonucudur.

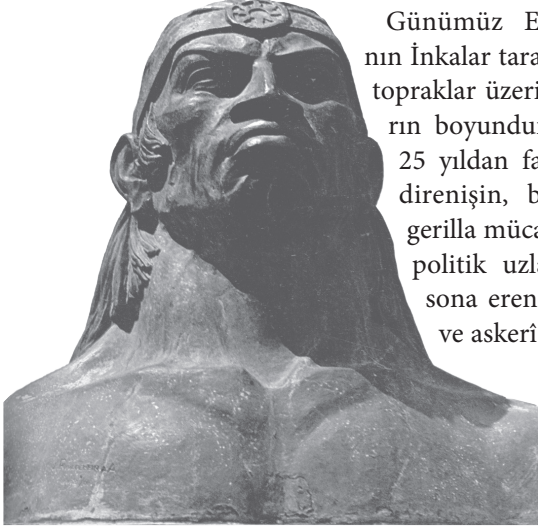
Bu dönemde işçiler toplumsal, ekonomik ve kültürel hakları uğruna toplumun yönetici sınıfı haline gelebilmek için kahramanca mücadele ettiler. XX. yüzyıl içinde, Rusya’da 1917’de işçiler ilk zaferlerini kazandılar. Daha sonra işçi sınıfı Avrupa’nın diğer ülkelerinde, Asya’da ve Amerika’da zaferler kazandı. Bu ülkelerde yeni bir toplumsal sistemin, *sosyalizmin* doğuşuna tanık olundu.

Sosyalizm insanlığın ulaşabileceği en yüksek aşamadır. İşçiler yeni bir dünya inşa etmek için mücadele ettiler ve bunu önemli ölçüde başardılar. Sosyalist toplum, kapitalist üretim tarzı ile üretimin tüm toplumun yararına bolca yapılacağı, toplumsal sınıfların ve onlarla birlikte toplumsal, ekonomik, etnik, kültürel ve cinsel farklılıkların ortadan kalkacağı komünizm arasında yer alan bir geçiş aşamasıdır.

Yeni bir dünya kurmak isteyen işçilerin ve halkların bu ilk girişimleri XX. yüzyılın sonlarına doğru yenilgiye uğradı. Ancak, mücadele sürüyor. Yeni toplum tarihsel bir zorunluluktur ve bizi bu hedefe götürecek aktörler mevcuttur: Şehir ve kır işçileri.

Bu canlı tablo yüzbinlerce yılda oluştu. İnsanoğlu henüz sonuna gelmediği çok uzun bir yol katetti. Spiral bir gelişim gösteren bu yolda daima ileriye doğru yürüyüşünü sürdürecektir. Yeni zikzaklar ve geri dönüşler yaşansa da her seferinde daha ileri bir düzeye ulaşılacaktır.

ruminyahui

Günümüz Ekvador topraklarının İnkalar tarafından fethedilip bu topraklar üzerinde yaşayan halkların boyunduruk altına alınması, 25 yıldan fazla süren zorlu bir direnişin, büyük çatışmaların, gerilla mücadelesinin ve sıradışı politik uzlaşmaların ardından sona eren amansız bir politik ve askerî savaşın ürünüdür.

İnka İmparatorluğu Tahuantinsuyo bölününce, güneyde başkenti Cuzco olan ve Huascar tarafından yöneti-

len, kuzeyde ise başkenti Fuito olan ve Atahualpa tarafından yönetilen iki ayrı idare ortaya çıktı. Bu durum fazla uzun sürmedi. Çok geçmeden iç savaş patlak verdi. 200 bini aşkın askerden oluşan dev ordular arasında, imparatorluk sınırları içindeki halkların tamamına yakınının katıldığı büyük çatışmalar oldu. İç savaş Fuito’lu orduların Cusco’yu ele geçirmesi, Huascar’ın öldürülmesi ve Atahualpa’nın tek ve yasal İnka ilan edilmesiyle son buldu.

İspanyol fetihçiler Tahuantinsuyo bölgesine akınlarını başlattıklarında iç savaş en yüksek noktasına ulaşmıştı.

Fuito’lu komutanlar arasında İnka, Puento ve Pintag saldırılarına karşı Fuito’yu savunan generallerin geleneklerini sahiplenen üç isim öne çıktı: Fuizquiz, Calicuchima ve Ruminyahui.

Atahualpa’nın kardeşi “Taş Surat” Ruminyahui Fuito soylularından genç bir generaldi.

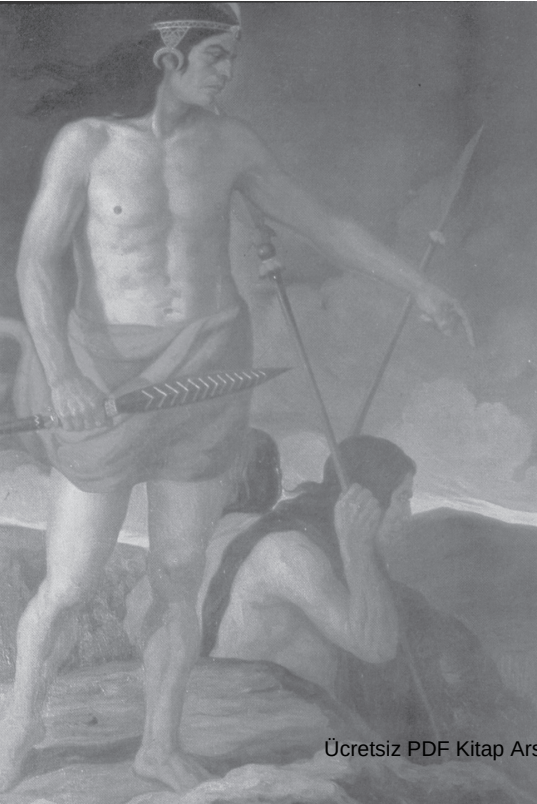
Göğüs göğüse çarpışmalarda doğrudan yer alan bir örgütçü ve savaşçı; subaylarının ve askerlerinin sevgisini ve güvenini kazanan bir komutan; savaş yönetmeyi çok iyi bilen strateji ustası bir generaldi. Birkaç kez yenilgiye uğradıysa da pek çok zaferin, hepsinden önemlisi de Cuzco'nun ele geçirilmesinin mimarıydı.

Atahualpa esir düştüğünde Ruminyahui İnka'yı kurtarmak için bir ordu kurmaya karar verdi. Atahualpa'nın idam edildiğini öğre-nince İspanyol fetihçilere karşı direnişin başına geçti; Fuito'ya çeki-lerek ordularını yeniden organize etti ve Benalcazar geçidi boyunca amansız bir direniş gösterdi. Cajamarca'dan kuzeye kadar farklı yer-lerde düşmanın yolunu kesti ve görkemli zaferler kazandı. Bölgeyi tanımanın verdiği avantajla yerlilerin becerilerinden de yararlanarak çok sayıda tuzak kurdu.

İspanyol güçlerinin ani saldırıları karşısında arka arkaya boz-gunlar yaşayınca geri çekilmek zorunda kaldı. Bu yenilgilerin nede-ni,

fetihçi ordunun özgürlük vaadiyle İnkalaların boyundu-ruğu altındaki çeşitli halklar-dan binlerce yerliyi saflarına alıp savaştırmasıydı. İnkaları iyi tanıyan yerliler tuzakları bulup etkisiz kılarak İspan-yolları kayıp vermekten kurtardılar.

Ruminyahui'nin komuta-sı altında Fuito'lular tarafın-dan verilen son büyük savaş Tiocajas'da gerçekleşti. Olağa-nüstü çatışmalara sahne olan bu savaş günlerce sürdü ve Cotopaxi volkanının patla-ması üzerine çıkan gümbürtü yüzünden İspanyolların zafe-riyle sonuçlandı.

Ruminyahui kuzeye çekildi ve açgözlü İspanyollara hiçbir şey bırakmamak için Fuito'yu yakmaya karar verdi.

Günümüz Ekvador topraklarında yaşayan yerliler, zorlu direnişlerin ardından fetihçi İspanyolların askeri üstünlüğü karşısında daha fazla dayanamayıp boyun eğmek zorunda kaldılar.

İç Andlar geçidindeki çarpışmalar ulusal bir savaşın ifadesiydi. Bu çatışmalara genç savaşçıların yanı sıra kadın, çocuk, ihtiyar tüm yerliler katıldı. Topraklarına ve atalarına duydukları sevgi ve kölelik korkusu onlara savaşma cesareti verdi. Bu direnişe önderlik eden askerî ve politik liderler general Atahualpa, general Fuizquiz, general Calicuchima ve general Ruminyahui'ydi. Dördü de birer strateji ustasıydı, ama içlerinden biri, Ruminyahui, diğerlerini geride bırakarak halkını temsil eden bir önder olarak öne çıktı. Bu yetenekleri sayesinde yeniden büyük bir ordu kurmayı başardı ve sonunda yenilmiş olsa da, halkı onun eylemlerini sonuna kadar sürdürdü. İberyalılara külden başka bir şey bırakmamak için her şeyi yakıp yıkarak dümdüz ettiler.

Fuito'nun yakılmasından sonra Ruminyahui Yumboların da doğusuna çekildi ve İspanyollara ve onların yerli işbirlikçilerine karşı gerilla savaşı verdi.

Takip edildi ve pek çok kez yakalandı. Ele geçirilen yerli savaşçıları onu korumak için kendilerini Ruminyahui olarak tanıtırak fetihçileri aldattılar.

Ne var ki birkaç ay sonra kuşatıldı ve gerçekten yakalandı. Ruminyahui teslim olmaktansa kendini uçurumdan aşağıya atmayı seçti. Fakat çalıların üstüne düştü. Yakalandı ve Fuito'ya götürüldü. Vahşice işkenceden geçirildi. Sömürgeciler İnka hazinelerinin nereye saklandığını öğrenmek istiyorlardı. Ruminyahui yanlış ipuçları vererek İspanyolları aldattı ve hazinenin gerçek yerini söylemeyi reddetti.

Ocak 1935'te diri diri yakılarak öldürüldü.

Ruminyahui İspanyol fethine karşı direnişin ve Fuito halklarının isyanının sembolü olarak yaşıyor.

bizim toprakların denizi

Batıda, kıtanın kıyılarını dövüp Galapagos adalarını bağrına basan Pasifik Okyanusu göz alabildiğince uzanır. Asya, Okyanusya ve Amerika kıyılarını çevreleyen Pasifik Okyanusu denizlerin en büyüğü ve en derinidir.

O, daima bize yoldaşlık eden, dünyaya açılan penceremiz olan ve topraklarımıza insan ve eşya taşıyan bir denizdir.

Yurdumuza yerleşen ilk insan topluluklarına kol kanat germiştir. Kıyılarında önemli kültürler yeşermiş; balıkçıları ve denizcileri, çiftçileri, seramik ustalarını, avcılarını, altın ve platin madenlerinde çalışan işçileri barındırmıştır.

İspanyollar denizden geldiler, ülkeyi fethederek buralara yerleştiler.

Andların zengin madenleri altın ve gümüş, toprağımızın ürünleri olan cascarilla (kaskariya) ve kakao ardı arkası kesilmeyen gemiler-

le ülke dışına taşındı. Yine bu gemiler, ülkeye, çarkı, haçı, bilimi ve onların icatlarını getirdi.

Dünyayı sarsan dalgaları, özgürlükçü düşünceleri, modernliği ve kurtuluşa götüren önerileri getirdiler.

Deniz Ekvador kıyılarını okşarken ırmakların ve sazlıkların sularına nüfuz eder. Deniz, kıyı ve yayla insanı ile onun toprağını besler; Amazon cangılının rüzgârına güç verir.

Ekinoksal güneş ışınlarını doğrudan alma ve suları içinde Humbolt soğuk su akıntısı ile El Ninyo sıcak su akıntısının birbirine karışması gibi ayrıcalıklara sahip olan deniz, önemli bir zenginlik kaynağıdır. Derinliklerinde olağanüstü bir iktiolojik (balık) zenginliği, kanyonlarında da muazzam maden –petrol, altın ve doğalgaz– yataklarını barındırmaktadır.

Kıyılarını çevreleyen okyanusun sunduğu zenginliğin bilincinde olan Ekvador, Peru ve Şili, büyük güçlerin açgözlülüğüne karşı bu mirası korumak için 200 millik kıta sahanlığı ilan ettiler. Güney Amerika Pasifik ülkelerinin bu yurtsever kararı deniz zenginliğinin ve doğal kaynakların korunmasında bir dönüm noktası anlamına geliyordu. Çıkarları zedelenen büyük emperyalist güçler açgözlü emelleri doğrultusunda bu egemen karara karşı entrikalar çevirmeye başladılar.

Çok sayıda korsan gemi Ekvador sularına girip yasadışı yollardan balık avına çıktılar. Zaman zaman yakalanıp cezaya çarptırıldılarsa da çalışmalarını soğuk kanlı bir biçimde sürdürdüler.

Büyük güçler Birleşmiş Milletler’de bu egemen karara karşı sistemli bir saldırı yürüterek diplomatik, politik ve askeri baskı yoluyla bu kararı kaldırmayı başardılar. Kıta sahanlığı 12 mile indirildi. Bu sınır dahi büyük balıkçı konsorsiyumları tarafından ihlal edilmektedir.

Biz Ekvadorlular 200 millik kıta sahanlığını savunma sorumluluğunu üzerimize almalıyız. Bu bugünkü ve gelecek kuşaklar yararına kendi kaynaklarımızı korumayı amaçlayan yurtsever bir tutumdur.

Doğanın Ekvador halklarına sunduğu zenginlikleri sevmek, bu zenginliğin değerini bilmek ve onu korumak zorundayız.

fetih

İspanyollar adına bugün bizim yurdumuzu oluşturan bu topraklara gözünü diken ilk kişi 1553'te Bartolome Ruiz oldu.

Meksika ve Panama'da, İnka İmparatorluğu'nun sahip olduğu zenginlikler üzerine son derece cezbedici rivayetler dolaşıyordu. Altına ve güce ulaşma arzusu İspanyol fetihçileri güneye, güneşin imparatorluğuna ve El Dorada topraklarına keşif seferleri düzenlemeye itti.

Francisco Pizarro ile Diego de Almagra komutasındaki İspanyol birlikleri ve gemileri yola koyuldular. Tumbes kıyılarına çıkarılma yaptılar ve burada, Tahuantinsuyo'da Fuito'lu İnka Atahualpa

ile Cuzcolu İnka Huascar arasında bir iç savaşın patlak vermiş olduğunu öğrendiler.

İspanyollar Meksika ve Orta Amerika'da olduğu gibi burada da bazı yerli halkların diğerlerine boyunduruk altında tutulması olgusundan yararlanarak kendilerini kurtarıcı gibi göstermeyi bildiler. Anlaşmalar yapıp ittifaklar kurdular ve fetihçi orduları önemli ölçüde büyüttüler.

İnkalar arasında büyük imparatorluğun uzaklardan gelen beyaz, sakallı adamlar –viracochas– tarafından yıkılacağı şeklinde bir inanış vardı.

Efsaneler ile yıldırımı (arkebüz) ellerinde tutan ve tuhaf hayvanlarla (atlarla) dağları aşan istilacı imgesi; tereddüt ile otorite arasında kalan İnkalar, topraklarını ve imparatorluklarını savunmaya karar verdiler.

İç savaşı kazanıp yeni İnka olan Atahualpa, Tahuantinsuyo'nun

tamamına hükmediyorduydu da, saray erkânı içinde ve güneyde kendisine muhalif olanlar vardı.

İnkalar İspanyolları yakından tanımaya, güçlerini ve yeteneklerini göstererek onları fetihin imkânsız olduğuna ikna etmeye karar verdiler.

Savaş başladı. Atahualpa binlerce yerliden oluşan ordusunun başında ilerlerken Pizarro sayıca az ama iyi silahlanmış ve binlerce yerliyle desteklenen ordusuyla Cajamarca'da konuşlanmış bekliyordu.

İspanyolların kurdukları pusu sonuç verdi ve Atahualpa esir düştü. Özgürlüğüne kavuşabilmek için imparatorluğun tüm bölgelelerinden getireceği altınları fidye olarak vermeyi önerdi. Altınlar yüklenip taşınmaya başlandı. Altına doyan Pizarro, Atahualpa'yı idam etmeye karar verdi ve bu amaçla fetihçilerin fethedilenleri yargıladığı düzmece bir mahkeme kurdu.

Bu ezici bir darbe, Tahuantinsuyo'nun fethedilmesinin önündeki engellerin önemli bir bölümünü ortadan kaldıran parlak bir savaş hilesiydi.

Fuito'lu generaller Ruminyahui, Calicuchima ve Quizquiz savaşmaya karar verdiler ve Fuito'ya çekilip direnişi örgütlemeye koyuldular. Binlerce yerli Fuito ordusuna katıldı ve güneyden gelen fetihçiler için gerçek bir kabus oldular.

Sebastian de Benalcazar Fuito'nun üzerine yürüme emri aldı. Bu yürüyüş sırasında amansız bir direnişle karşılaştı. Kurulan tuzaklar ve atılan pusularda çok büyük kayıplar verdi. Yine de, İnkaların boyunduruğu altındaki yerli halklarla anlaşmalar yapıp onları rehber ve asker olarak ordusuna almayı bildi.

Bu, eşit olmayan bir savaştı. İspanyollar atlarına, baruta, arkabüze, haça ve özgürlük vaadiyle kandırdıkları binlerce yerlinin desteğine güveniyorlardı. Fuito'luların tek varlıkları tehlikede olan topraklarına ve özgürlüklerine duydukları sevgiydi.

Son muharebe Tiocajas'da gerçekleşti. Kıran kırana bir savaş oldu. Zafere yakın olan taraf Fuito'lulardı. Ne var ki, tanrılarının işareti olarak yorumlanan bir doğa olayı, Catapaxi volkanının patlaması

birdenbire savaşın kaderini değiştirdi ve ibre İşpanyollardan yana d6nd6.

Ruminyahui'nin komutasındaki yerli ordular bozguna uğradılar, ama teslim olmadılar. Fuito'ya gittiler ve şehri yakıp yıkarak İşpanyolların ele geğirmeyi d6şledikleri ganimeti taşa ve k6le çevirdiler.

Chinchsuya'nun fethi, fetihçilerin ag6zl6l6ę6n6n yanı sıra aralarındaki çelişkiyi de su y6z6ne çıkardı. Monabita kıyılarına çıkarma yapan Pedro de Alvarado komutasındaki bir birlik, ganimeti kendi ellerine geçirmek ve Fuito'ya h6kmetmek niyetindeydi. Bu durum olayların akışını hızlandırdı. Peru'dan gelen İşpanyollar Riobamba d6zl6klerinde İşpanyol Fuito'sunu kurdular.

Fetih jeopolitiğinin bir parçası olarak İşpanyollar eski yerli başkentlerinin bulunduğu yerlere şehirler kurdular. Bu durum, 6 Aralık 1534'te Tahuantinsuyo'nun bulunduğu yere ikinci bir Fuito'nun kurulmasını zorunlu kıldı.

Fuito'nun kurulmasıyla birlikte savaş sona erdi. Birbirini izleyen seferlerin ardından Sierra'da, Costa'da ve doğuda yeni şehirler kuruldu. Bunların b6y6k çoğunluğu g6n6m6ze kadar geldi; diğerleri ise, Amazon havzasında kurulanlar başta olmak 6zere birbiri ardına başg6steren yerli isyanlarında yerle bir edildiler.

spartaküs ve kölelerin isyanı

Dünyanın tüm halkları, tarihsel sürecin bir evresinde köleci üretim tarzını yaşadılar.

Bununla, esas olarak, bir toplumsal sınıf olan köle sahiplerinin diğer insanları, yani köleleri mülk edindikleri bir durumu kast ediyoruz.

İlkel komünal toplumda toplanan ve üretilen üründe bir fazlalık elde edilince özel mülkiyet ve toplumsal sınıflar ortaya çıktı. Böylece, insanların bir kısmı kendileri için çalıştıracakları insanlara ihtiyaç duydular.

Önceleri, bölge genişletme ve savunma amaçlı savaşlarda yenilenler yenilenleri yok ediyorlardı. Fakat sınıfların ortaya çıkmasıyla birlikte, yaşamlarına izin verip geçimlerini üstlenerek onları köleleştirmenin daha yararlı olduğu görüldü. Zamanla bu yararlı ve bedava

emeğe duyulan ihtiyaç, aynı toplumun bağrındaki insanların bir bölümünün kölelere dönüşmesine yol açtı. Onlar köle olarak doğuyor, köle olarak yaşıyor ve köle olarak ölüyorlardı. Nesiller boyunca bu böyle sürüp gitti.

Mısırlılar antik çağda, en parlak dönemlerinde, iktidarlarını ve zenginliklerini fethettikleri topraklardan getirdikleri kölelerin emeği üzerine kurdular.

Bazı toplumlarda, Çin’de örneğin, kölelik

görece kısa sürdü ve çok geçmeden yerini feodalizme bıraktı.

Roma İmparatorluğu fethedilen bölgelerdeki halkların –Mısırlıların, Suriyelilerin, doğuda Yahudilerin, batıda Galyalıların, İberyalıların ve Cermenlerin, Afrika’da Etiyopyalıların (Habeşlerin) ve Kartacalıların emeği üzerine kuruldu.

Türkler ve Araplar Asya, Avrupa ve Afrika’nın mMüslüman halklarını köleleştirdiler.

İspanyol fethinden önce Amerika’da bazı halkların ve insanların diğerleri tarafından köleleştirilmesi Alaska’dan Patagonya’ya kadar her yerde hüküm süren bir olguydu.

Amerika’nın Avrupalılar tarafından keşfedilmesinin ardından tarihin en utanç verici siyah köle trafiği başladı. Afrika’nın çeşitli bölgelerine akınlar düzenleniyor, kara derili insanlar hayvanlar gibi avlanıyor ve yeni kıtadaki tarım plantasyonlarına götürülüyorlardı. Bu durum XIX. yüzyılın ortalarına kadar sürdü.

Köleliğin hüküm sürdüğü her yerde özgürlüğüne kavuşmak isteyen kölelerce başlatılan sayısız isyan görüldü. Bu destansı direnişlerin bir kısmı özgürlük ve bağımsızlık uğruna verilen ulusal savaşlar ve halk ayaklanmaları biçimini aldı. Bazı isyanlarda da isyancılar farklı milliyet ve halklardan diğer kölelerle birleştiler. Yaşam ve özgürlük uğruna mücadele edildi; toplumun ve insanlığın genel ilerlemesi için savaşıldı. Kölelerin mücadelesi insanlığın toplumsal, maddi, kültürel ve manevi ilerlemesi uğruna verilen destansı bir kavga, tarihte ileriye doğru atılan çok büyük bir adımdır.

M.Ö. 71'de ölen Romalı köle ve gladyatör Spartaküs, köleliye karşı en görkemli direniş destanlarından birine öncülük etti; diğer kölelerle birlikte Roma İmparatorluğu'na meydan okudu ve imparatorluğun önde gelen generallerinin uykularını kaçırdı.

M.Ö. 73'te diğer gladyatörlerle birlikte kaçtı ve Vesubio volkanının soğumuş kraterini yurt edindi. Kısa sürede binlerce kaçak köleyi birleştirerek muazzam bir ordu kurdu, üçüncü köle savaşı

olarak bilinen ve imparatorluğu sarsan savaşta ordusuna kumanda etti. İki yıl sonra, önemli zaferlerin ve ağır bozgunların ardından köleler yenildiler. Spartaküs öldürüldü, komutanlarının çoğu çar-mıha gerildi. O günden sonra Spartaküs ismi özgürlükle, isyanla, onurla özdeşleşerek kavganın ve fedakârlığın sembolü haline geldi.

Plantasyonlardan kaçan siyah köleler tarafından Brezilyanın tropikal yağmur ormanlarında kurulan *quilombos*'lar (kulübeler) Haitili kölelerce kurulan Zenci Cumhuriyeti, Esmeraldas'ta Liles-cos ve yoldaşları tarafından kurulan ve on yıllarca ayakta kalan zenci-yerli beyliği (cacicazgo) kölelerin mücadelesinde öne çıkan başka örneklerdir.

yerli ayaklanmaları

Bugünkü Ekvador topraklarının İspanyollarca fethi büyük acılara, kana ve gözyaşına mal oldu.

Yerli halklar, İnkaların boyunduruğu altındaki diğer halkları aldatıp kendi saflarında savaştırmayı bilen fetihçilerin ağır silahları ve dalavereleri karşısında dayanamayıp yenildiler.

Fetih binlerce yerlinin katledilmesi, sağ kalanların büyük bir bölümünün Amazon havzasının ve Costa'nın yağmur ormanlarına kaçması, on binlercesinin de kendi topraklarında içe kapanık bir yaşam sürmesi demekti.

İspanyollar katolik dinini dayatarak; yerlilere kendi kültürlerini, kendi tanrılarını, kendi mitlerini ve dinlerini unutturarak yeni sömürgelerindeki egemenliklerini daha da pekiştirdiler.

Kılıçla ve haçla boyunduruk altında tutulan yerli halklar bu egemenliğe karşı büyük ve sabırlı bir direnç gösterdiler. Bu aşağılayıcı tahakküme karşı defalarca başkaldırdılar.

Bu silahlı direniş, atalarının kültürüne ve yaşam tarzına geri dönme talebinin yükseltildiği ayaklanmalar biçimini aldı.

Guayaquil'de patlak veren ilk yerli ayaklanmalarında başı çeken Huancavilca'lar şehri yakarak İspanyolları kaçmak zorunda bıraktılar.

O zamandan günümüze gelinceye kadar aralıklarla bir dizi ayaklanma oldu. Tüm bu ayaklanmalar, sömürünün ve boyunduruğun reddedildiğini gösteren, adaletsizliğe ve zulme karşı kalkışmalardı.

Günümüz Ekvador topraklarında patlak veren bu yerli ayaklanmalarının en belirgin özelliklerinden biri yerel olmaları, belirli bir bölgenin sınırlarını aşmamalarıdır. 1990'a kadarki ayaklanmaların hiçbiri genel bir niteliğe sahip değildi.

1535'te Guayaquil'in yakıldığı ilk yerli ayaklanması ile 1962'de Tungurahua eyaletinde patlak veren Pachanlica ayaklanması arasında Costa'da 8, Sierra'da 90 ve Amazon havzasında da 29 yerli ayaklanması gerçekleşti.

Burada, boyutları ve taşıdıkları önem bakımından öne çıkan ayaklanmalara kısaca değineceğiz.

1579'da şefleri Jumondi'nin önderliğinde İspanyolların zulmüne karşı ayaklanan Fuijo yerlileri Avila ve Archidona şehirlerini yerle bir ederek Baezo'ya saldırdılar. Güçlülük de olsa ayaklanma İspanyollar tarafından bastırıldı; Jumondi garrote⁴ yöntemiyle idam edildi. Diğer şefler parçalanarak öldürüldü. Esir alınan yerlilerin bir bölümü hapsedildi; bir kısmı da *Şövalyelik Bölgesin'de (Encomiendas)* yaşamak koşuluyla Costa'ya ve Sierra'ya sürgün edildi.

1599'da, en önemli altın ve gümüş madenlerinin bulunduğu bugünkü Morona –Santiago, Zamora ve Lojo eyaletlerinde, özellikle de ünlü Nambijo'da İspanyolların açgözlülüğü ve zulmü binlerce yerlinin canına mal oldu. İspanyollar altın çıkarmak amacıyla çeşitli şehirler kurmuşlardı. Jibaro'lar⁵ olarak adlandırılan Shuara'lar ve Achuara'lar madenlerdeki köleliğe karşı öfkeyle ayaklandılar. Logronyo, Sevilla de Oro, Huambayo, Volladolid ve Zamora şehirlerini yakıp yerle bir eden asi yerlilerin şeri Fuiruba'ydı. Ayaklanma sırasında yüzlerce İspanyol erkeği öldürüldü, onlarca kadın kaçırıldı. Yerliler tarafından bozguna uğratılan İspanyollar bu bölgedeki egemenliklerini yitirdiler.

4 Garrote: İki kat bağlanmış olan ipin arasına tahta parçası geçirip sıkma; bu yöntemle yapılan idam.

5 Jibaro: Köylü, kaba-saba adam anlamında bir söz.

1803'te bugünkü Chimborazo eyaletinde, Guamote'de ve Columbe'de ondalık vergiye (aşara) karşı bir yerli ayaklanması patlak verdi. Binlerce yerlinin katıldığı büyük bir eylem olan bu ayaklanma, ani baskınlarla İspanyollara ağır darbeler indirdiyse de sonunda kanlı bir biçimde bastırıldı. Ayaklanmada başı çeken yerliler yakalanıp ölüm cezasına çarptırıldılar. Cecilio Today ve Lorenzo Avemanyay yerlerde sürüklendiler, askıya alındılar ve idam edildiler. Today'ın başı gövdesinden ayrıldı ve ibret olsun diye teşhir edildi.

1871'de Chimborazo eyaletinde on binden fazla yerli ondalık vergiyi ve beyazlarla melezlerin baskısını protesto etmek amacıyla ayaklandı. İsyancıların şefi Fernando Daquilema, Cocha Kralı ilan edildi. Kanlı çarpışmalar oldu. Bu çatışmalar sırasında yerlilerin en büyük kollarından birinin şefi olan Manuela Leon savaşçılığı, cesareti ve hitabet yeteneğiyle öne çıktı. Bu güzel yerli kadın, kişisel bir düelloda milis komutanını yenmişti. Yerli ayaklanması yenilgiyle sonuçlandı. Fernando Daquilema'nın da aralarında olduğu şeflerin çoğu ölüme mahkûm edildi. Geri kalanlar Guayaquil'e, zorunlu çalışmaya gönderildeler. Daquilema'nın ayaklanmasında simge olarak sırtkların ve mızrakların ucuna kızıl unoucha'lar (küçük bayraklar) çekildi,

yüksek yaylalar bu bayraklarla süslendi. İspanyol fethi, kuşkusuz, yerlileri boyunduruğu altına aldı; fakat ne onları yok edebildi ne de bir bütün olarak yeni bir kültürel kalıba sokmayı başardı.

Yerliler defalarca başkaldırdılar ve hemen hepsinde yenildiler. Ancak, isyan duygusu, topraklarına ve kültürlerine duydukları sevgi, ulusal haklarını koruma bilinci yerli halkları ayakta tutan unsurlar olarak kaldı.

yaşamın kökeni

Nereden geliyoruz?

Yaşam nasıl ortaya çıktı?

Bunlar, geçmişte tüm insanların kafalarını kurcalamış olan ve günümüzde de hâlâ pek çok insanın yanıtını aradığı sorulardır.

Tüm çağlarda ve yeryüzündeki bütün ülkelerde filozoflar, şairler ve bilim insanları kendi kendilerine bu soruyu sordular ve yine kendilerince yanıtlar buldular. Bu konu üzerine muazzam bir literatür bulunmaktadır: Mitler, efsaneler, deneyler, tezler, önermeler...

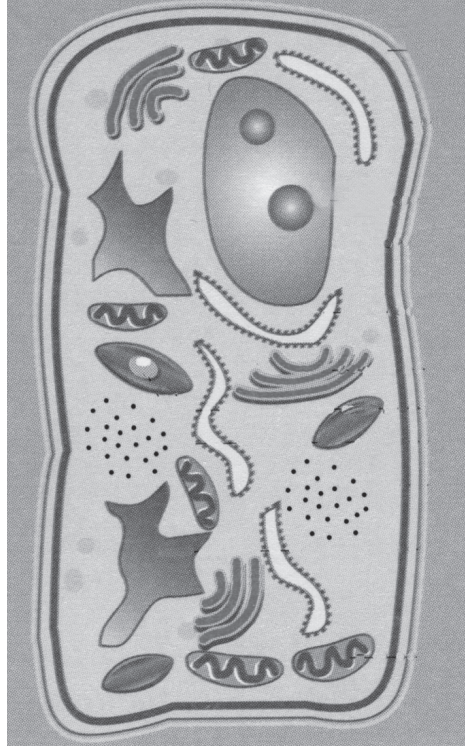
Büyük çoğunluğa göre yaşam bir “üstün varlığın” eseridir. İlk çağlardan günümüze tüm dinlerin bu soruya verdiği yanıt budur.

Ancak bilim bu açıklamayı bir tarafa bırakıp kesin (kategorik) bir yanıt bulma arayışını sürdürmektedir.

Geçmişte, soruna bilimsel bir açıklama getirme iddiasında bulunan çeşitli teoriler oluşturulup savunuldu. Böylesine ilgi çekici olan bu konu üzerine büyük tartışmalar ve araştırmalar yapılageldi.

Çürümüş ette veya çamurda kurtçuklar biçiminde canlıların türemesi olgusuyla kanıtlandığı ileri sürülen kendiliğinden üreme teorisi, bu kurtçukların böcekler tarafından bırakılan yumurtalardan çıktığının keşfedilmesiyle bilim tarafından çürütüldü.

Yaşamın uzaydan geldiği teorisi

kanıtlanamadı. Yaşamın yeryüzüne düşen meteoritler (göktaşları) aracılığıyla geldiği hipotezi, dünya dışında başka yıldız ve gezegenlerde de yaşamın olabileceği yadsınmaksızın, ısının son derece düşük olması ve yoğun kozmik radyasyonun yaşamın sürdürülmesini olanaksız kılması gibi fiziksel koşullar nedeniyle reddedildi. Yaşamın radyasyon ışınları aracılığıyla dünya dışından geldiği hipotezi de yine aynı nedenlerden ötürü kabul görmedi.

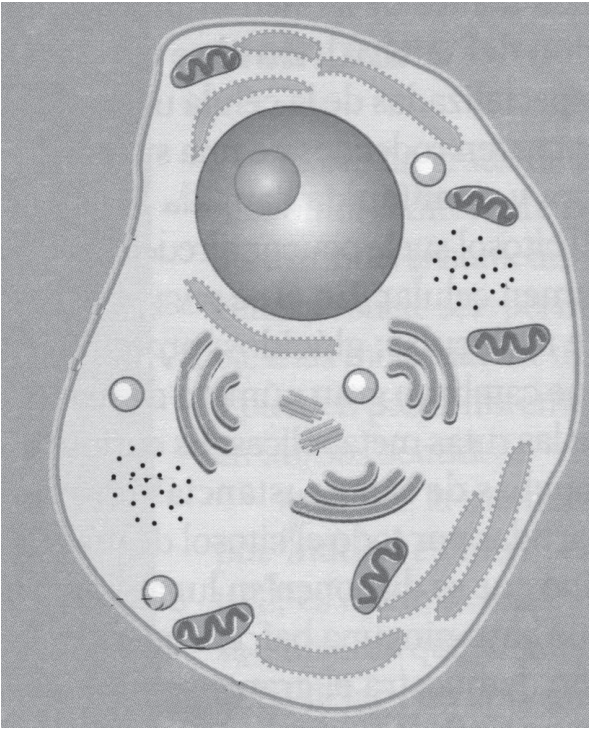
(Bu soruya yanıt verebilmek için) gezegenimizde yaşamın ortaya çıktığı koşulları saptamak kaçınılmazdır.

Dünya yaklaşık 4 milyar 600 milyon yıl önce oluştu ve bundan 1 milyar yıl kadar sonra ilk canlı varlıklar ortaya çıktı. Bulunan en eski fosillerin 3850 milyon yıl öncesine ait olması bunu doğru-

lamaktadır. O zamanlar yeryüzündeki koşullar bugünkünden tamamen farklıydı: Yoğun bir volkanik hareketlilik yaşanmaktaydı ve patlamalar sonucu serbest kalan gazlar ilk atmosferi oluşturdu. Bu gazlar esas olarak karbon, azot, hidrojen ve *su buharıydı*. Serbest oksijen yoktu. Bu yüzden, bugün artık bildiğimiz gibi, o koşullarda yaşamın var olması olanaksızdı.

Yaşamın kökenine dair ilk tutarlı teoriyi, Rus biyokimyacı Alexander Oparin geliştirdi:

Bundan 3 ya da 4 milyar yıl önceki dünyanın

fiziko-kimyasal koşullarında, güçlü fırtınaların ve elektrik deşarjlarının meydana getirdiği enerji ultra-viyole (mor ötesi) radyasyonlar (ışınlar) üretiyor ve bu radyasyon atmosferdeki küçük gaz moleküllerini prebiotik denilen organik moleküllere dönüştürüyordu. Bu moleküller her seferinde daha da karmaşık bir hal alarak (proteinleri oluşturan) aminoasitlere ve nükleik asitlere dönüştüler. Okyanusların ve bataklıkların yüzeyindeki sulara karışan bu proteinler evrimlenip çeşitlenerek varlıklarını sürdürdüler.

Bu teori, yaşamın ilk ortaya çıktığı anda yeryüzünde varolan koşullara benzer koşulları oluşturan çeşitli bilim insanlarınca onaylandı.

Gezegelimizde yaşamın ilk biçimi, muhtemelen, ilkel bir zarın içinde bir nükleik asit barındıran ve bölünme yoluyla kendi kendine üreyebilen basit bir hücreydi.

Sonra canlı varlıkların –yeryüzündeki hayvanların ve bitkilerin– kökenini oluşturan çok hücreli organizmalar meydana geldi.

Yaşamın kökenine dair bu teori, başka gezegenlerde de yaşamın bulunması olasılığını dışlamaz. Bu durumda, söz konusu koşulların nasıl ortaya çıktığı sorusuna yanıt aranacaktır.

Bilimin, bugün, yaşamın kökenine dair tutarlı bir yanıtı var. Kuşkusuz yeni keşifler ve deneylerle birlikte daha kesin yanıtlara ulaşacağız. Her hâlükârda, yaşamın belirli atmosferik koşullarda ortaya çıktığını ve milyonlarca yıl boyunca evrilerek bugünkü durumuna ulaştığını biliyoruz.

la costa

Ekvador, yağmur ormanlarıyla ve geniş ovalarla süslenmiş, sarp kayalarla ve karlı tepelerle taçlanmış bir tropikadır (dönencedir).

Tropika, tuzlu ve tatlı sularla kara ve deniz arasında kıvrılan yemyeşil bir alandır.

Tropika cangıldır; tüm bir sahil şeridi boyunca uzanan yağmur ormanlarıdır: sedir ağacıdır, akajudur, pelesenk ağacıdır, sarı ağaçtır, balsamdır (kokulu reçinedir), taguadır, ekmek ağacıdır ve guachapelidir.

Tropika, çalılıklar içinde El Oro ile Monobi arasında süzülen bin yıllık kuru ormanlardır; cömert ve büyüleyici ceibo'dur.⁶

Tropika, yağışlı dönemlerde bize “ekmeğimizi”, zengin-yoksul

6 Ceibo: Kapak elde edilen çok uzun, tropikal bir Amerikan ağacı.

hepimizin sofrasında yerini alan mucizevi pirinci cömertçe sunan, kavurucu yaz günlerinde kesek kesek yarıp buharlaşarak gökyüzündeki kara bulutlara karışan savandır.

Tropika, dağ yamaçları boyunca bir iş ve teknoloji dünyası yaratan, küçük bir azınlığa zevküsefa, çoğunluğa ise yoksulluk sunan muz plantasyonlarıdır.

Tropika kakaodur, kahvedir, şeker kamışıdır, avize ağacıdır. Mangonun ve ananasın vatanıdır.

Tropika montubio'ların, zencilerin ve melezlerin; balıkçıların, avcılarının, ırgatların ve çobanların yurdudur. Gözünü yıldızlara dikip toprakla yüz yüze bakan, bir ömür boyu umut şarkıları söyleyerek yaşayan kır insanının evidir.

Tropika'da köyler ve şehirler kuruludur; sazdamlı kulübeler, gökyüzüne yükselen görkemli binalar görülür. Kıyılarda liman kentleri, iç tarafta köy ve kasabalar vardır.

Şehirlerde; atölye ve fabrikalarda, bürolarda ve okullarda insanlar canla başla zenginlik üretir, doğanın sunduğu ürünleri dönüştürür ve bunları birbirleriyle mübadele eder.

Costa, insanı ve toprağıyla, geçmişiyile ve bugünüyle tüm çağlar boyunca daima yurdun temel direği olagelmıştır.

Özgürlük çağrıları Costa'da yapılmış, bağımsızlık savaşları yine burada başlatılıp Sierra'da doruğuna ulaşmıştır. Montubio'lar liberal devrim için birleşen atlı asilerin en önemli sığınağı olmuştur.

Ekvador sahili (La Costa) Güney Amerika'nın en eski ve en önemli kültürlerine beşiklik etmiş; Voldivio'ya, Charrera'ya, Monto'lara ve Cara'lara yurt olmuştur.

Ekvador halkının büyük bir bölümü kıyıda yaşar, çalışır ve mücadele eder. Deniz ve karanın birleştiği yerde zenginlik ve bereket fışkırır. Kıyı insanı uyum ve neşe kaynağıdır. Gelişime açık, güzel konuşmaya yatkındır.

Costa fırsatlar toprağıdır; yerlilerin ve melezlerin (cholo'ların),⁷ şehirlerdeki emekçilerin, dağ köylülerinin maddi ve manevi doyuma

7 Cholo: Esmer; melezlere verilen adlardan biri.

ulaşmak için yeni ufuklar ve alternatifler arayan kadın ve erkeklerin varış noktasıdır.

XX. yüzyılın ortalarına kadar Ekvador nüfusunun büyük çoğunluğu Sierra’da yaşıyor ve çalışıyordu. Bu durum değişti ve günümüzde Costa ülkenin en kalabalık bölgesi haline geldi.

Costa’da deniz ile kara, bitki örtüsü ile insanlar, emek ile düşünce i içe geçip kaynaşır. Tüm ülkede olduğu gibi burda da gelecek ilmek ilmek dokunur; düşlere hayat verilir.

sömürgecilik

İspanyol fethi baştan sona tüm Amerika kıtasında farklı farklı modellerde süregeldi. En önemli yerli kültürlerin filizlendiği, Azteklerin, Mayaların ve İnkalaların yurdu olan Meksika, Guatemala ve Andlarda İspanyollar yerlileri boyunduruk altına alıp köleliğe ve serfliği mahkûm ettiler. Onları madenlerde, yol yapım işlerinde ve şehirlerin inşasında çalıştırdılar. Tarımda, hayvancılıkta ve imalat işlerinde onların emeğinden yararlandılar. Yerli kültürlerin gelişim düzeyi daha düşük, nüfusun daha seyrek olduğu bölgelerde ise İspanyollar yavaş yavaş yerli nüfusun ya tamamen kökünü kazıdılar ya da onları küçük ve uzak tabyalara hapsettiler.

İnka İmparatorluğu Tahuantinsuyo'nun bir bölümünü oluşturan günümüz Ekvador topraklarında yerli nüfus Mita'lara ve şövalyelik bölgesine teslim edildi; köleleştirildiler, ağır işlerde çalıştırıldılar, çok büyük eziyetler çektiler.

Sömürgecilikle birlikte melezlik ortaya çıktı; halklar birbirine

karişti. İspanyol kültürü dayatıldı ve buna karşı yerlilerin direni-
şı başgösterdi.    yüz yıllık uzun ve sancılı bir süreç içinde bu iki
kültür karşılıklı olarak birbirini etkileyerek bağımsız Ekvador Cum-
huriyeti'nin kurulmasıyla birlikte gerçek fizyonomisini ve kimliğini
kazanarak yeni bir halk meydana getirdi.

İspanyol Fuito'sunun, Guayaquil'in, Cuenco'nun ve diğ r şehirle-
rin kurulmasıyla birlikte sömürge yönetimi oluşturuldu.

Günümüz Ekvador topraklarının yanı sıra Cauca vadisinden
Buenaventura limanına kadar uzanan ve bugün Kolombiya'ya ait
olan bölgeyi, günümüzde Peru'nun bir bölümünü oluşturan Jeon
ve Meinos yöresini ve Brezilya sınırları içinde kalan büyük Amazon
havzasını kapsayan *Fuito Kraliyet Yönetimi* kuruldu.

Fuito Kraliyet Yönetimi sırasıyla Lima'da ve Nueva Granada'da
Genel Valilik görevini de üstlendi.

Sömürgecilik yerli ve melez halkların boyunduruk altına alınma-
sı, sömürülmesi ve zulüm görmesi demektir. Melezlerin sözümona
damarlarında taşıdıkları yerli, zenci ve İspanyol kanının oranına

göre sınıflara ayrıldığı kast sistemine bölünmüş bir toplum kuruldu. Bu kast sisteminde yerliler en alt tabakayı oluşturuordu.

İspanyollar halklara kendi kültürlerini, dillerini ve kurumlarını dayattılar ve onları And gerçeğine göre ve daima kendi mutlak iktidarları doğrultusunda yeniden şekillendirdiler.

İspanyol Kralı'nın, soylular sınıfının ve Katolik kilisesinin çıkarlarını koruyan “de indias” adını verdikleri bir hukuk sistemi kurdu. Yasalar uyarınca ekonomik iktidarın önemli bir bölümü Katolik kilisesinin elinde toplandı. Yerlileri zorla ya da güzellikle Katolikleştirme ve durumlarını uysalca kabul eden serflere dönüştürme görevi kiliseye verildi. Yasa sözümona yerli nüfusu, sonraları da melezleri ve Kreol'ları⁸ koruyordu.

Yerlilerin teriyle ve kanıyla kiliseler inşa edildi, kentler kuruldu, saraylar ve yollar yapıldı. Yerlilerin ve melezlerin emeğiyle yerin altından altın ve gümüş çıkarıldı; İspanya'ya taşınan bu altın ve gümüş İspanyol *emanetçilerin* ve Kreol'ların servetlerine servet kattı.

Fuito'da dini tapınakların inşası teşvik edildi; bu yapılarda yerlilerin yontu ve resim yeteneklerinden yararlanılarak “Fuitenya Ekoli” adı verilen bir sanat ekolü yaratıldı. Bu ekolün en büyük temsilcisi Cospicara ve Legorda'dır. Fuito'da bir üniversite kuruldu. Tüm önemli kasaba ve şehirlerde İspanyollarla Kreol'ların çocuklarının eğitim gördüğü okullar açıldı. Bu okullara melezlerin girmesi yasaktı; yerli ve zenci çocukların okuması ise düşünülemezdi bile.

Buğday ve arpa gibi bazı ürünlerle at, sığır, koyun ve keçi gibi evcil hayvanlar kıtaya getirildi.

Toplumsal ve ekonomik adaletsizliğe, etnik ve kültürel ayrımcılığa karşı sömürgecilik dönemi boyunca, artık melez bir halk olan Fuitoluların başını çektiği “estanco (tekeli bayii) devrimi” ve “varoş devrimi” gibi adlarla anılan isyanların da içinde olduğu huzursuzluk ve hoşnutsuzluk ifade eden önemli kalkışmalar oldu. Fuito Kraliyet Yönetimi'nin otoritesi altındaki bölgenin tamamında yerli ayaklanmaları ve isyanlar görüldü. Bunlardan bazılarında, örneğin Amazon

8 Kreol: Sömürgelerde doğan İspanyollara verilen ad.

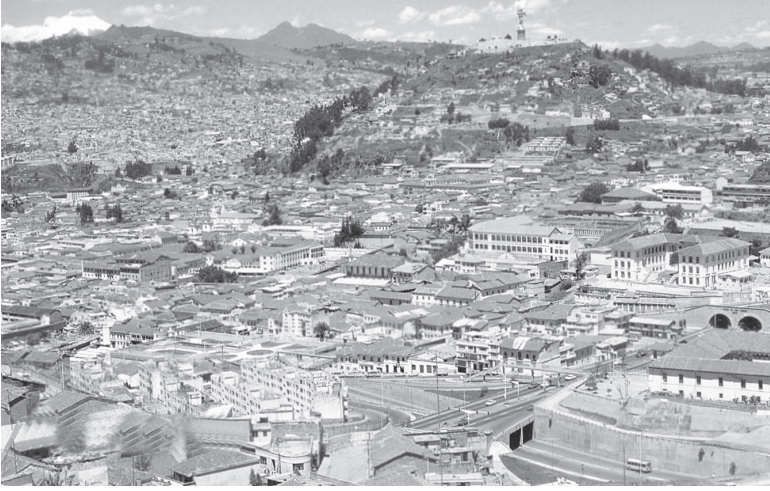
havzasında Jumondi'nin ve Fuiruba'nın önderlik ettiği isyanlarda, İspanyollar tarafından kurulan şehirler yerle bir edildi. Diğer bazıları ise, örneğin Cecilio Today'ın başını çektiği orta Sierra'daki isyanda olduğu gibi, sömürgeci toplumun temellerini sarstı.

İspanyollar dünyada olup bitenlerin kendi sömürgelerinde duyulmasını istemiyorlardı. Bu nedenle sömürgelerini dünyadan yalıtıldılar; Avrupa'da basılan ve modernlik, aydınlanma ve özgürlük rüzgârlarını taşıyan kitapların sömürgelere sokulmasını yasakladılar.

Bu yasaklamalara rağmen kıtadaki tüm halklar yeni düşünceleri sezdiler. Özgürlük ve bağımsızlık tohumları yeşermeye başladı.

Fuito Kraliyet Mahkemesi'nde, sömürgeciliğin son yıllarında, Eugenio Espojo'nun kaleminde ve eylemlerinde özgürlükçü düşünceler filizlenerek İspanyol Amerikası'nda öncü bir rol oynadı.

fuito: dünyanın merkezi, ekvadorluların başkenti

Pichincha volkanının yamaçlarına yaslanan Fuito dört bin yıldan fazla bir zamandır ayaktaadır. Cara'lara Başkentlik yapmış; Tahuantinsuyo'nun büyük başkentlerinden biri, Fuito Kraliyet Yönetimi'nin sede'si⁹, Büyük Kolombiya Güney Bölgesi'nin ve günümüz Ekvador Cumhuriyeti'nin başkenti olmuştur.

Cora'ların dilinde Fuito “ortanın toprağı” (yeryüzünün ortası) anlamına gelmektedir. Söylenceye göre bu, yerli halkların astronomiyi bildiğini gösterir.

İspanyollar bugünkü Ekvador topraklarını yerle bir ederlerken, Ruminyahui'nin önderliğinde Fuito'yu savunanlar, kenti, aç gözölü İspanyollara teslim etmeden önce yakmaya karar verdiler.

9 Sede: Psikoposların görev bölgesi.

Fuito coğrafyadır, peysajdır.

Yüksek tepelerin ve sarp geçitlerin arasında gökyüzüne ulaşmak ister gibi Pichincha'ya tırmanır, sonra neşeyle İnyaquito ve Trubamba ovalarına doğru süzülerek Chillos ve Tumbaco vadilerine iner. Burada büyür; dar sokaklara ve geniş caddelere, büyük bulvarlara ve yüksek taş merdivenlere ayrılır. İçinde, çatısı kiremitli mütevazı ahşap evlerle taş, çimento ve camdan görkemli binalar yükselir.

Fuito, Ekvador halklarının içinde eriyip kaynaştığı bir maden potasıdır.

Ülkenin dört bir yanından köylüler ve kasabalılar; kıyı insanları, dağlılar ve Amazonlular; melezler, yerliler ve siyahlar Fuito'ya akın eder, burada bir umut girdabı içinde kaynaşır, çalışacak bir iş, kendilerini kurtaracak bir hal çaresi ararlar.

Fuito, melezler ve yerliler tarafından yapılan görkemli binalardır, ihtişamdır; bugünümüz ve geleceğimizdir. Fuito yoksulluktur, sefalettir; kimsesizlerin, baldırı çıplakların, işçilerin, mutlu bir yaşam düşleyen ve bunun için mücadele edenlerin beşiği ve sığınağıdır. Fuito, yurttaşları arasında eşitsiz paylaşılan gün ışığıdır; yarınımızın dövülüp şekillendiği bir demirci ocağıdır.

Fuito kültürdür; geçmişimizdir ve bugünümüzdür. Sömürgecilik döneminden kalma tarihi kent merkezi, olağanüstü mimarisi nedeniyle UNESCO tarafından “insanlığın kültürel mirası” olarak seçildi.

Fuito yemyeşil bir dağdır; gün olur üzerini kara bulutlar örter, kararır; gün olur kar beyazı tepeleri güneşin ve mavi gökyüzünün altından gülümser. Fuito, renklerin haykırışıdır.

Fuito bugün büyük bir tehlike altında. Hava kirliliği, sanai gelişmenin ve yoğun araç trafiğinin kurbanı olan kenti ve kent insanını tehdit ediyor. Havası giderek incelmekte, renkleri silikleşmektedir. İlerleme, kapitalizmin yol açtığı olumsuz sonuçlardan kaçınmaz: Bir avuç insanın zenginleşmesi uğruna doğanın mahvedilmesi.

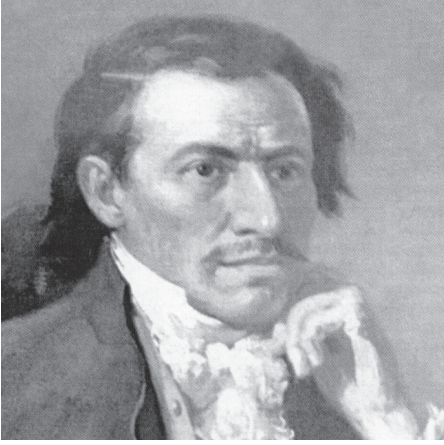
Fuito bir meydan okumadır:

Hava kirliliğine, eko-sistemin yok edilmesine, Pichincha yanardağının tehditlerine, vahşi kapitalizmin yol açtığı sonuçlara, açlığa

ve sefaletle karşı bir meydan okuma. Tüm bu sorunların üstesinden gelinmesi için gerekli koşulları kendi içinde barındırmaktadır: Verimli bir toprak ve iklim; fedakârlıklarla bezenmiş onurlu ve sağlam bir tarih; yurt sevgisiyle dolu çalışkan ve özverili bir halk.

Fuito yaşayacak. Halkı mücadele ediyor ve edecek. Fuito ıslıl ıslıl parlayacak ve gün gelecek, ekvator güneşi herkesin olacak.

eugenio espejo: özgür amerika'nın müjdecisi "duende"¹⁰

Yerli bir babayla melez (mulata¹¹) bir annenin oğlu olan Eugenio Espejo 1747'de doğdu, 1795'te yeraltı zindanlarında yaşamını yitirdi.

İspanyolların eğitimde yerlilere ve melezlere uyguladıkları ayrımcılık yüzünden kimliğini saklayıp ismini değiştirerek eğitimini sürdürmek zorunda kalan Eugenio Espejo, üniversiteye girmeyi başardı ve önemli akademik ve idari görevler üstlendi.

Doktor, avukat, Kilise Yasaları Uzmanı ve teolog olan Espejo, ayrıca denemeler ve hicivler yazdı; çevirmenlik, gazetecilik ve öğretmenlik yaptı.

Hepsinden önemlisi, bilimsel gerçeğin peşinde koşan bir düşünürdü; felsefeyle yakından ilgilendi, tarih okudu; özgürlüğü ve bağımsızlığı uğrunda mücadele edilecek en yüce ve en değerli ideal olarak gördü.

Espejo düşüncelerini kafasının içine hapsetmedi; onları olgunlaştırdı ve kendisine yaşam gerekçesi yaptı. Fikirlerini yaymak, tüm yurttaşlarına ulaştırmak istedi. Düşün çevreleri, duyarlı gençlerden oluşan çekirdekler kurdu. Amerika topraklarında yaşayan diğer seçkin düşünürlerle; Kolombiyalı, Perulu, Venezuelalı yurtseverlerle

¹⁰ Duende: Afacan, yaramaz, ele avuca sığmaz.

¹¹ Mulata: Bir zenci ile bir beyazın çocuğu -melez.

yazıştı. Narinyo onun en yakın arkadaşlarından biriydi. “Fuito Kültürü’n n Meyveleri” isimli ilk gazeteyi, ardından da “ lkenin Dost-ları” derneğini kurdu.

Yazılarında izlenimlerini yansıtır, eleştirel görüşlerini dile getiriyordu. Bunlar  spanyol baskısını ve boyunduruğunu hedef alan güçlü oklardı. Düşüncelerini yayma ve başkalarını bu yönde etkileme isteği ve çabası nedeniyle ona “duende” ismi verildi. “Kır-malı Yakalık Tablosu”, Espejo’nun en önemli eserlerindendir. T pac Amaru isyanının anlatıldığı ve  spanyolların acımasızca eleştirildiği bu eser, politik hicvin en güçlü örneklerinden biridir.

“Yeni Luciano”da yine  spanyol s m rgecilğini eleştirir ve bütünlüklü bir reformun gerekli olduğunu savunur.

“Birlik Okulu’nun yaratılması ihtiyacı üzerine söylev”de Fuito’yu  ver, bir Yeni Vatan önerir, milliyetçiliği ve yurttaşlığı tanımlar.

“Fuito Kültürü’n n Meyveleri”nde bir kez daha Fuito’nun duru-munu ele alır;  spanyol baskısına karşı çıkar ve kadın haklarını savu-nur.

Espejo, Fransız Devrimi’nin en önemli belgelerinden biri olarak İnsan Hakları Bildirgesi’ni ( spanyolcaya)  evirdi.

 syancı olmakla suçlandı, tutuklandı, yargılandı ve hapse atıldı. 50 yıllık cezasını tamamlayamadan zindanda yaşamını yitirdi.

Eugenio Espejo’nun düşüncesi, büyük ölçüde, Avrupa’yı kasıp kavuran, Fransız Devrimi’ne ve Birleşik Devletler’in bağımsızlığına esin kaynağı olan liberal görüşlerin bir yansımasıydı.

O, hiçbir Avrupa ülkesinin himayesi altında olmayan özerk ve egemen bir cumhuriyeti savunuyordu. Yeni hükümetin yalnızca Amerikalılardan oluşması gerektiğini ısrarla vurguladı. Yurttaşların yasalar karşısında eşit olması gerektiğini belirtiyordu. Ruhban sınıfı ve kilise hiyerarşisi yeni ülkelerin çıkarlarını gözetmek zorundaydı. Ayrıca dini cemaatlerin aşırı mülklerine el konulmalıydı.

Bunlar, ileri bir düşünceyi, halkların birliğine duyulan ihtiyacı ve demokratik görüşleri apaçık bir biçimde gözler önüne sermektir.

Espejo'nun ulus projesi, İspanyol sömürgeciliğine karşı Amerikalıların çıkarlarını savunmak ve Fransız Devrimi'nin idealleri teminde yeni bir ülke kurmak üzere tasarlanmıştır.

O bir düşünür, görüşlerinde tutarlı bir kavga adamıdır.

Espenjo'nun düşüncesi, eylemi ve yaşamı bu topraklarda ortaya çıkan yeni halkın kusursuz bir yansıması, Ekvador ulusunu oluşturan milyonlarca insanın kimliğinin canlı bir göstergesidir.

Eugenio Espenjo'nun Amerika'nın Bağımsızlığı İçin Önerileri

Espenjo'nun bir devrimci, bir sapkın ve mason olmakla suçlanıp mahkûm edildiği mahkeme sürecinde, davaya bakan yargıçlara göre onun isyancı planları şunları içeriyordu:

Latin Amerika'nın (İspanya Amerikası'nın) önemli şehirlerinde ayaklanmalar.

Özerk ve egemen cumhuriyetçi hükümetlerin kurulması.

Yurttaşların yargı önünde eşit olması.

Yetkinin yalnızca Amerikalıların eline verilmesi.

Amerika'da kalmak isteyen İspanyolların kamu yaşamına müdahale etmelerinin yasaklanması ve yeni düzene bağlı kalmaları.

Ruhban sınıfının ve kilise hiyerarşisinin millileştirilmesi.

Dini cemaatlerin aşırı mülklerine devlet adına el konulması.

sierra

And sıradağları Venezuela'dan Şili'ye kadar Güney Amerika'nın bir ucundan diğerine boylu boyunca uzanır. Ekvador'a ulaştığında özgün bir karakter kazanır ve ülkeyi terk edip Peru'ya girerken bu özelliklerini kaybeder.

Ülkenin sırtında bir merdiven gibi yükselir. Batıdaki ve ortadaki kolları doğudakilere göre daha yüksek ve kesintisizdir.

Ekvador Sierrası'nı güneyden kuzeye doğru uzanan iki ayrı dağ sırası keser. Kesişme noktasının her ikisinde de dağlar iç içe geçip düğümlenir (bunlara Düğümler anlamına gelen "los nudos" denir). Kollar birbirine bağlanıp içlerinde derin ve enfes subtropikal vadi-

ler oluşur. Bunlar en önemli kentlerin doğal çevresini –habitatını– barındıran iç Andlardaki çukurlardır.

Batıdaki dağ sırası kıyı boyunca engebeli ve sarpıtır; yükseklerle ulaşıldıkça başdöndürücü kıvrımlar çizer, tepeleri karlarla taçlanır ve sonra dağ köylerinin bulunduğu vadilere süzülerek iner. Buradan itibaren orta dağ sırası yükselir ve hızla Amazon havzasına doğru alçalır. Sıradağlar arasındaki mesafe nispeten kısadır.

Dağların öny yer yer aktif veya sönmüş volkanlarla kesilir. Bunların çoğu, Ekvador güneşliyle ışıldayan bembeyaz karlarla kaplıdır. Bu dağların önemli bir bölümü simetrik olarak sıralanır ve Volkanlar Bulvarı adı verilen harikulade bir manzara meydana getirir.

Chimborazo'nun dört mevsim karlarla kaplı dorukları Cotopaxi ve Tungurahua'yla yarışır; Cayambe ve Illiniza'larla yarenlik eder; Corazon'la, Carihuairazo'yla, Imbabura'yla ve Cayambe'yle iç içe geçip Pichincha'ya ve Altar'a karışır.

Andların doruklarından süzülen berrak sular aşağıda birikerek olağanüstü güzellikle göller ve göletler meydana getirir. Vadileri aşan coşkun ırmaklar dağları yararak batıya ve doğuya doğru kollara ayrılır, çağlayarak kıyıya ve Amazon havzasına iner.

Soğuk ve sert topraklar And insanını yığurup biçimlendirir, besleyip barındırır; Camelido'lara¹² can verir. Ovalar ve vadiler boyunca

12 Camelido: Lamaları ve akrabalarını içeren bir memeli ailesi.

uzanan verimli ve engebeli topraklar tarım ve hayvancılık için köylerin ve şehirlerin yerleşik yaşamı için son derece uygundur.

En gelişmiş yerli kültürler –Cara’lar, Puruhae’ler, Cnyari’ler ve Palta’lar– Sierra’da filizlendi; İspanyol fethi sırasındaki savaşlar ve direnişler, sömürgecilik döneminin acı tatlı olayları daha çok burada gerçekleşti. Cumhuriyet döneminin en önemli sahnesi Sierra, baş aktörleri de Sierra insanı oldu. Geçtiğimiz yüzyılın 70’lerine kadar Ekvador nüfusunun çoğunluğu Sierra’da yaşamaktaydı.

Sierra; düşlerin, çalışmanın ve ilerlemenin bereketli toprakları. Pek çok yerli halkın barınağı, melezliğin yatağı.

Ekvador aydınlarının önemli bir bölümü Sierra’da doğup büyüdü; onun şehirlerinde ve üniversitelerinde karışıklıklar içinde dövülüp şekillendiler.

Maddi ilerleme Costa’ya oranla Sierra’ya çok daha geç ulaştı. Fakat ulaşır ulaşmaz kök saldı; önemli sanayi ve ticaret merkezlerinin oluşmasına, kesintisiz ilerleme için mücadele eden ilerici çevrelerin ortaya çıkmasına yol açtı.

İç Andlar bölgesi halklarının maddi ve manevi gelişimine damgasını vuran diğer önemli ve güzel şehirler arasında Fuito, Cuenco, Ambato, Riobamba ve Loja’yı sayabiliriz.

rönesans

Avrupa tarihinde, geçmişin klasik Yunan ve Roma kültürlerine yönelik çok yoğun bir ilgiyle karakterize olan bir dönem Rönesans olarak adlandırılıyor.

Rönesans XIV. yüzyılda İtalya'da doğdu; XV. ve XVI. yüzyıllarda ise Avrupa'ya yayıldı.

Bu dönemde, Avrupa kıtasının yaşamına egemen olan feodalizmin ekonomik ve toplumsal çözülüşü hızlandı. Esas olarak tarıma dayanan ve feodal beylerin denetiminde bulunan ekonomi, denizleri dağları ve ovaları aşarak Asya'dan İngiltere'ye kadar yaşlı kıtada ayak basmadık yer bırakmayan ticaret karşısında tutunamayıp çözülmeye; giderek güçlenen şehir merkezlerinde ve kent-devletlerinde önemli bir kültürel canlanma görülmeye başlandı.

İtalya'da XII. ve XIII. yüzyıllardan itibaren gelişmeye başlayan ticari ve mali faaliyetler Floransa, Ferrara, Milan ve Venedik kentlerine ekonomik bir ihtiyaç kazandırdı. Bu ekonomik gücün askerî, politik ve kültürel yansımaları oldu. Söz

konusu kentlerde eğitim, sanat ve müzik önemli teşvikler görerek muazzam bir ilerleme kaydetti.

Rönesans, geçmişin Greko-Roman kültürüne dönüş ve gelenekten kopuş anlamına geliyordu. O zamana kadar teolojinin boyunduruğu

altında bulunan tarih, edebiyatın bir kolu (dışavurumu) haline geldi. Rönesans hümanizması “özgür ve uygar” insanı amaç ediniyordu.

Sanat alanındaki kopuş köklüydü. Resimde, üç boyutlu uzayı düz bir yüzey üzerinde tasvir etmeyi olanaklı kılan bilimsel perspektif anlayışına ulaşıldı. Rönesans sanatındaki uyum ve ideal oran XVI yüzyılda Rafael, Leonardo da Vinci ve Michelangelo’nun eserleriyle zirveye ulaştı.

Bilim alanında; tıpta, anatomi, coğrafyada, astronomide, matematikte ve fizikte olağanüstü gelişmeler kaydedildi. Matbaanın icadı teknolojide önemli bir sıçrama demektir. Matbaa entelektüel çalışmaların toplumsal bir nitelik kazanmasını sağlarken, barutun kullanılmaya başlanması askeri taktiklerin ve savaşın bütünüyle değişmesine yol açtı.

Siyaset teorisi ve savaş İspanya, İngiltere ve Fransa’nın toprak bütünlüğüne kavuşmasını sağladı ve modern ulus devletlerin kurulması için gerekli temeli yarattı.

Rönesans, kapitalizmin, hâkim üretim tarzı olan eski feodal rejimin bağrında serpilip gelişmesi için gerekli ideolojik, politik ve kültürel temelleri hazırladı.

feodalizme karşı görmekli köylü savaşı

Farklı tarihsel dönemlerde, feodalizmin egemen olduğı tüm toplumlarda köylüler serfliğı mahkûm edildi.

Serflik, esas olarak, feodal beylerin –kralların, düklerin, kontların, mandarinlerin, racaların, malikâne sahiplerinin vs.– kendi mülkleri ilan ettikleri, dolayısıyla da, kendi mutlak otoriteleri altında bulunan bir toprak parçası üzerinde kurdukları beyliklerde kurumsallaştı.

Bu beyliklerde yaşayan köylüler serfliğe tabiydiler. Serflik bölgeye ve zamana göre farklı biçimler alsa da, esas olarak köylülerin yalnızca karın tokluğuna ve küçük bir toprak parçasını kendi hesabına ekip biçmek veya derebeyine ait meralarda hayvanlarını otlatmak karşılığında derebeyinin topraklarında ücretsiz ve zorunlu çalışmasını ifade ediyordu.

Serflik köylüleri çok zor koşullar altında yaşamaya mahkûm etti. Görünüşte özgür olmalarına karşın gerçekte derebeyine bağlıydılar ve onun zulmüne boyun eğiyorlardı. Çiftlikte ve ele geçirilen şehirlerde, Şato'da ya da malikânede ve beyin atölyesinde yükümlülüklere yerine getirmek zorundaydılar.

Toprağa bağlı serler fiziksel ve psikolojik eziyetler görüyor, ağır angaryalara, haraçlara ve vergilere tabi tutuluyor, sürekli olarak artan ve bir sonraki kuşaklara aktardıkları büyük borçların altına giriyorlardı.

Serfler tüm bunların yanı sıra feodal beylerin ordularında askerlik yapmak zorundaydılar; ordunun bir bölümü onlardan oluşuyordu. Feodal beylerin bitmek bilmeyen savaşlarında savaştırılıyor, tartışmalı toprakları ele geçirmek ya da karşıt dini yok etmek için ölüme gönderiliyorlardı.

Feodal egemenlik aydınlanma karşıtlığını (obskürantizmi), bağınazlığı, fetih savaşlarını, istilaları, toplumsal eşitsizliği ve adaletsizliği bünyesinde taşıyarak yüzyıllarca varlığını sürdürdü.

Feodalizmin bağrında farklı toplumsal örgütlenme biçimleri ortaya çıktı; ticaret ve zanaat gelişti, kent devletlerinin de içinde olduğu önemli şehir merkezleri kuruldu. Böylece, kapitalizmin hemen öncesindeki merkantilizm aşaması şekillenmeye başladı.

Feodal toplumun sinesinde, köylülerin serflik zincirlerini kırmak için giriştikleri başkaldırıları birbirini izledi.

Almanya'da XVI. yüzyılda onbinlerce köylünün feodal beylerin ordularıyla çarpıştıkları, tarihe "köylü ayaklanmaları" olarak geçen büyük isyanlar patlak verdi. Köylüler büyük zaferler kazanıp ağır yenilgiler yaşadı. Sonuçta, belirli haraçların kaldırılması, angarya-

nın azaltılması ve köylüler yararına birkaç yasanın çıkartılması gibi önemli politik kazanımlar elde ettiler.

Hindistan'da, Çin'de, Fransa'da, Afrika'da, Japonya'da; aslında farklı zamanlarda tüm ülkelerde ve bölgelerde baş gösteren büyük serf isyanları, feodalizmi yıkıp kapitalist sistemi kuran burjuva devrimlerine zemin hazırladı.

Kapitalistler iktidarı ele geçirme mücadelesi sırasında köylülerin taleplerini desteklediler. Burjuva devriminin orduları köylülerden oluştu ve devrim onları serflikten kurtarıp ücret karşılığı çalışan işçilere dönüştürdü.

Tarih, her ülkede köylülerin mücadelesini toplumsal gelişim sürecinde ileri bir adım, toplumsal ve maddi gelişmeye yapılmış bir katkı, ulusların ve modern devletlerin oluşumunu besleyen ırmaklardan biri olarak kaydeder.

aydınlanma

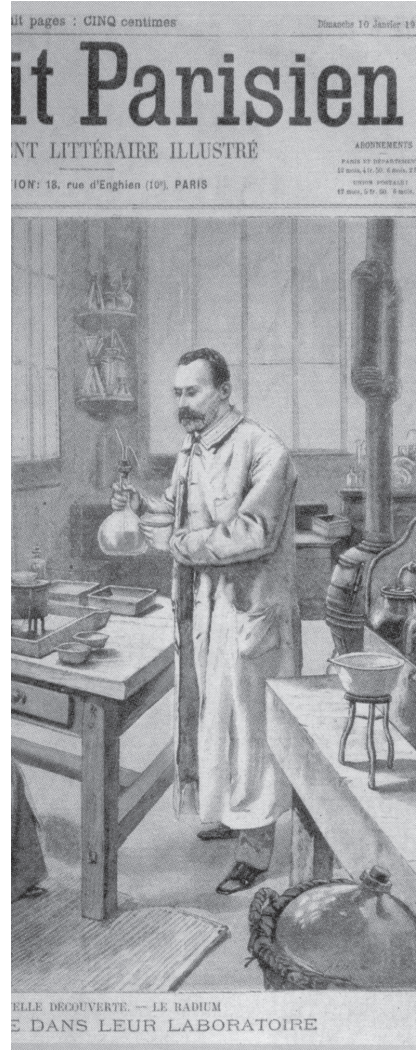
XVIII. yüzyılda Fransa’da başlayıp sonra tüm Avrupa’ya yayılan felsefi, kültürel, tarihsel ve politik hareket aydınlanma olarak adlandırılır.

XVIII. yüzyıl aydınlanma yüzyılıdır; bu yüzyılda yıldızların konumuna varıncaya kadar pek çok alanda yeni bilgilere ulaşıldı. Bu harekete can veren düşünürler, tarihçiler ve filozoflar aklın dogmalar ve rasyonalizmin de (akılcılığın) din üzerindeki egemenliğini savundular. “Bilgi doğuştan var olmaz; aklın yol göstericiliği de deney(im) den ve gözlemden elde edilir.”

Bu düşünceleri savunan felsefi denemeler, edebi eserler ve hepsinden önemlisi de romanlar yazıldı.

Bu, feodalizmin egemenliğini parçalayan yeni bir toplumsal sınıfın düşüncesi idi. Burjuvazi giderek kendi dünya anlayışını, kendi manevi değerlerini, ideolojisini ve kültürünü oluşturdu. Bunlar toplumsal başkaldırıya, iç savaşa ve liberalizmin yayılmasında kapı aralayan görüşlerdi.

Gezegenerin merkezinde dünyanın değil güneşin olduğunun –güneş sisteminin– kanıtlanması, çekim yasasının bulunması gibi önemli bilimsel keşifler; doğa bilimlerinde ve tıpta kaydedilen büyük ilerlemeler; çiçek aşısı, buharlı makine, elektrik ve telgraf gibi önemli buluşlar

Aydınlanma düşüncesine temel oluşturdıkları gibi aynı zamanda büyük ölçüde de Aydınlanma'nın ürünleriydiler.

Birleşik Devletler'in bağımsızlığını kazanması ve Fransız Devrimi gibi olağanüstü olayların yanı sıra büyük seferler ve gezegen ölçeğinde yapılan keşifler Aydınlanma'yla aynı döneme rastlar ve bazı tarihçilerce onun özgün tarihsel ürünleri olarak değerlendirilmektedir.

İngiltere'de, Fransa'da, Almanya'da, İtalya'da, Birleşik Devletler'de ve diğer ülkelerde kültürün, sanatın ve edebiyatın görkemi, ulaştığı yüksek düzey burjuva düşüncesinin ve onun çok daha kusursuz bir ürünü olan Aydınlanma'nın gücünü ve canlılığını apaçık bir biçimde gözler önüne serer.

Aydınlanma modernizmle özdeşleştirilir.

Modernizm bireyin, aklın ve bilimin felsefesidir. Onun önermeleri insanoğlunun farklı faaliyet alanlarında geçerliliğini korumaktadır.

Modernizme karşı, aynı kapitalist toplumun bağrında işçilerin dünya görüşü sosyalizm ortaya çıktı. Bunun nedeni toplumda egemen sınıfların çıkarlarının ezilen sınıfların, işçilerin çıkarlarıyla çelişmesiydi. Çünkü, bu çelişki sınıf mücadelesini ifade ediyor ve bu mücadele içinde farklı sınıfların maddi ve manevi çıkarlarıyla dünya anlayışları kendini belirgin bir biçimde gösteriyordu. Modernizm kampında, onu aştığı iddiasıyla yeni bir düşünce ortaya çıktı. Kapitalizmin ulaştığı düzeyin ve yeryüzünün her köşesine yayılmasının ürünü olan bu yeni düşünceye postmodernizm deniyor. Postmodernizmin önermeleri bireyi ve kapitalizmi en yüce mertebeye yükseltmektedir.

ansiklopedistler

Bilimde ve sanatta, siyasi ve askerî alanlarda XVIII. yüzyıl Avrupası'nda ulaşılan yeni bilgilerle elde edilen birikim, bu bilgileri geniş halk yığınlarına yaymayı hedefleyen önemli yayınların basılmasını sağladı.

Bu bilgilerin derli toplu özetleri İngiltere'de Ansiklopedi adıyla yayınlanıyor ve elden ele dolaşıyordu.

Fransa'da da Ansiklopedi'yi yayınlama ihtiyacı duyuldu.

Aslında Fransız yayıncılarının amacı, bilimsel ve sanatsal bilgileri yayınlama bahanesiyle Aydınlanmacı düşünörlere bir kürsü oluşturmaktı.

Fransız yayıncılar Diderot ve D'Alomber bu görevi üstlendi ve *Kanıtlara Dayalı Bilim, Sanat ve Zanaat Ansiklopedisi ve Sözlüğü*'nü yayınlamaya başladılar. Birinci Cilt 1750'de basıldı ve 1757 yılına kadar toplam 7 cilt yayınlandı. Sonra diğer yayıncılar bu işi devam ettirdiler ve 1766'da son on cildi bastılar.

Bu yayınlara en seçkin düşünörlere, filozoflar, tarihçiler ve edebiyatçılar katkıda bulundular. Montesquie, Voltaire, Rousseau, Buffon ve Du Marsais'in kaleminden çıkan yazılar Ansiklopedi'nin ilgili fasiküllerinde yerlerini aldılar. Modernizm, aydınlanma, politik ve ekonomik önermeler Ansiklopedi'nin sayfalarında kendilerine yer bularak böylece halkın orta tabakalarına, askerlere ve soylulara ulaştı.

Söz konusu yazarlar çok geçmeden Ansiklopedistler olarak anılmaya ve onların düşünceleri giderek artan bir biçimde toplum içinde benimsenmeye başlandı. Böylece, fiilen burjuva devriminin, akılcı ve özgürlükçü görüşlerin yayılması rolünü yerine getirdiler.

Tarihçilerin önemli bir bölümü Ansiklopedistleri Birleşik Devletler'in bağımsızlığının, Fransız Devrimi'nin ve Amerika'daki İspanyol sömürgelerinin kurtuluşunun müjdecisi olarak görmektedir.

Aydınlanma'nın görüşlerinin feodal toplumun yıkılması ve kapitalizmin politik zafere ulaşması sürecinde büyük bir rol oynadığı açıktır. Ayrıca, bu aynı düşüncelerin burjuva toplumunun yönetilmesi sürecinde uzun süre liberalizme eşlik ettiği de bir gerçektir.

Devrimin öncülerince benimsenmedikçe düşüncelerin dünyayı harekete geçiremeyeceği ortadadır; bu anlamda Ansiklopedi'nin ve Ansiklopedistlerin tavrı belirleyici olmuştur.

Kitap düşünceyi taşıdı, ona kanat verdi ve insanların büyük tarihsel olaylara öncülük etmelerine katkıda bulundu. Geçmişte bu böyleydi, bugün de öyle ve gelecekte de öyle olacak.

sanayi devrimi

Eski feodal rejimin bağrında, uzun bir süreç içinde olgunlaşan kapitalist biçimler kendini göstermeye başladı.

Önce, tarımda ve hayvancılıkta elde edilen fazla ürünün pazarlanması ticari ilişkilerin ortaya çıkmasına ve bunun sonucu olarak toplum içinde bu işlerle uğraşan bir kesimin doğmasına yol açtı. Ticaret daha sonra toplumsal yaşama bağlı imalat mallarını, dokuma ürünlerini, tarımda ve zanaatçılıkta kullanılan araç gereçleri içine olacak ölçüde genişledi.

Ticari faaliyetler yerel sınırları aşarak komşu bölgelere ve giderek farklı ülkelere ve kıtlara yayıldı. Karayollarının geliştirilmesine ve büyük senetlerin ve bankaların ortaya çıkmasına yol açtı. Bunlarla birlikte kapitalistler sınıfı doğdu.

Eş zamanlı olarak şehirler gelişti. Topraklarından atılıp şehirlerle doğru sürülen köylüler burada zanaat atölyelerinde, ticaretle ve kamu işlerinde çalışmaya başladılar.

Şehirlerde manüfaktürler işletilmeye başlandı. Kumaş (tekstil) üretiminde, çeşitli işler için gerekli araç gereçlerin ve savaşta kullanılacak silahların imalatında ve orduları besleyecek iâşenin hazırlanmasında çalışmak üzere çok sayıda işçi bir araya toplandı.

Uluslararası ticaretin gelişmesi; Hindistan'dan, Çin'den ve başka bölgelerden yüklenip Avrupa ülkelerine getirilen malların doğurduğu rekabet, büyüme ve genişleme çabalarına yanıt verme ihtiyacı ve son olarak da insan aklının parlak buluşları Sanayi Devrimi'ne yol açtı.

Sanayi Devrimi el emeğinin yerini makinelerin; insan gücünün yerini su buharından ve karbon minerali (kömür) gibi yakıtlardan elde edilen enerjinin; çekme işlerinde hayvanların yerini motorların almasıdır.

Sanayi Devrimi sanayi kapitalistleri sınıfı ile iş güçlerinden başka hiçbir mülkleri olmayan sanayi işçilerini, proleter sınıfı doğurdu.

Kumaş üretiminde, köylülerin el emeğine dayanan yünden ve pamuktan iplik eğirme işinde, her tezgâhın ayrı bir insan tarafından çalıştırıldığı dokumacılıkta işçilerin verimliliğini ve bunun sonucu olarak da tekstil ürünlerinin niceliğini arttıran yenilikler meydana geldi. Bir işçi tarafından icat edilen ve üretimin kat be kat arttırılmasına olanak tanıyan iplik eğirme makinesi Jenny, tekstil alanında sanayileşmenin sembolü oldu.

Sanayi Devrimi'ni pekiştiren olgulardan biri de demir madeninin çıkarılması ve çelik üretimidir. İşçilerin ve teknisyenlerin dahice buluşları, karbon mineralinin yakıt olarak kullanılmasına ve eritme işleminde katalizatör işlevi görmesine olanak tanıdı. Köprü, bina ve gemi yapımında ahşap yerine demir ve çelik kullanılmasını sağlayan dev adımlar atıldı. Demiryolu, lokomotif ve tren büyük bir sıçrama anlamına geliyordu.

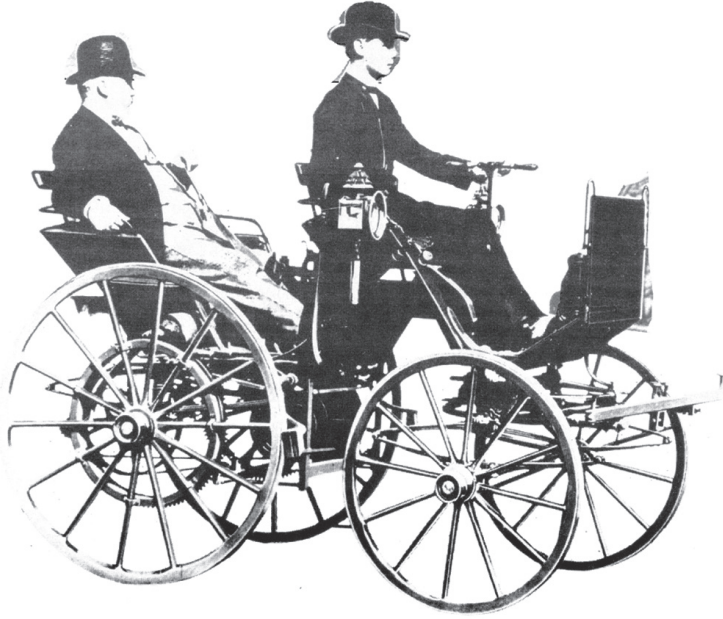
Buharlı makinenin icat edilmesi Sanayi Devrimi'nin en önemli sıçramasıydı. Buharlı makine ile çekiş, hareket ve ulaşım olanakları kat be kat arttı. Enerjiye dönüştürülen su buharı fabrikalardaki makineleri çalıştırabiliyor, gemileri okyanuslarda, trenleri raylar üzerinde yürütebiliyordu.

Ticari alışveriş ve üretilen malların büyük ölçekte taşınabilmesi için vazgeçilmez olan ulaşım araçları muazzam bir gelişim gösterdi. Ulaşımı kolaylaştırmak için inşa edilmiş olan su kanalları yerini kara ve demir yollarına bıraktı. Denizlerin ve okyanusların aşılmasıyla mesafeler kısaldı.

Sanayi Devrimi şehirlerin gelişmesine, kırın boşaltılmasına, ülkelerin nüfusunun artmasına ve işçilerin yaşam koşullarının büyük ölçüde bozulmasına yol açtı.

Sanayi Devrimi, önce, 1733 yılından başlayarak İngiltere’de; sonra farklı zamanlarda Fransa’da, Almanya’da, Birleşik Devletler’de ve Rusya’da gerçekleşti.

Sanayi Devrimi’nin farklı farklı zamanlarda gerçekleşmiş olması, kapitalizmin eşitsiz gelişiminin göstergesidir. Eşitsiz gelişim yasası, kapitalizmin, doğuşundan itibaren kendisine eşlik eden içkin yasalarından biridir.

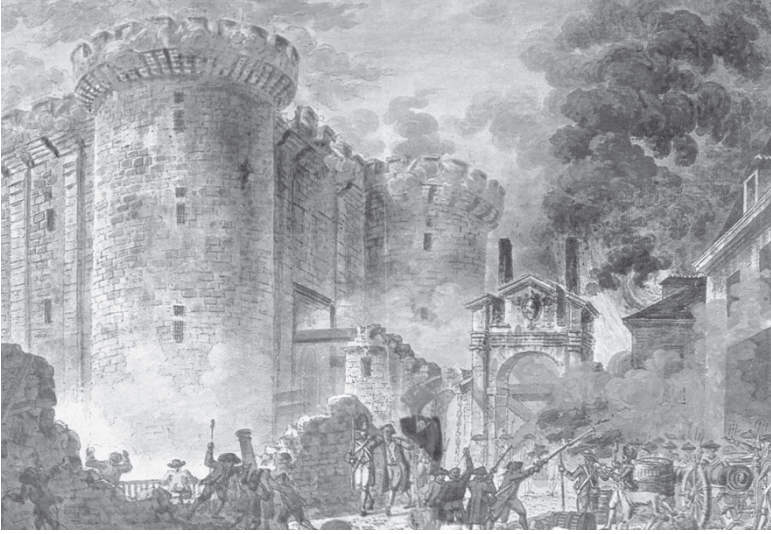

Bazı yazarlar, enerji türündeki değişimlerden yola çıkarak, Sanayi Devrimi'nden sonra ikinci ve üçüncü sanayi devrimlerinin de gerçekleşmiş olduğunu söylüyorlar.

Onlara göre buharlı makinenin yerini elektrik enerjisinin almasıyla İkinci Sanayi Devrimi; atom enerjisinin kullanılmaya başlanmasıyla da Üçüncü Sanayi Devrimi gerçekleşmiştir.

Sanayi Devrimi insanlık tarihinde büyük bir ileri sıçrama, maddi gelişmenin, dolayısıyla da toplumsal ilerlemenin göstergesidir; zira, onun en önemli ürünü olan işçi sınıfı görevinin bilincine varacak ve tarihsel sorumluluklarını yerine getirecektir.

fransız devrimi

Fransa'da 1789-1799 yılları arasında yaşanan, ülkeyi ve Avrupa kıtasını derinden sarsarak XVI. Luis'in devrilmesine, monarşinin yıkılmasına ve Cumhuriyet'in ilanına yol açan toplumsal ve siyasal olaylara Fransız Devrimi diyoruz.

Fransız Devrimi, bu yeni sonuçların çok daha ötesinde, yeni bir dünyanın doğuşu: Burjuvazinin politik iktidarı eline geçirmesi ve kendi hukuksal, toplumsal ve siyasal ilkelerini ilan etmesi anlamına gelmektedir.

Fransız Devrimi, insan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi'ni ilan ederek tüm insanları yasalar ve devlet karşısında eşit konuma getirdi. Feodal derebeylik düzenini yıkıp aşarı ortadan kaldırdı; din ile devleti birbirinden ayırdı; inanç özgürlüğünü getirdi ve kamu eğitimi-ni önemli ölçüde teşvik etti; soydan gelme unvanları yasaklayarak

mirasta ilk doğan çocuk olma ayrıcalığını ortadan kaldırdı; borçlarını ödemeyenlerin hapis cezasına çarptırılması uygulamasına son verdi; ceza davalarına bakmak üzere yeminli jüri üyelerinin bulunduğu mahkemeler kurdu.

“Özgürlük, Eşitlik, Kardeşlik” sloganını şiar edinen Devrim, Fransa’da ve diğer Avrupa ülkelerinde, şehirlerden ve kırlardan, farklı sınıf ve tabakalardan, ruhban sınıfında ve ordudan milyonlarca insanı harekete geçirdi.

Fransız Devrimi özgün niteliği ve ekonomik, toplumsal, hukuksal ve kültürel alanda gerçekleştirdiği olağanüstü işler nedeniyle Okyanus-ötesi de dahil olmak üzere kendi sınırlarını fazlasıyla aşan bir etkiye sahipti. Amerika kıtasında İspanyol sömürgelerinin bağımsızlık savaşı büyük ölçüde bu devrimin ilkelerinden, olgularından ve gerçekleştirdiklerinden esinlendiler.

Devrimi boğmak için Avrupa’nın mutlakiyetçi rejimlerinin –Kutsal Romano İmparatorluğu (Prusya), İngiltere, İspanya ve İtalya– ittifak halinde düzenledikleri komplolar ve silahlı müdahale hüsrarla sonuçlandı. Devrimin yöneticilerinin çağrısıyla genel bir seferberliğe girişildi ve yaklaşık beşyüz bin askerden oluşan bir ordu kuruldu. Bir ideal uğruna savaşılan bu ordu istilacıları askerî olarak bozguna uğrattı. Sonra, sayıca çok daha büyüyerek Avrupa ve Afrika topraklarına girdi. Napolyon savaşları olarak bilinen bu savaşlar devrimin ilkelerinin yayılmasına katkıda bulundu.

Fransız Devrimi feodal mutlakiyetin bağrında gelişen uzun bir toplumsal, ekonomik, kültürel ve siyasal sürecin ürünüydü. Üretici güçlerin kurumsal yapıyı aşacak ölçüde gelişmiş olması, yeni parametreleri gerektiriyordu. Ülkedeki yaşamı altüst eden ekonomik krize monarşi tarafından getirilen önlemlerle çözüm bulunamıyordu. Şehirlerdeki emekçi sınıfların yaşadığı işsizlik, açlık ve sefalet dayanılmaz boyutlara ulaşmıştı. Bu durum huzursuzluğu körükleyerek ayaklanmalara yol açıyordu. Kırdan milyonlarca serfin katlandığı baskı ve sefalet yeni bir düzeni dayatıyordu. Tahtı elinde bulunduranların ve soylular sınıfının yanı sıra ruhban sınıfının üst tabakalarının da yozlaşması yüzünden gökyüzünde toplanan kara bulutlar, kopacak fırtınanın habercisiydi.

Gergin bir toplumsal ortam Avrupa'yı ve özellikle de Fransa'yı altüst ediyordu.

XVIII. yüzyılın ortalarından itibaren, ama esas olarak 1770'den sonra Fransa'da sık sık köylü isyanları patlak vermeye başladı. Ayaklanan köylüler toprak talep ediyor; haçların, angaryanın ve aşarın kaldırılmasını istiyorlardı. Aynı şekilde pek çok şehirde, ama esas olarak Paris'te zanaatçı ve işçi ayaklanmaları baş göstermekteydi.

Aynı tarihlerde, baskıyı ve zorbalığı eleştirerek akli ve özgürlüğü savunan çok sayıda kitap ve broşür elden ele dolaşmaktaydı. Aydınlanma'nın görüşleri, Ansiklopedistlerin tezleri, modernizmin çağrıları Fransız gençliği ve aydınları arasında yayılıyor, bunların yankıları şehirlerdeki ve kırlardaki emekçi yığınlarına ulaşıyordu.

Toplumsal atmosfer giderek daha da gerilmekteydi. İsyanlar ve başkaldırıları Paris'te 12 Temmuz 1789'da genel bir ayaklanmaya dönüşerek 14 Temmuz'da, mutlakiyet rejiminin gücünü simgeleyen ve zindan olarak kullanılan Bastil'e saldırılması ve kalenin ele geçirilmesiyle sonuçlandı.

Bu kahramanca eylem Devrim ateşini tutuşturan bir kıvılcım oldu.

Uzun yıllar boyunca bir dizi toplumsal, askerî ve politik sorun üzerine sokaklarda ve meydanlarda, kırlarda ve şehirlerde, sınır boy-

larında ve ülkenin çeşitli bölgelerinde yabancı istilacılara karşı direnişlerde, Fransa dışındaki diğer Avrupa ülkelerinde, Ulusal Meclis'in bağrında; edebiyat, eğitim ve kültür alanında kendini gösteren çetin savaşım lar verildi.

Fransız Devrimi'yle birlikte modern kapitalist devlet, temsil esasına dayalı Cumhuriyet; yasama, yürütme ve yargı erkleri doğdu. Devrimin gürültü patırtısı içinde, Yasama Meclisi'ndeki aktörlerin konumlarına göndermede bulunan sağ, sol ve merkez kavramları ortaya çıktı: Merkezde ılımlılar, sağda muhafazakârlar, solda ise radikaller bulunuyordu.

Fransız Devrimi kentli-köylü, sivil-asker bütün bir Fransız halkının ortaya koyduğu bir büyük destandır. Devrim çoğunluğun eseri ydi; iktidara ise yeni bir sınıfı, işçi ve köylülerin omuzları ve ölüleri üzerinde egemen bir sınıf olarak yükselen kapitalistler sınıfını getirdi.

ilk bağımsızlık savaşı

Fuito'da, 10 Ağustos 1809'da İspanyol boyunduruğunu kırıp bağımsızlığa ulaşma yolunda ilk büyük kalkışma gerçekleşti. Seçkinlerden oluşan bir grup isyan ederek İspanya'nın bağımsızlığını savunma bahanesiyle –çünkü İspanya o zamanlar Napolyon tarafından işgal edilmmişti– İspanyol yetkilileri görevden aldılar, Fuito Konseyi'ni kurdular ve Fuito Yönetimi'nin simgesi olarak göndere kızıl bayrak çektiler. Bu eylem Eugenio Espejo'nun savunduğu özgürlükçü düşüncelerin yayılmasının, Fransız Devrimi'nin ve Birleşik Devletler'in bağımsızlığını kazanmasının doğurduğu etkinin bir sonucuydu. Bu gözüpük girişim ayları bulan bir hazırlık sürecinin

ürünüydü. Kasım 1808’de plan bütünüyle tamamlandı; Mart 1809’a gelindiğinde ise hedeflerin çoğuna ulaşılmıştı.

Bağımsızlık Amerika’da doğan İspanyol çocuklarının, Kreol’ların eseri idi. “İlk Bağımsızlık Haykırışı”nın öncüleri büyük düşündüler. En öne çıkanlar açısından amaç yeni bir ülke kurmaktır; bu nedenle egemen meclis olan Senato’yu kurdular ve “Falange de Fuito” adıyla bir ordu birliği oluşturdular. Diğer kesime göre asıl amaç Fransızlar tarafından devrilen İspanya Kralı VII. Fernando’nun yeniden tahta geçmesi çerçevesinde Kreol’ların hakları uğruna mücadele edilmesiydi.

İspanyollar bu ilk isyan çılgınlığını kanla bastırdılar. Lima ve Nueva Granada (Kolombiya) Naipliklerinden gelen İspanyol birlikleri Fuito’nun üzerine yürüdü. Üç ay boyunca kahramanca çarpışan Fuitoluların direnişine rağmen Fuito Senatosu dağıtıldı; yurtseverlerin büyük bir bölümü hapse atıldı; diğerleri yakalanıp sürgün edildi. Zorba ve baskıcı bir yönetim kuruldu.

Yurtseverler devlete karşı yıkıcılıkla suçlandılar. 40 sivil ve 32 asker için idam cezası istendi. İsyân yeniden örgütlendi ve yayılarak boyunduruktan kurtulmak isteyen tüm Fuito halkını sardı.

2 Ağustos 1810'da otuz iki yurtsever Fuito'da konumlandırılan Lima Kraliyet Kışlası'nda Chapeton'ların¹³ çıkarları doğrultusunda kurşuna dizildi. Daha sonra askeri birlikler Fuito halkına karşı saldırıya geçti ve 300'den fazla insanı katlettiler.

13 Chapeton: Amerika kıtasına yeni gelmiş İspanyollara verilen ad.

Fuitolu yurtseverler Albay Carlos Montufar'ın komutası altında mücadeleye devam ettiler. Fuito Kraliyet Yönetimi Başkanı'nı görevden alıp yeni bir Egemenlik Konseyi kurdular. Birinci Kurucu Meclis 11 Aralık 1811'de toplandı ve Bağımsızlık ilan edildi. 15 Şubat 1812'de Fuito Devleti'nin kurulduğu resmen duyuruldu.

Bu arada Montufar yurtsever ordunun başında, güneyde çarpışıyordu: Cuenca'ya doğru ilerledi ve daha kuzeydeki Pasto'yu almayı başardı. Büyük bedeller ödeme pahasına kahramanca savaştılar. Ne var ki, sonunda askerî bakımdan kat be kat üstün olan İspanyollar galip geldiler ve 8 Kasım 1812'de Fuito'yu tekrar ele geçirdiler.

Fuito'da kanlı bir baskı uyguladılar. Abdan Calderon'un babası Francisco Garcia Calderon da kurşuna dizilenler arasındaydı.

Montufar Kolombiya'ya kaçmayı başardı ve Bolivar'ın yandaşlarına katıldı. Kurtuluş Ordusu'nda general rütbesine yükseldi ve 1816'da İspanyollar tarafından kurşuna dizildi.

İlk Kurtuluş Savaşı yurtseverlerin yenilgisiyle sonuçlandı. Fuito Egemenlik Konseyi 80 gün ayakta kalabildi; ikinci Egemenlik Konseyi ise yıllarca. Bu yaşananlar bugünkü vatanımızın temellerini oluşturdu.

ikinci bağımsızlık savaşı

Fuito'daki Kreol'lar ve melezler yenilgiyi özüksediler; onu kabul edip gerekli dersleri çıkardılar ve büyük bir baskı altında olmalarına karşın bağımsızlıkçı düşüncelerini koruyup yaymaya devam ettiler.

Guayaquil'de, Cuenco'da ve diğer şehirlerde özgürlükçü düşünceler yeşermektedir. Çok sayıda Kreol bir araya geldi; Narinyo'yla, Kolombiyalı ve Perulu başka yurtseverlerle yazışmaya başladılar.

Bolivarcı ordu Venezuela'nın geniş düzlüklerinde; Caracas'ta Carabola'da ve Boyaca'da özgürlük uğruna savaşıp kan döktü. Güneyde, Arjantin ve Şili topraklarında, Peru'da Amerika sömürgelerinin kurtuluşu için kıran kırana savaşlar veriliyordu.

Fırtınanın tam ortasında bulunan yurdumuz kuzeyden ve güneyden gelen özgürlük ateşiyle ısınmaktaydı.

Komplocu gruplar yayılıyor, özgürlük özlemi giderek büyüyordu. Bu koşullar altında, bir kısmı Miranda ve Mejia'yla yoldaşlık yapmış, diğerleri de Narinyo'nun ve Espejo'nun öğrencileri olan Guayaquil'li yurtseverler, Peru'dan gelip Venezuela'ya ilerleyen İspanyol ordusunun subaylarından Febres Cordero, Urdaneto ve Letamenti'nin memleketlerinde bulunmasından yararlandılar ve onları kurtuluş davasına kazandılar.

Birinci Bağımsızlık Savaşı'nın yenilgiyle sonuçlanmasından sekiz yıl sonra, 9 Ekim 1820'de, Guayaquil özgürlüğüne kavuştu. Yurtsever bir hükümet kuruldu ve "Vatan İçin Guayaquil" şiarıyla Fui-to'nun kurtarılması için savaşa başlandı.

Özgürlükçü düşünceler su gibi çağlayıp dört bir yana yayıldı. Cuenco'da, Lojo'da, Zarumu'da, Riobamba'da, Ambota'da ve Latacunga'da bağımsızlık ilan edildi; Hükümet Konseyleri kuruldu ve bir kurtuluş ordusu oluşturulması kararlaştırıldı. Bu özgürlükçü girişimler yenilgiye uğradı ve İspanyol birlikleri, özellikle Cuento'da bir terör rejimi uyguladılar.

Bolívar devrimci mücadeleye doğrudan katıldı. Guayaquil'i yönetmesi ve bir ordu kurması için General Sucre'yi görevlendirdi. General San Martín, subayları ve askerî birlikleriyle ona katkıda bulundu. Kurtuluş ordusu yeni bir seferberlik başlattı; zaferler kazandı, yenilgiler yaşadı. Sonra Guayaquil'e çekildi ve güneyden ilerlemeye karar verdi.

Savaş yayıldı; Fuito yönetimine bağlı farklı köy ve şehirlerden insanlar orduya katıldılar. Halk orduya yiyecek, silah ve para yardımıyla bulundu.

Ordu, bir dizi çatışmanın ardından Fuito'ya doğru harekete geçti. Zor durumda kalan İspanyollar Nueva Granada'dan büyük bir takviye bekliyorlardı.

Sucre'nin komutası altındaki kurtuluş ordusu kuvvetleri Fuito'nun kapılarına dayandılar ve önemli bir taktik manevrayla kraliyet ordusunu gafil avlayarak 24 Mayıs 1822 günü şafak sökerken, kendi belirledikleri yerde ve zamanda düşmanı savaşa zorladılar.

Şehrin girişinde, Pichincho Dağı'nın eteklerindeki kanlı çarpışmanın ardından, kraliyet ordusunun teslim olmasıyla savaş sona erdi.

Bu savaşla birlikte vatanın bağımsızlığı kazanılmış oldu.

guayaquil

Kendisini kucaklamak için sazlıklarına sokulmuş olan Pasifik Okyanusu'nun kıyısında, Guayas ırmağının görkemli suları ile yıkanan, Montubio'ların başkenti Guayaquil kuruludur.

Guayaquil ülkenin en eski limanı; ekonomik faaliyetin, ticari ve mali hareketin son derece yoğun olduğu, ülkenin en kalabalık şehridir. Bu nedenle, Ekvador'un ekonomik başkenti olarak da anılır.

Tarih boyunca Fuito ve Guayaquil ülkenin ekonomik kalkınmasına ve toplumsal ilerlemeye ivme kazandıran iki merkez oldular ve gelişimin iki kutbunda yer aldılar.

Ülkenin dört bir yanından on binlerce Ekvadorlu bir iş bulup ekmegini kazanmak ve yeni ufuklara doğru yelken açmak için Guayaquil'e geldi, geliyor. Okyanus ötesinden, başka kıtalardan

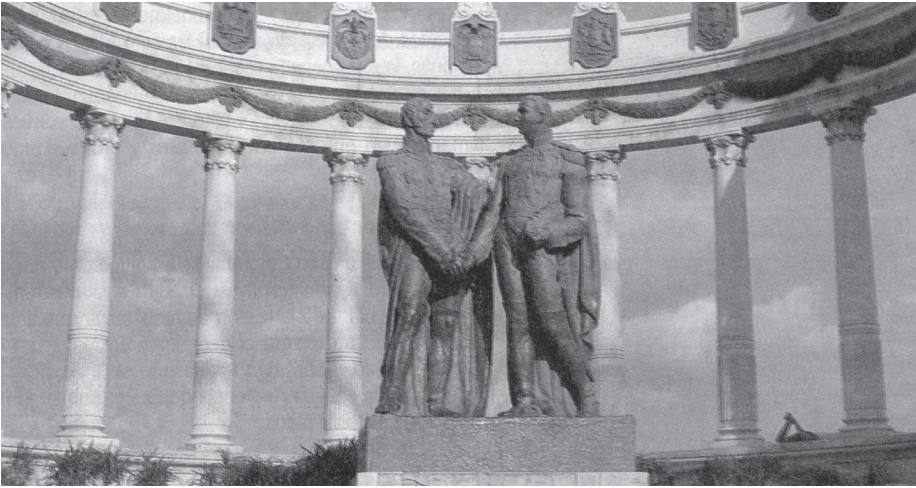
gelen aileler de var. Guayaquil onları cömertçe ağırlıyor; kent, göçmenlerin ve kültürel katkılarıyla daha da gelişiyor. Gelenler kısa sürede buraya uyum sağlıyor ve bu büyük liman kentini kendi memleketleri gibi benimsiyor, hissediyor ve koruyorlar.

Guayaquil; bin yıllık yağmur ormanlarının ve verimli savanın içinden çıkıp gelen, saz damlı kulübelerle gökdelenlerin yan yana yükseldiği, sazlıklar arasından süzülerek bataklıkta sona eren bir nehir şehri.

Dünyaya açılan limanı; toprağında yetişen meyvelere, kakaoya ve muza hayat veren rüzgârı ve dev dalgalarıyla Ekvador'un bereketini ve düşüncelerini yeryüzünün diğer bölgelerine taşıyan bir deniz şehri.

Yıllardır, gün doğumundan akşam karanlık çökene kadar ter dökerek doğayı dönüştüren, onun meyvelerini tüketim maddelerine çevirip topluma sunan kadınları ve erkekleriyle; ülkeye hayat veren, maddi zenginlik yaratarak ekonomik kalkınmaya katkıda bulunan işlikleri, fabrikaları ve el sanatları atölyeleriyle bir emek şehri.

Binlerce insanın, gerek kayıt-dışı yollarla, gerekse büyük mağazalarda, cadde ve meydanlarda, trenlerde ve gemilerde ticaret yapmak

ve ekmek parası kazanmak üzere akın ettiği bir ticaret ve panayır şehri.

Her gün çalışıp ter dökmelerine karşın balçık ve bataklıkların yanı başında humma ve sıtmayla iç içe yaşayan insanların barındığı sazdan ve ahşaptan evlerin şehri.

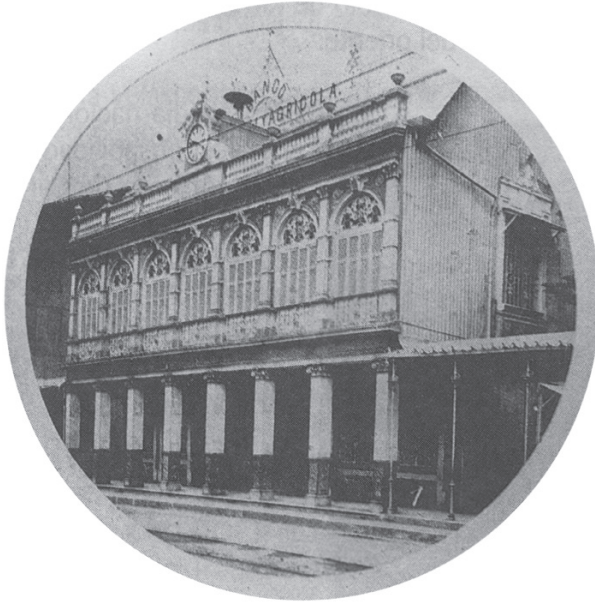
İşsiz ve güvencesiz milyonlarca insanın açlık ve sefalet içinde yaşadığı bataklıklar üzerine kurulu varoşların şehri.

Gökyüzüne yükselen görkemli binalarıyla, geniş bulvarları ve dev viyadükleriyle çimentonun, çeliğin ve camın; bolluk ve bereketin şehri.

Kültür ve sanatın, sinemanın; şairlerin, yazarların, dansçıların, ressamların ve heykeltıraşların; Medardo Angel Silva'nın ve Joaquin Gallegos'un şehri.

Özgürlüğün ve isyanın şehri.

Guayaquil halkı yeni görüşlere, ilerici düşüncelere hep açık oldu.

Hunancavilca'ların İspanyollara karşı giriştikleri büyük isyanlardan günümüze dek Guayaquil, Ekvador halkının uzun kurtuluş mücadelesi boyunca pek çok önemli olaya sahne oldu: 9 Ekim 1820'deki bağımsızlık ilanının ve 24 Mayıs 1822'de Fuito'da sona eren bağımsızlık savaşlarının çıkış noktası; 6 Mart 1845'te yabancı askerî güçlerin egemenliğine son verilmesi; 5 Haziran 1895'te liberal devrimin son çatışmalarının başlatılması; 15 Kasım 1922'de işçilerin ilk genel grevi; 28 Mayıs 1944'te Arroya del Rio'nun tiranlığına karşı halk ayaklanması.

Çalışkanlıkları, toplumsal mücadeleleri ve kültürleriyle Ekvador ulusunun temel direklerinden birini oluşturan cömert, içten, girişken ve dost canlısı Guayaquil halkının Guayaquil'i.

Toprağı ve denizi, gökyüzü ve nehri, yağmur ormanları ve geniş düzlükleri ile Guayaquil halkının düşlerine ve umutlarına uygun bir yeryüzü cenneti. Her gün yeniden doğan, büyüyen ve evlatlarının çabalarıyla gelişen bir şehir. Bugün emek ve mücadele; (gelecekte) aydınlık ve müreffeh yarınlr.

manuela'lar

Ekvador halklarının tarihinde, çok büyük işler başaran dört olağanüstü kadın, dört Manuela, en seçkin aktörler arasında yerlerini aldılar.

Onlar özgürlüğe âşıktılar ve bu uğurda mücadele ettiler. Kendilerini halklarının bir parçası olarak gördüler; halkın acılarıyla, kahramanlıklarıyla, yenilgi ve zaferleriyle özdeşleştiler. İkiyüzlülüğe meydan okuyarak eyleme geçtiler.

Özgürlük ve bağımsızlık yolunda gözünü budaktan sakınmayan,

örgütçü ve savaşçı bir melez kadın olan *Manuela Espejo*, Eugenio Espejo'nun kız kardeşi idi. Onunla aynı görüşleri paylaştı ve aynı çalışmalar içinde yer aldı. Bağımsızlığa ulaşma amacıyla Fuito ve çevresinde düzenlenen toplantılara etkin bir biçimde katıldı.

Gizli toplantılar düzenleme, planlar hazırlama, gelişmeleri kavrama, mücadele ettiği toprağı tanıma, yeni ilişkiler kurma, kararsızları ikna edip harekete geçirme, projeler geliştirme arayışı, yeteneğı ve çabası Manuela Espejo'nun kişiliğinde en seçkin öncülerinden birini buldu.

10 Ağustos 1809, Fuito Devleti, Anayasa, özgürlük ve bağımsızlık uğruna verilen silahlı mücadele Manuela Espejo'nun izlerini taşır.

Melez bir kadın olan *Manuela Canizares*, İlk Bağımsızlık Haykırışında önemli bir rol oynadı. Evi, 10 Ağustos Yurtseverlerinin karargâhı oldu.

Eugenio Espejo'nun savunduğı ideallere yürekten bağlandı. Diğer örgütçülerle birlikte düşündü, konuştu ve planlar yaptı; toplantılara ve tasarılarla hayat verdi; pek çok eyleme doğrudan katıldı. Düşüncelerini yaymanın yanı sıra onları yaşama geçirmesi gerektiğinin, başka eylemcileri de ikna edip kazanmak zorunda olduğunun bilincindeydi. Özgürlüğe tutkuyla bağlı, yaşam dolu, atılgan bir kadındı. Gözüpek ve cesurdu. Mücadeleye atıldı ve en ön saflarda dövüştü.

Manuela Canizares döneminin kadını, onun bağımsızlık ve özgürlük tutkusunu temsil eden, büyük özgürlük serüveninin en önemli figürlerinden biridir.

Manuela Saenz gençliğin tüm coşkusıyla özgürlük mücadelesinde yerini aldı. Ağabeyi Sucre'nin ordusunda subaydı. O da lojistik alanda ve politik faaliyette yorulmak nedir bilmeden çalışan bir eylemciydi.

Zeki, atılgan ve cesur bir kadındı. Üstlendiğı görevleri ve inandığı işleri yerine getirmek için her türlü özveriyi gösterirdi.

Pichincha zaferinin ardından 24 Mayıs 1822'de Bolivar Fuito'ya girdiğinde, Manuela Saenz onun en aktif çalışma arkadaşlarından

biri oldu. O günden sonra yaşamını Kurtarıcı'nın (El Libertador'un) yaşamına bağladı. Lima'ya kadar ona eşlik etti, tartışmalara ve planlara katıldı. Saray entrikalarından nefret eden bir cumhuriyetçi ve demokratı. Büyük Kolombiya'nın düşünü kurdu ve yaşamının büyük bölümünü bu ideale adadı.

Politikayı en yoğun haliyle yaşadı. Düşüncelere ve eylemlere öncülük etti. Sevildi, sayıldı; nefret edildi ve baskı gördü. Düşüncelerini yaşama geçirmek için tehlikeleri göze aldı; güçlü düşmanlara, büyük zorluklara göğüs gerdi.

Bir keresinde, Bugoto'da, bir eylül gecesini yaşamını Kurtarıcı'nın yaşamı uğruna tehlikeye attı; komployu bozdu ve onu ölümden kurtardı.

Düşüncelerini ifade etmek ve netleştirmek için Bolivar'ı, Cumhuriyet ve özgürlüğü savunan "Babil Kulesi" başlıklı sosyo-politik bir tez kaleme aldı.

Yoğun politik faaliyeti ve Bolivar'a olan ateşli bağlılığı yüzünden karalandı, eziyet gördü, tutuklandı ve sürgün edildi.

Ekvador'u sevdi; Cumhuriyet'in ilk yıllarında birinci çizginin öncülerindendi.

1856 yılında, sürgünde, Peru'nun Paíta şehrinde yaşama gözlerini yumdu.

İsyancı, yiğit ve savaşçı bir yerli kadın olan Manuela Leon, yerli halkların kurtuluş mücadelesinin sembolüdür.

1871 yılında Chimborazo eyaletinde Galte'nin yüksek yaylalarında Cumhuriyet

döneminin en büyük ayaklanmalarından biri patlak verdi. Binlerce yerli, tepelerden inerek bazı kasabaları ele geçirdi. Aşar vergisine karşı çıkıyor; özgürlüklerini, topraklarını ve ulusal haklarını istiyorlardı.

Sert, kanlı çatışmalar oldu. Yerliler yendiler; Fuito'dan gelen birliklere direndiler; yenildiler ve yüksek yaylalara kaçtılar.

Ayaklanmaya çeşitli topluluk ve halklardan yaşlı genç, kadın erkek binlerce yerli katıldı.

Manuela Leon ayaklanmanın örgütlenmesinde öne çıktı. Punin'in ele geçirilmesi sırasında binlerce yerliye komuta etti. Yerliler onu bir erkek, bir ordu komutanı olarak tanıdılar; oysa görmüş geçirmiş deneyimli bir savaşçı, yiğit bir kadındı.

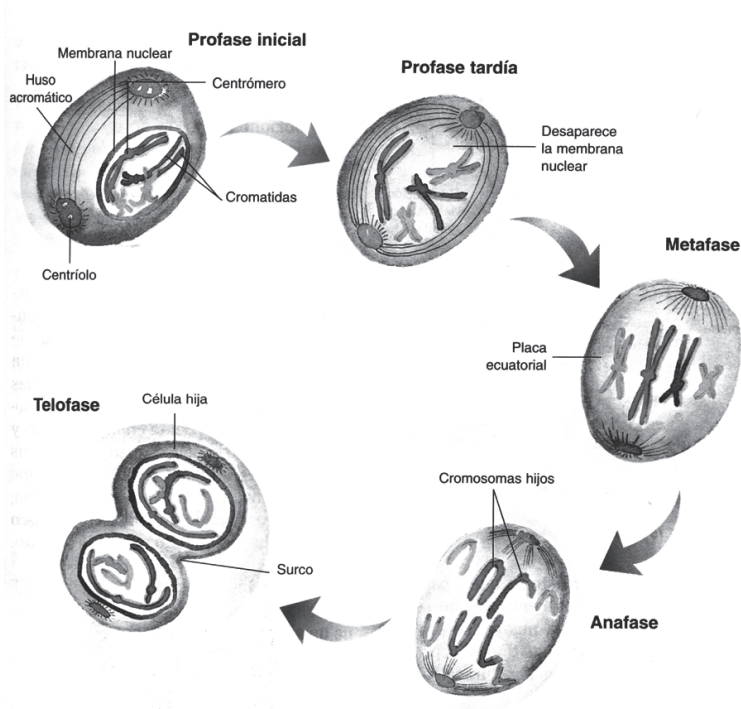
Punin meydanında, çatışmanın en ateşli anında Manuela Leon düşman ordusunun komutanının üzerine atıldı. Unutulmaz bir düello, ölümüne bir savaş oldu. Manuela halkının cesaretini ve binlerce yıllık sömürüye duyduğu öfkeyi kuşanıp kahramanca dövüştü. Fiziksel olarak zayıf olmasına karşın efsanevi devlerin gücüne sahipti; haklı bir dava uğruna savaşıyor, halkının coşkusunu ve cesaretini yüreğinde taşıyordu. Elde ettiği zafer isyancılara çok büyük bir moral kaynağı oldu.

Bu dört mücadeleci kadın, dört Manuela, kişilikleriyle, önderlik becerileriyle, özgürlükçü düşüncelerinin gücüyle, yaşadıkları dönemin ve halklarının en yüce ideallerinin temsilcisi olmalarıyla, cesaretleri ve özverileriyle öne çıktılar.

Kimi feminist örgüt ve kurumlar üç Manuela'yı öne çıkarırken yerli Manuela'yı, Fuichua halkının ulusal hakları için savaştan bu cesur kadını görmezden gelip unutulmaya terk ediyorlar.

Manuela'lar Ekvador halklarının tüm kadınlarının ayrılmaz birer parçasıdır Onlar bir taneydiler, birkaç kadındılar, kadınların tamamıydılar. Ve bugün hepimizi temsil ediyorlar.

insan genomu

Hücrenin son derece küçük bir bölümünde, çekirdeğin içinde, 23 çift kromozom vardır. Bu kromozomlar iç kısımlarında bulunan birbirine sarılı uzun lifler içinde DNA'yı, yeni dionükleik asiti ya da diğer bir deyişle yaşam suyunu taşırlar. Bu madde dört adet kimyasal alt birimden, yani nükleoitten oluşur.

Bu uzun DNA sarmallarında bulunan bazı parçalar genleri meydana getirir. Tüm canlı varlıklarda bulunan gen kümesine genom

adı verilir. İnsan genomunda bulunan genlerin büyük çoğunluğu ortaktır ve onu diğer canlı varlıklardan ayırır. Bu demektir ki hangi halden olursa olsun yeryüzünde yaşayan tüm insanlar tek bir bileşime sahiptir. Hepsinin aynı sayıda kromozomu, ilgili kromozomlar içinde aynı yere yerleşmiş özdeş genleri ve aynı uzunlukta DNA'ları vardır.

İnsan genomu, organizma hakkındaki en kusursuz bilgiyi içeren bir tür talimatnamedir. Tek tek bireyler söz konusu olduğunda ise tüm kemik ve kas yapısı, damarlar ve arteller, sinirler ve hücre sayısı kodlanmış ve gözlerdeki irisin rengi, saç dokusu, kemiklerin boyu vb. gibi bireyleri birbirinden ayıran farklılıklar da o kişinin hangi hastalıklara yatkın olduğuna varıncaya kadar saptanmış durumdadır. Burada söz konusu olan, her bireyin doğumundan ölümüne kadarki verilerini ortaya koyan bir biyografidir.

İnsanlar birbirinden farklı olmalarına karşın, bu farklılıklar içinde büyük bir birlik mevcuttur.

Yani, derisinin rengi ve kemiklerinin büyüklüğünden farklı olarak, tüm insanlar benzer özelliklere sahiptir. Bu, üstün ırkların olmadığı anlamına gelir.

İnsan genomu, dört harften yeni nükleoitlerden oluşan bir dille, yaşamın tamamı hakkında eksiksiz bilgi verebilen "bireyin el kitabı" gibi yazılmıştır.

Bilim insanları ve hükümetler insan genomunun öğrenilmesine büyük önem verdiler. Araştırmalar için muazzam kaynaklar seferber edildi. Çeşitli ülkelerin hükümetleri insan genomunun tüm bileşenlerinin düzenli bir biçimde araştırılması için aralarında bir anlaşmaya vardılar. Bu

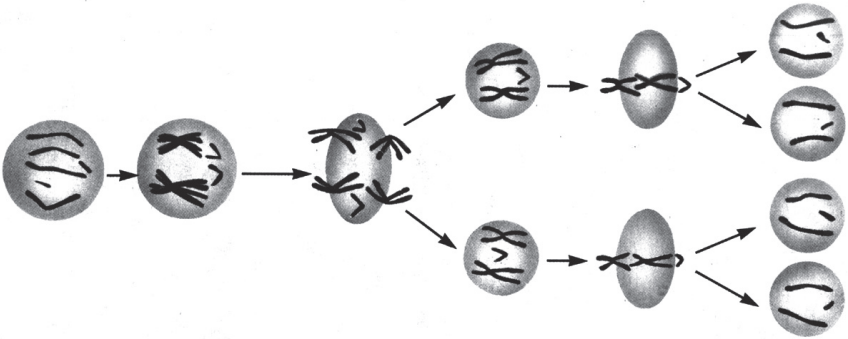
anlaşma uyarınca, sonuçların 2005 yılında elde edilmesi bekleniyor. Ayrıca, özel teşebbüs de kendi payına, kâr elde etme amacıyla insan genomunun haritasını çıkarmak için çalışmalar yürütüyor.

Bununla birlikte, 2000 yılında, insan genomunun şifresini çözme yolunda önemli ilerleme kaydedildiği ve kesin sonuçların 2002 yılında elde edileceği duyuruldu.

Araştırma çalışmaları gerçekten de hızla ilerledi ve 12 Şubat 2001’de gerek kamuya bağlı gerek özelde çalışan araştırmacılar tarafından eş zamanlı olarak insan genomunun haritası eksiksiz bir biçimde açıklandı. Böylece, insanın yalnızca 30 bin gene sahip olduğu görüldü. Bu sayı, elma kurdunun gen sayısının ancak iki katı kadardı ve şempanzeninkinden çok az fazlaydı.

Bu bilgi büyük bir sıçrama demekti; çünkü insan türünün mustarip olduğu ölümcül hastalıklara çare bulunması ya da bu hastalıklara karşı bağışıklık kazanılması olanağı doğdu.

Öte yandan bu önemli buluşların suistimal edilebileceği kaygısı da baş gösterdi. Bazı ülkelerde hayvanların klonlandığı ve klonlanan hayvanların üreyerek çoğaldıkları görülünce bu kaygılar daha da arttı. Dahilerin yanı sıra suçluların da klonlanabileceği endişesini dile getirenler de yok değil. Bunlardan çok daha vahim olanı, dünyanın efendilerinin –tekellerin ve emperyalist ülkelerin– asker, işçi, yönetici vb. klonlanabileceğini sezmiş olmalarıdır. Bu genetik mani-

p lasyon için gerekli araçlara ve bilgiye sahip olanların insan türünü i lerine geldiği gibi kalıba sokmaları demektir.

İnsanlık tarihi boyunca tüm büyük bilimsel keşifler insanlığın yararına kullanılma ya da onun yok olmasına katkıda bulunma seçeneklerini barındırmı tır. Ve doğrusu, bilimin attığı bu dev adımlar bu iki amacı da taşımaktadır. Fakat sonunda ibre olumlu seçeneğe döner; insanlık her yeni bilgiyle birlikte ilerler. Bilim geliştikçe o da gelişir; zikzaklar çizmesine, yer yer gerilemesine karşın insanlığın gelişimi daima yükselen uzun bir sarmaldır.

guaricha'lar

Günlük yaşam, çalışma hayatı ve ekmek kavgası kadın erkek, genç yaşlı tüm insanları doğrudan ilgilendirmektedir.

Hepimiz düşler kurar, birtakım umutlar besleriz. Arzu ve özlemlerimiz vardır ve bunları gerçeğe dönüştürmek isteriz.

Küçük büyük tüm işler: Toprağın işlenmesi, madenlerin çıkarılması, atölyeler, imalâthaneler ve fabrikalar; evler ve yollar herkesin ortak eseridir.

Ne var ki, üretici güçlerin –üretim araç ve gereçlerinin– gelişim sürecinde kadını erkeğin yanında ikincil konuma yerleştiren ilk (toplumsal) işbölümü gerçekleşti.

Çok uzun zaman önce başlayan bu durum günümüz toplumunda da geçerliliğini korumaktadır.

Kadına fiili ve yasal olarak dayatılan bu ikincil konum, onun, üretken ve toplumsal faaliyetlerdeki, günlük yaşamdaki ve halkların kahramanlık destanlarındaki rolünü kesinlikle ortadan kaldıramamış değildir. (Eril tanım edatıyla yazmak zorunda olduğumuz)¹⁴ Ekvador halklarının tarihi, ulusumuzun ve Ekvador devletinin inşası sürecinde, toplumsal ilerleme ve ulusal kalkınma mücadelesinde milyonlarca kadının katkısıyla yazılmış bir tarihtir.

İspanya’nın boyunduruğundan kurtulup bağımsızlığı kazanma uğruna dağlarda ve ovalarda verilen savaş on yıldan fazla sürmüştür, on binlerce asker yurtsever orduların saflarında savaşmıştır.

Özgürlük taburlarının saflarında, askerî üniforma giyip silah taşıyabilmek için erkek kılığında çok sayıda kadın vardı. Tutucu geleneklere, kural ve yönetmeliklere meydan okuyan bu kadınlar düşmanla göğüs göğüse savaştı. Bazıları özgürlük düşünüyünce canlarıyla ödedi. Kadın oldukları ancak o zaman anlaşıldı ve onurlandırıldılar. Pek çoğu ise isimsiz kahramanlar olarak yığıtçe savaştı.

Diğer kadınlar; orduya katılan köylülerin ve zanaatkarların eşleri, sevgilileri, anneleri ve kız kardeşleri savaşta erkeklerin yanında yerlerini almaya karar verdiler. Yorulmak nedir bilmeden bataklıkları, nehirleri ve dağları aşarak nerede çatışma varsa oraya koştular. Cepheye yiyecek, çamaşır ve silah taşıdılar. Yemek yaptılar, dikiş diktiler, yaralıları tedavi edip askerlere maddi ve manevi bakımdan destek oldular. Gerçekten de taburların ayrılmaz bir parçası haline geldiler, askerlere güç ve moral aşıladılar.

Onlara “Guaricho’lar” (Las Guarichas) dendi.

14 İspanyolca’da cins isimler eril ve dişil (ve çok azı da nötr) olmak üzere ayrılırlar. Halk (el pueblo) sözcüğü eril olduğundan Ekvador Halkları tamlaması çoğul ve eril tanım edatı olan “Los” ile belirtilir. Los pueblos ecuatorianos.

Binlerce kilometre yol yürüdüler, hastalandılar, yıprandılar; çatışmaların ortasında sevdalandılar, çocuk doğurdular. Bozgunlara tanık oldular, zaferler kazandılar.

Amerika halklarının İspanyol Krallığı'nın boyunduruğundan kurtulup bağımsızlığa kavuşmalarında Guaricha'ların çok büyük katkısı oldu. Onlar olmadan savaşılamazdı; tarihsel görevlerini eksiksiz yerine getirmesini bilen alçakgönüllü kadınlardı onlar.

Özgürlük uğruna verdikleri mücadele sürüyor. Erkekleri gibi onlar da henüz özgürlüklerini kazanamadılar. Özgürlük uğruna savaştılar ama kendilerini değil Kreol'ları özgürleştirdiler.

bolivar'dı onun adı

Özgürlük rüzgârları tüm bir Amerika kıtasını baştan sona kasıp kavururken, yüzlerce, binlerce, on binlerce insan bağımsızlık savaşında saflardaki yerini almaya başladı.

Mücadeleye öncülük eden komutanların çoğu İspanyol ordularının içinden çıktı. Bunlar, askerî eğitim almak için orduya kaydolmuş Kreol'lardı. Kreol soyluları arasından gelenlerin yanı sıra alt tabakaların içinden çıkıp savaşta önemli konumlara yükselenler de vardı.

Kurtuluş ordularının birlikleri yoksul Kreol'lardan, önderlerinin kendilerine vaat ettiği özgürlüğün özlemiyle yanıp tutuşan melezlerden, yerlilerden ve zencilerden oluşuyordu. Bu yoksul insanlar dağları ve ovaları kanlarıyla suladı.

Amerika'daki farklı İspanyol sömürgelerinde verilen bağımsızlık savaşı Krallık ile Kreol'lar arasındaki bir mücadeleydi.

Bu mücadele XIX. yüzyılın ilk çeyreğinde sona eren uzun bir süreci kapsar.

Bağımsızlık savaşları Kralcı ordu komutanları ve özgürlük yanlılarının önderleri arasından bazı isimleri öne çıkardı.

Özgürlük taburları içinden önemli generaller ve savaşçılar, devlet adamları ve yurtseverler çıktı.

Tüm bu kişiler arasında biri, köklü bir aileden gelen Bolivar, saygınlığı ve ünüyle diğerlerini geride bıraktı.

Tarihsel çağlar, süreçler ve halklar yönetici kişileri öne çıkarırlar. İnsan tarihin öznesi, baş aktörüdür. Tarihi yapanlar yığınlar, ezici çoğunluklardır. Önemli şahsiyetler somut koşullarda rollerini oynarlar. Onlar bütünün kolektif ürünleridir; fakat bazen gelişmeleri belirleyici bir biçimde, etkilerler.

Simon Bolivar bu söylediklerimizi doğrulayan gerçek bir kişidir. Amerikan sömürgelerinin özgürlük sürecinin tozu dumanı içinde parlak bir siyasetçi, bir devlet adamı ve bir serüvenci olarak öne çıktı.

Çağdaşları bu nedenle ona “El Libertador” (kurtarıcı) adını verdi. Bağımsızlık savaşlarında yer alan tüm diğer askerî ve politik liderler çok yüksek rütbelere ulaştılar; General ve Başkan unvanları aldılar. Bolivar bu kişiler arasından sıyrılarak en öne çıktı.

Simon Bolivar 24 Temmuz 1783’te Caracas’ta doğdu. İspanya’da eğitim gördü ve Avrupa’nın birçok ülkesini gezdi. Çok genç yaşlarda Amerika’nın özgürlüğü mücadelesinde yerini aldı. Fransız Devrimi’nin düşünürlerini, Birleşik Devletler’in özgürlük sürecini inceledi ve Mason teşkilatına katıldı. Amerikalı düşünürlerle ve askerlerle ilişki kurdu.

Bolivar’ın yaşamı Amerika’nın özgürlük sürecidir. Venezuela’da, Kolombiya’da, Ekvador’da, Peru’da, Bolivya’da ve Panama’da savaşlar verildi. Önemli zaferler elde edildi, büyük bozgunlar yaşandı. Onun yaşamı kurtuluş ordularının örgütlenmesidir, silah arkadaşlarıdır, dostları ve düşmanlarıdır. Onun yaşamı monarşiye karşı cumhuriyeti kurma kavgasıdır.

Bolivar’ın yaşamı büyük Boyaca, Corabobo, Pichincha, Junin ve Ayacucho savaşlarından ayrı düşünülemez.

Onun yaşamı, General Jose de San Martin’le birlikte Guayaquil’de düzenledikleri Özgürlük Zirvesi’dir.

El Libertador’un tek bir büyük ülke düşüyle bezenen hayatı Büyük Kolombiya’yı kurma amacıyla giriştiği yoğun politik, dip-

lomatik ve askerî faaliyetlerle ve ayrıca, ayrılığı önlemek amacıyla gösterdiği sonuçsuz çabalarla geçti.

Birleşik Devletler'in niteliği ve Amerika halkları üzerinde emperyalist bir tahakküm kurma niyeti göz önünde tutulduğunda, Bolivar ismi en ileri kavrayışın kendisidir. O, Brovo Irmağının güneyinde yaşayan bütün halkları birleştirerek geleceğe omuz omuza yürüyen uluslardan oluşan büyük bir toplum kurma yolunda sonuçsuz kalmış bir çabadır. O, Panama Anfictionico Kongresi'nin gerçekleştirilmesidir.

Bolivar büyük bir tutkuyla ve aşkla sevildi. Kurtarıcının kurtarıcısı (La Liberto dora del Libertodor) ismiyle anılan Manuela Saenz düşlerde ve hayatın iniş çıkışlarında, zaferlerde ve yenilgilerde ona yoldaş oldu. Onunla birlikte at sırtında Amerika'yı dolaştı; özgürlüğün, cumhuriyetin ve demokrasinin peşinden koştu. Komplolara, entrikalara ve suikast girişimlerine onunla birlikte göğüs gerdi.

Bolivar yorulmak nedir bilmeden savaştı. Her türlü güçlkle; Avrupa devletlerinin hor görüşüyle, yoldaşlarının kavrayış yönünden zayıf olmalarıyla, baskıyla, sürgünle, saray entrikalarıyla, askerî ve politik komplolarla başa çıkmasını bildi. Ne var ki bir türlü yakasını bırakmayan amansız hastalıklar karşısında daha fazla dayanamadı.

Kendi ışığıyla parladı. Amerikalı ve Avrupalı siyasetçilerin ve askerlerin, devlet adam-

larının, halkların ve ulusların sevgisini ve şükranlarını kazandı. İktidara ulaştı, şan ve şöhret kazandı ve sonra, kazandıklarının hepsini kaybetti.

Bolivar 17 Aralık 1830'da Santa Marta'da, Karayip Denizi'nin kıyısında yoksul, hasta ve çökmüş bir halde yaşama gözlerini yumdu. Fiziksel olarak ölse de düşleri ve yaptıklarıyla yaşamayı sürdürdü.

Amerika'nın özgürlük destanı; özellikle de Venezuela'nın, Kolombiya'nın, Panama'nın ve Bolivya'nın bağımsızlıklarına kavuşmaları Bolivar'ın yaşamı ve mücadelesiyle özdeşleşti.

cumhuriyet

1830'da Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte ulusal bir devlet kurularak Ekvador ulusunun oluşumunda çok önemli bir adım atıldı.

Cumhuriyet'in kurulması için, dönemin egemen sınıfları; Büyük toprak sahipleri ve yeni doğmakta olan ticari karakterli burjuvazi ile bağımsızlık savaşlarına katılmanın karşılığını almak isteyen kurtuluş ordularının askerleri bir araya geldi.

Cumhuriyet önemli bir tarihsel miras üzerine kuruldu; fakat aynı zamanda ciddi tehditlerle de yüz yüzeydi. Yerli halkların gelişimi sürüyordu ve melez halkın nüfusunda patlama söz konusuydu.

Cumhuriyet'le birlikte Ekvadorluların egemenliği başladı.

O günden bugüne sayısız gelişme oldu: Ulus pekişip güçlendi, durmaksızın kendisini geliştirdi; ülke maddi yönden gözle görülür bir ilerleme kaydetti. Ne var ki bu gelişim Latin Amerika ülkelerinin pek çoğuna oranla daha geri düzeyde kaldı; emperyalist ülkelerle karşılaştırıldığında ise orada bir uçurum olduğunu söylememiz gerek. Dolambaçlı bir sunu çizme süreci ülkenin yüzölçümünü önemli ölçüde azalttı. İç savaşlar, askerî darbeler, anayasal hükümetler ve sivil diktatörlükler Ekvador'un gelişim sürecinde hiç eksik olmadı.

Resmî tarihçiler Ekvador tarihini başkanların yaşam öykülerine ve çeşitli hükümetlerin icraatlarına indiriyorlar. Bu gerçeğin çarpıtılmasıdır. Cumhuriyet'in gerçek tarihi kırlarda ve şehirlerde yaşayan emekçi yığınların, işçilerin, esnafın, zanaatkarların ve tüccarların uğraşları; melez halkın, yerli halkların ve zencilerin serpilip gelişmesi; sanatların ve edebiyatın filizlenmesi –her yönüyle kültürünün ta kendisidir.

Cumhuriyet'in farklı evreleri üretici güçlerin gelişim düzeyine ve bunlara karşılık gelen toplumsal üretim ilişkilerine göre belirlenir.

Cumhuriyet, İspanyol fethinin donattığı feodal rejimin içinden doğdu. Bu toplumun başında kapitalizm, özellikle de ticari kapitalizm filizlenmeye başladı. Büyük toprak sahiplerinin ayrıcalıklarını koruma kararlılığı ve yeni doğan burjuvazinin kendine yol açma çabası bu sürece damgasını vurdu. Liberal devrimin 1895'teki zaferine kadar toplumsal ve politik mücadelenin içeriğini bunlar belirledi.

Liberal devrimle birlikte kalburüstü kapitalistlerin bir bölümünün iktidara gelmesinden sonra, feodalizm ile kapitalizm arasında ülkeye yarı feodal ve yarı sömürge bir nitelik veren ve XX. yüzyılın 70'lerine kadar uzanan bir süreç başladı. Bu dönemde burjuvazi ve büyük toprak sahipleri arasındaki mücadele birlikte yaşamaya tarihsel bir dinamizm kazandırdı. Fakat işçiler giderek bilinçlendiler ve eyleme geçtiler. Ülke yavaş yavaş kentleşmeye başladı.

70'li yıllar boyunca çeşitli etkenler: Emperyalist boyunduruğun ağırlaşması; fabrikalardaki sömürü süreçlerinde görülen değişiklikler; şehir ve köy nüfusunun giderek daha büyük bir bölümünü bir araya getiren iç pazarın gelişmesi; toprak reformu; ülkenin And Ülkeleri Ortak Pazarı'na (Mercado Andino) girişi; petrol çıkarılmaya başlanması; işçilerin ve köylülerin zaman zaman şiddetlenen mücadelesi Ekvador'da kapitalist ekonomiyi güçlendirdi.

Toplumsal alanda önemli gelişmeler oldu:

Halk kitleleri, büyük ölçüde egemen sınıflar tarafından kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirilen politik çatışmalarda doğrudan yerlerini alarak önemli roller oynadılar. Ezilenlerin mücadelesi sosyo-politik karakterli önemli kazanımlar elde etti.

Ülke nüfusunun çoğunluğunu artık şehirli ler oluşturuyor. Ekvadorluların yüzde otuzundan fazlası Fuito ve Guayaquil’de yaşıyor.

Geçmiş te en kalabalık bölge olan Sierra günümüzde bu unvanını Costa’ya kaptırdı.

Yakın zamanlara kadar ıssız olan Amazon havzası bugün hızla geliş en bir bölgedir.

Yerli halklar hakları uğruna uzun soluklu bir mücadeleye başladılar.

Ekvador hâlâ yabancı güçlerin, özellikle de ABD’nin boyunduruğu altında bulunuyor.

Tüm bu tarihsel süreç boyunca Ekvador halkları onurlu ve isyancı niteliklerini kanıtladılar. Hiçbir diktatör uzun süre iktidarda kalamadı. Ekvadorluların özgürlük tutkusu ve zorbalığa duydukları öfke, tarihin sayfalarını kahramanlık destanlarıyla ve sosyo-politik karakterde önemli kazanımlarla süsledi. Ne var ki bu kazanımlar henüz Ekvador’u tam bağımsızlığa, işçileri ve halkları toplumsal kurtuluşa kavuşturacak düzeye ulaşamadı. Bunun için hâlâ mücadele edilmek zorunda.

Ekvador Cumhuriyeti büyük toprak sahipleri, askerler ve kapitalistler tarafından kuruldu. Cumhuriyet’in ana gövdesini oluşturan melez halk egemen sınıfların önerisini destekledi ve Cumhuriyet tarihinin başlıca aktörü oldu. Yerli ve zenci halklar da, özellikle son yıllarda, Cumhuriyet’in güçlenmesine katkıda bulunuyorlar.

Bu şu demektir: Cumhuriyet’in sahipleri var –Yukarıdakiler. Fakat onu ayakta tutan, Cumhuriyet’in inşası görevini sürdüren fakat onun nimetlerinden yararlanamayan emekçi ve etkin toplumsal güçler, yani aşağıdakiler.

amazon havzası

Yeryüzünün akciğeri, dünyanın en büyük hidrografik nehir havzası, Amazon And dağlarının doğu eteklerinden başlayıp çevresiyle birlikte Güney Amerika kıtasının büyük bir bölümünü içine alarak Atlantik Okyanusu'na uzanır.

Amazon, biyo çeşitlilik bakımından dünyanın en zengin bölgesi ve gezegenimizin hacim yönünden en büyük tatlı su rezervi olarak bilinir. Ayrıca, en sık ve en geniş tropikal yağmur ormanlarının bulunduğu bölgedir.

Amazon havzasının hidrografik ağının merkezi büyük Amazon nehridir. Bu ağ, nehrin büyük ve gür kollarıyla her yöne uzanır; göl

ve göletler beslenir. 6 bin metre yükseklikten, Andların doruklarından dökülüp gelen akarsular neşeyle çağlayarak büyük Amazon ovasının dört bir yanına yayılır.

Amazon'un dillere destan yağmur ormanları ağaç türü bakımından son derece zengindir ve bu nedenle dünyanın akciğeri olarak bilinir.

Şili ve Uruguay dışındaki tüm Güney Amerika ülkeleri Amazon'la doğrudan ilişki içindedir.

Amazon havzası Ekvador'un en büyük doğal havzası, olağanüstü bir doğal zenginlik kaynağıdır: Tatlı su, kereste, dünyada eşi benzeri bulunmayan botanik türleri; rengârenk ve çeşit çeşit kuşlar, sürüngenler ve memeliler; zengin madenler, altın ve gümüş, plütonyum ve uranyum, petrol ve gaz.

Ekvador Amazonu'nda, binlerce yıldan bu yana ülkemizin halklar mozaiğinin önemli bir parçasını oluşturan insan toplulukları yaşamaktadır. Ekvador'u yurt edinen göçmenlerin önemli bir bölümü yine Amazon üzerinden ülkeye gelmişlerdir.

Amazon'un yağmur ormanlarıyla, doğasıyla ve iklimiyle iç içe yaşayan yerli halkların çoğu kendi kültürlerini korumakta, atalarının gelenek ve göreneklerini yaşatmaktadır.

Amazon halklarının tarihi doğayla iç içe bir dönüşümdür; özgürlük ve bağımsızlık aşkıdır. İnka istilaları Amazon

cangıllarına nüfuz edemedi. Buraya girmeyi başaran İspanyollar ise, kentlerini yerle bir eden yerli isyanları karşısında geri çekilmek zorunda kaldılar. Fuirubo ve Jumandi İspanyol fetihçilere karşı isyana önderlik eden efsanevi yerli kahramanlardır.

Amazon havzası Cumhuriyet tarihi boyunca ülkenin yaşamında kendi katkılarıyla yerini aldı. Kuş uçmaz kervan geçmez gözde bir sürgün bölgesi olmaktan çıkıp verimli topraklara, yeni bir El Dorado'ya dönüştü. Dağlık bölgelerden ve sahilden gelen on binlerce Ekvadorlu Andları aşarak nehir kıyısı boyunca yerleştiler, toprağı sürüp tarıma açtılar ve kendi dişleri ve tırnaklarıyla yurtlarını kurdular. Ülkenin öteki uçlarında yoksulluğun büyümesi gibi, burada da sayıları giderek artan kolonlar (colon) var. Bunlar var güçleriyle çalışıyor, alın teri ve gözyaşı döküyorlar. Kasabalar ve şehirler kuruyor; yollar yapıp yeni umutların kapısını açıyorlar.

Amazon havzasından ülkeye, günümüzde Ekvador'un başlıca zenginlik kaynağını oluşturan petrol ve doğalgaz akıyor. Bu hidrokarbür yatakları, eko-sistemin korunması hiç gözetilmeksizin akıl almaz bir biçimde sömürülmektedir. Bu yüzden, gerekli önlemler

alınmadığı takdirde ülkenin doğu bölgesi ve onunla birlikte tüm bir Ekvador telafisi mümkün olmayan zararlar görebilir.

Amazon havzasındaki tropikal yağmur ormanları akıl ermez sınırlarını hâlâ koruyor. Ülkeye ve insanlığa ne kadar yarar sağlayacak? Büyük olasılıkla çok fazla. Tabii eğer biz yeni kuşaklar onu har vurup harman savurmazsak; eğer hepimiz, bize doğanın bir lütfu olan bu olağanüstü zenginliğe gereken özeni gösterir ve onu geliştirirsek.

eloy alfaro ve liberal devrim

Ekvador Cumhuriyeti'nin 1830'da kurulmasından sonra, büyük toprak sahipleri –toprağın ve insanların efendileri– ile yeni doğmakta olan ve esas olarak tüccarlardan oluşan burjuvazi –kapitalistler sınıfı– arasında amansız bir politik ve ideolojik savaş süregeldi.

Büyük toprak sahipleri kendilerini egemen sınıf olarak kabul ettirdiler, kendi ekonomik ve politik çıkarlarını dayattılar ve yeni devleti kendi konumlarını koruyup güçlendirecek şekilde örgütlediler. Yurtiçi ve uluslararası ticaretin doğup gelişmesi;

öteki ülkelerle, özellikle de dünyayı egemenlikleri altında tutan, İngiltere, Fransa ve ABD'yle ilişkiler kurulmaya başlanması devletin niteliğinde, toplumsal ilişkilerde, yasalarda ve kurumlarda önemli değişiklikler yapılmasını zorunlu kıldı.

Cumhuriyet'in politik iniş çıkışlarında kendini açıkça gösteren ekonomik çatışmalar XIX. yüzyılın ortalarından sonra muhafazakârlar ve liberaller arasındaki mücadelede ifadesini buldu.

Muhafazakârlar, küçük bir azınlığın toplumsal, ekonomik ve politik ayrıcalıklara sahip olduğu ve nüfusun ezici çoğunluğunu sömürüp baskı altında tuttuğu otoriter bir devlet kurdular. Örneğin, ilk Anayasa yalnızca mülk sahibi zengin Ekvadorlulara oy hakkı

tanıyor, kırdaki ve kentteki geniş emekçi yığınları bu haktan yoksun bırakıyordu. Eğitim-öğretim kiliseye teslim edilmişti. Toprak beylerinin çocukları için ilköğretim okulları, kolejler ve üniversiteler açılırken, nüfusun geri kalanı Hristiyanlık doktrinini öğrenmekle yetinmek zorundaydı.

Liberaller muhalefeti örgütlediler ve daima mevcut durumu değiştirmeye çalıştılar. General Urbina hükümeti sırasında zencilerin kölelikten kurtarılması gibi birtakım kazanımlar da elde ettiler. Liberaller yoğun bir biçimde düşüncelerini yaymaya çalıştılar. Juan Montalvo'nun da aralarında olduğu pek çok düşünür ve yazar ortaya çıktı.

Toprak beyleri ile burjuvazi, muhafazakârlar ile liberaller arasındaki mücadele yayın organlarındaki polemiklerin, parlamento tartışmalarının ile seçim yarışlarının ötesine geçerek, silahlı çatışmalarda, askerî darbelerde, savaş içi isyanlarda, zaman zaman kırları ve kentleri kasıp kavuran gerilla savaşlarında, hatta bazen de iç savaşlar biçiminde kendisini gösterdi.

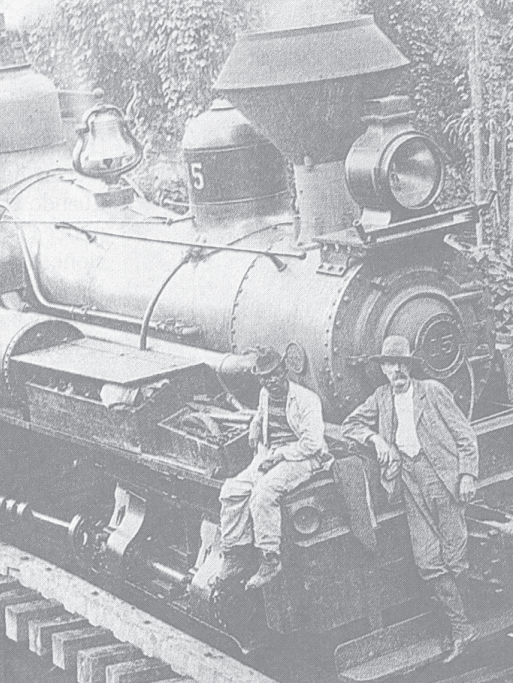
Bu mücadele büyük ölçüde dinsel bir görünüme büründü. Muhafazakârlar Katolikliği savunuyor, liberalleri sapkın ve mason olmakla suçluyorlardı. Liberaller ise inanç özgürlüğünden yanaydılar; muhafazakârları cehalet yanlısı (obskürantist) yobazlar, ruhban sınıfının sözcüleri olarak gösteriyorlardı.

Montalvo kalemiyle, Eloy Alfaro da kılıcıyla liberal mücadelenin öncüleri oldular.

Costa'da, ihracata dayalı tarımla büyüyen iç pazarla ve ithalatla bağlantılı olarak gelişen ticari ve tarımsal işletmelerce benimsenen liberal anlayış giderek güçlenmekteydi. Liberal görüş ve düşüncelerin Amerika kıtasında estirdiği rüzgâr da bu durumu beslemekteydi.

Sierra'da, özellikle de aydınlar ve gençler arasında liberal düşünceler kök saldı. Bu, ilerici düşüncelerin bir sonucu ve kuşkusuz yeni doğmakta olan girişimci bir sınıfın yansımasıydı.

Liberal devrim üretim araçlarının gelişmesinin, kendine yol açmaya çalışan kapalı bir ekonominin, ticari ilişkilerin gelişmesinin

ve kapitalist görüşlerin gücünün harekete geçirdiği uzun bir sürecin ürünüydü.

Bu devrimin büyük sancak-tarı Eloy Alfaro'ydu.

Yaygın olarak bilinen ve uzun savaşçı yaşamına göndermede bulunan ismiyle "Eski Tüfek" henüz yirmi yaşındayken mücadeleye atıldı ve doğum yeri Montecrish'de ilk süvari isyanını örgütleyip yönetti.

Eloy Alfaro 25 Haziran 1842'de doğdu. Ömrü boyunca bir kavga adamı oldu: Yağmur ormanlarında ve ovada çarpıştı; pek çok kez Moneki ve Esme-

raldas kıyılarına çıkarma yaptı. Kosta ve Sierra'nın kasaba ve kentlerinde büyük savaşlar verdi, pek çok kez yenildi; baskı gördü, tutuklandı ve sürgün edildi.

Liberal devrim süreci boyunca, on yıllarca Eloy Alfaro'nun komutası altında aralıksız bir gerilla savaşı verildi. Bu eylemler savaşçıların cesaretinin göstergesi, kıyı ve dağ köylerinin politik ve askerî mücadeleye verdikleri desteğin kanıtıydı.

Eloy Alfaro inanmış bir devrimcinin, yorulmak nedir bilmeyen bir savaşçının, iflah olmaz bir serüvencinin, düşleri gerçeğe dönüştüren bir yapıcının tipik bir örneği idi.

5 Haziran 1895'te, Ekvador'un Rus-Japon savaşına dâhil olduğu ve bayrağın elden düşürülmesi, vatanın satılması anlamına gelen utanç verici görüşmelere duyulan öfkeyle patlak veren askerî-politik isyan sırasında Devlet Başkanı ilan edildi ve kendisinden muhafaza-kâr hükümete karşı savaşın başına geçmesi istendi.

Liberalizmin zaferiyle sonuçlanan son savaşlar böyle başladı.

Sierra yerlilerinin önemli bir bölümü çatışmalara katıldı ve zaferin kazanılmasında belirleyici bir rol oynadı. Yerliler, kendi paylarına mücadelede yerlerini alarak eziyetten kurtulmak ve toprağa olan hasretlerini gidermek istiyorlardı.

Liberallerin zaferi ülkenin ve Ekvador toplumunun yaşamında her yönüyle büyük ve köklü değişiklikler anlamına geliyordu.

İktidar yeni bir sınıfın, kapitalistlerin eline geçti.

Ekvador'u yeni bir tarihsel evreye taşıyan, ülkenin modernleşmesine katkıda bulunan, uluslararası düzlemde yeni ve farklı bir konum elde etmesini sağlayan ekonomik, toplumsal ve politik nitelikte önemli dönüşümlere imza atıldı.

Kilisenin mallarına el konuldu; Huasipunguera'ların ve Arrimado'ların¹⁵ yaptıkları işler karşılığında ödeme yapılması kanunlaştırıldı; uluslararası ilişkiler geliştirildi ve ülkenin kapıları başta ABD sermayesi olmak üzere uluslararası sermayeye açıldı. Bankerler ve tüccarlar en güçlü ekonomik gruplar haline geldi.

İnanç özgürlüğü yasal güvence altına alındı ve eğitim laikleştirildi. Konkordato feshedildi; bunun anlamı, ülkenin Vatikan devleti karşısında bağımsızlığını elde etmesiydi. Kamu eğitimi desteklenerek halk okulları yaygınlaştırıldı ve modernize edildi. Kadınlara eğitim hakkı tanındı. Üniversiteye büyük önem verildi. Medeni yasa kabul edildi.

Kamu işleri, Costa ile Sierra'yı birleştiren kara ve özellikle demiryollarının yapımı en önemli maddi başarılar arasındaydı.

15 Arrimados: Chozo'ların dövüşgenliklerine göndermede bulunan lakapları.

Liberal Devrim, Ekvador'daki burjuva devriminin adıdır. Devrim öteki Amerika ülkelerine oranla çok daha geç bir zamanda gerçekleşti ama köklü işlere imza attı. Ne var ki diğer burjuva devrimleriyle karşılaştırıldığında önemli sınırlılıklar gösterdi: Toprak beylerinin mülklerine dokunmadı; yerli ve melez köylüleri boyunduruk altında tutan serfliği ortadan kaldırmadı. Bunun nedeni, iktidarı ele geçiren burjuvazi içinde bir kesimin baskın gelmesi ve toprak beyleriyle ittifak kurmasıydı.

Liberal devrim, her şeye karşın, ülkenin ve toplumun ileriye doğru büyük bir adım atması demekti.

Liberal devrimin kurumsallaşması, toprak beylerinin bir bölümüyle ittifak yaparak ülkenin toplumsal, ekonomik, maddi ve manevi gelişimini engelleyen yeni iktidar çevrelerinin –bankerlerin ve tüccarların– ortaya çıkmasını da beraberinde getirdi.

Bu devrimin öncüsü ve mimarı olan “Eski Tüfek” mücadeleye devam ederek ömrünün sonuna, 28 Ocak 1912'ye kadar idealleri uğruna savaştı.

Ömrünün son dönemi dramatik oldu.

İktidarı yeniden ele geçirmek için yeni kavgalara atılan Eloy Alfaro yenildi ve tutuklandı. Generallerin önemli bir bölümüyle birlikte Guayaquil'den Puito'ya gönderildi.

Muhafazakârlar ve onların yeni liberal müttefikleri işbirliği yaparak “ayaktakımı”nı püskürttüler ve Alporo'nun hapsedildiği Garcia Moreno Cezaevi'ne saldırı düzenlediler. İpleri başkalarının elinde olan bu grup Eloy Alfaro ile yoldaşlarını katletti; cesetlerini Fuito sokaklarında sürüklediler ve El Ejido karalarında ateşe verdiler.

Ekvador'un en büyük devlet başkanlarından biri olan Eloy Alfaro'nun ölümüyle birlikte ülke yaşamında tarihsel bir dönem sona erdi.

Eloy Alfaro “Eski Tüfek”e yaraşır bir şekilde dövüşerek öldü ve geriye onurlu bir isim bıraktı.

birinci dünya savaşı

Avrupa'da 1914 yılında başlayan, 32 ülkenin doğrudan katıldığı ve dünya çapında bir yıkıma yol açarak 1918 yılında sona eren askerî ihtilal Birinci Dünya Savaşı olarak bilinir.

Savaşın bir tarafında 28 ülkeden oluşan "ittifak güçleri", diğer tarafında ise merkezî imparatorluklar vardı. Fransa, İngiltere, Rusya, İtalya, ABD ittifak güçleri arasında yer alıyordu. Merkezî imparatorluklar ise Almanya, Avusturya-Macaristan, Osmanlı İmparatorluğu ve Bulgaristan'dı.

Bu savaş, muazzam boyutlara ulaşan bir çatışmaydı. Savaşa doğrudan katılan ülkeler tarafından yaklaşık 65 milyon asker seferber edildi.

Yeni silahlar kullanıldı: Savaşta uçak belirleyici bir rol oynadı. Bombardımanlar ve gökyüzündeki çarpışmalar çok sayıda can kaybına ve muazzam maddi hasara yol açtı. Önüne çıkan engelleri

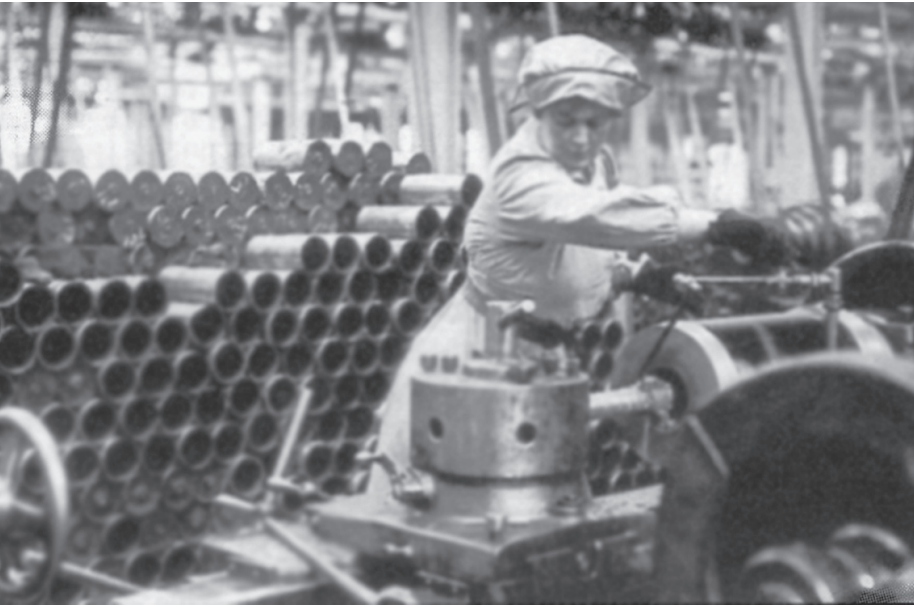

yerle bir edip insanları ezerek geçtiği her yere korku saçan dev metal tırtıllar, savaş tankları meydanlarda kendini gösterdi. Denizaltı savaşları dünyanın tüm denizlerine yayıldı. Kimyasal ve biyolojik silahlar kullanılmaya başlandı.

Sonuç dehşet vericiydi. Can kaybı 10 milyondan az değildi; 24 milyon asker ve 10 milyondan fazla insan yaralandı.

Birinci Dünya Savaşı'nın başlıca nedenleri arasında XIX. yüzyıldan itibaren Avrupa'yı etkisi altına alan milliyetçi ve şövenist rüzgârları; dünyaya egemen olma, doğal kaynakları, hammaddeleri ve pazarları ele geçirme uğruna muazzam bir çekişmeye ve rekabete yol açan kapitalizmin yeni evresi emperyalizmi; ve kapitalist birikim ve yoğunlaşmayla birlikte hız kazanan silahlanma yarışını saymak gerek.

Yeryüzünde fethedilecek ülke, ele geçirilecek bölge kalmamış, dünya büyük ekonomik güçler arasında paylaşılmıştı. Ekonomik yayılma yeni alanların bulunmasını gerektiriyordu; fakat haritalar

yapılmış, sınırlar çizilmişti. Belirlenmiş yerler uğruna askerî yöntemlerle mücadele etmekten başka seçenek kalmamıştı.

28 Haziran 1914'te Sarajevo'da, Habsburg tahtının veliahtı Avusturya Arşidüküne yönelik saldırıyla birlikte savaş başladı.

Savaş esas olarak Avrupa ve Ortadoğu'da cereyan ettiyse de tüm kıtalarda çatışmalar ve gösteriler birbirini izledi.

Bu kanlı savaş 1918'de müttefiklerin zaferiyle ve merkezî imparatorlukların teslim olmasıyla sona erdi.

28 Mayıs 1919'da imzalanan Versalles Antlaşması galip devletlerin şartlarını dayatıyor, mağlup devletler özellikle de Almanya açısından küçük kayıplar anlamına geliyordu.

Savaşın bitmesiyle Versalles Antlaşması'nın sonucu olarak, kalıcı bir barışı güvence altına alacak uluslararası bir oluşuma dönüşme iddiasındaki Milletler Cemiyeti kuruldu.

Birinci Dünya Savaşı'nın sonucu olarak, fiilen yeryüzünün tama-

minı kapsayan büyük ölçekli ekonomik, toplumsal, coğrafi ve politik yeni bir düzenleme yapıldı.

Büyük Rusya'da çarların imparatorluğu yıkıldı ve işçiler ilk sosyalist ülkeyi kurdular. Proletaryanın toplumsal devrimi yeryüzünün çehresini değiştirdi ve yeni bir dünyayı, işçilerin toplumunu yarattı.

Avusturya-Macaristan ve Osmanlı İmparatorlukları ortadan kalktı. Fransa, İngiltere ve İtalya yeni topraklar ve yeni nüfus alanları elde ettiler. Barışı ve demokrasiyi koruma bahanesiyle, sömürgeciliği kutsayan mandacılık kurumsallaştı.

Birleşik Devletler (ABD) dünya çapında bir güç olarak kendisini kabul ettirdi.

İşçiler iş gününün (çalışma saatlerinin) azaltılması gibi önemli kazanımlar elde etti. Uluslararası çalışma örgütü kuruldu.

İnsanlık çok kan ve gözyaşı döktü. Muazzam doğal kaynaklar heba edildi. Galip kuvvetler, milyonlarca insanın ölümü pahasına zenginliklerini olabildiğince arttırdılar. Savaş gereksinimleri bilimi ve teknolojiyi canlandırdı, yeni düzeylere ulaştırdı. Yenenler tarafından barış İkinci Dünya Savaşı'na dölyatağı oldu.

Savaşın sonra, daha doğrusu savaşın ortasında işçiler ilk sosyalist devrimi zafere ulaştırdılar.

ekim devrimi

XIX. yüzyılın sonlarına gelindiğinde, Avrupa ülkelerinin çoğunda kapitalizm yerleşmişti. Bu durum toplumsal alanda işçiler ile patronlar, işçi sınıfı ile kapitalist sınıf yani burjuvazi arasındaki karşıtlığı her şeyin önüne geçirdi.

Avrupa ülkelerinde biriktirilen muazzam zenginlik onları maddi ilerleme ve gelişme bakımından en öne koydu. Bu olağanüstü sermaye birikimi milyonlarca işçinin sömürülmesi, işçi sınıfının zincire vurulması sayesinde elde edilmekteydi.

Bütün ülkelerin işçileri örgütlendi; hakları ve özgürlükleri uğruna yığıtçe mücadele ettiler. Bu süreçte, en önemli ve en değerli mücadele araçlarından biri olan grev ortaya çıktı.

İşçiler haklarını tam olarak elde etmek, özgürlüğe ve toplumsal adalete kavuşmak için örgütlendi ve mücadelelerini iktidarın fethet-

dilmesi amacına yöneltmek zorunda olduklarını, ancak ondan sonra toplumu kendi çıkarları doğrultusunda değiştirebileceklerini anlamaya başladılar.

XX. yüzyıl yeni bir duruma sahne oldu. İşçilerin kahramanca mücadelesi proletaryanın toplumsal devriminin habercisiydi. Her yerde ayaklanmalar ve isyanlar patlak veriyordu. Bu kalkışmalar çıraklıktı; elde edilen yengiler ile alınan yenilgilerin deneyimi nihai zaferi getirecekti.

İşçilerin sendikal örgütlenmesi her ulusun kendi sınırları içinde kurulduysa da çok geçmeden uluslararası boyutlara ulaştı. Enternasyonal olarak bilinen uluslararası işçi örgütü böyle kuruldu.

Avrupa'da ve Birleşik Devletler'de tam bir huzursuzluk hüküm sürmekteydi. Bir yandan zenginlik ve iktidar belli ellerde toplanıp işçilerin mücadelelerini ezmek için baskıcı bir polis devletleri kurulurken, öte yandan sendikacılar inisiyatifi ele alıp eyleme geçerek fabrikaları işgal ediyor, kısmi ve genel grevler örgütleyiyor, ayaklanma hazırlıkları yapıyorlardı.

Aynı zamanda, kapitalizm gelişerek bir üst aşamaya, emperyalizm aşamasına ulaşmıştı. Farklı emperyalist ülkeler kendi ülkelerindeki işçilerin ve öteki ülkelerdeki emekçilerin ve köylülerin emeğini sömürerek devasa kazançlar elde ediyorlardı.

Emperyalist ülkeler yayılma sürecinde genel bir savaş, küresel boyutlara ulaşan bir çatışmanın tarafları olarak karşı karşıya geldiler. 1914-1918 yılları arasında, insanlığın büyük acılar çekmesine, kan ve gözyaşı dökmesine mal olan bu savaşa, bu yüzden, 1. Dünya Savaşı denildi.

İşçilerin toplumsal devrimi dünya savaşı ile engellendi. Prolaterler bu savaşa katıldılar. Ancak, sömürü koşulları ve bu koşullara karşı verilen isyanlar da ortadan kalkmadı; aksine daha da keskinleşti.

Baltık Denizi'nden Pasifik Okyanusu'na, Avrupa'dan Asya'ya kadar uzanan devasa bir ülke olan, çarların imparatorluğu Rusya'da, başlarında Çar'ın bulunduğu kapitalistler işçileri ve köylüleri boyunduruk altında tutan, terör ve açlık üreten baskıcı, otoriter bir devleti dayatıyorlardı.

Rusya’da Şubat 1917’de çarların egemenliğine son verip Cumhuriyet’i kuran toplumsal bir devrim patlak verdi. Bu, işçiler ve köylüler tarafından yapılan, fakat iktidara burjuvazinin Monarşi karşısı diğer temsilcilerinin geldiği bir devrimdi.

Böylece, küçük toplumsal ve siyasal çatışmalarla dolu devrimci bir süreç başladı. İşçiler ve köylüler Sovyet adı verilen halk konseylerinde örgütlendiler. Sovyetler aracılığıyla haklarının tanınip, özelemlerine yanıt verilmesini talep ediyorlardı. Çarlık Ordusu’nda, cephele savaşıan ve silah, cephele ve yiyecek kıtlığı yüzünden ağır kayıplar veren askerler ayaklanarak Asker Sovyetleri’ni kurdular.

Sovyetler’in örgütlenmesi tüm yurttta; şehirlerde ve köylerde, cephele ve savaş gemilerinde, öğrenci gençlik içinde yayılıyor, üye sayısı ve temsil gücü artıyordu. Nitekim Sovyetler niceliği ve gücüyle ikinci bir iktidar niteliği kazandı.

Burjuva hükümetin kendi konumunu güçlendirme ve savaşsı sürdürme isteği, iktidarı eline alması gerektiğini kavrayan Sovyetler tarafından engellendi.

Ekim Ayaklanması “tüm iktidar Sovyetlere!” sloganıyla başladı ve ilk işçi hükümetinin, emekçilerin ilk devletinin kurulmasıyla sonuçlandı.

Rus Devrimi tüm insanlık tarihindeki en büyük toplumsal hareketlerden biridir. Rus Devrimi işçiler için, işçilerin devrimidir. Yeni bir dünyayı, işçilerin dünyasını inşa etme; toplumsal eşitliğin sağlanacağı, insanın insan tarafından sömürölmesinin sonsuza dek ortadan kalkacağı sosyalist toplumu kurma ütopyasını gerçeğe dönüştürecek uzun soluklu mücadelenin ilk adımıdır.

İşçilerin bu ilk büyük zaferi XX. yüzyılın sonlarına doğru yenilgiye uğratıldı. Fakat tüm çağlarda olduğu gibi, insanlığın bu yenilgisi geçici bir yenilgidir. Tarihte sıkça gördüğümüz geri çekilmelerden biridir ve her şeye karşın, ileriye doğru yürüyüşünü sürdürecektir.

galapagos: büyüleyici adalar

Ekvador kıyısından denize doğru 1 km ileride, tıpkı onun gibi Ekvator çizgisi tarafından kesilen Galapagos adaları vardır.

Burası, beş milyon yılda oluşan volkanik bir takımadadır.

13 büyük 6 küçük adadan ve 42 kayalıktan oluşmaktadır.

Galapagos adaları 1535 yılında psikopos Thomas de Berlanga tarafından keşfedilip Batı dünyasına açıldı.

1789'da İspanya Kralı V. Carlos, doğal yapısını ve çevresini incelemek üzere ilk bilimsel misyonu Galapagos adalarına gönderdi. Bu araştırmanın sonuçları kaybedildi.

Ekvador, Cumhuriyet olarak kuruluşundan iki yıl sonra, 1832'de Galapagos adaları üzerinde egemenliğini ilan etti.

1839 yılında ünlü bilim adamı Charles Darwin adaları gezdi.

Darwin'ın bilim dünyası ve insanlık kültürü açısından çok büyük önem taşıyan Türlerin Kökeni üzerine teorisinin temeli, burada yaptığı gözlem ve incelemelerdir.

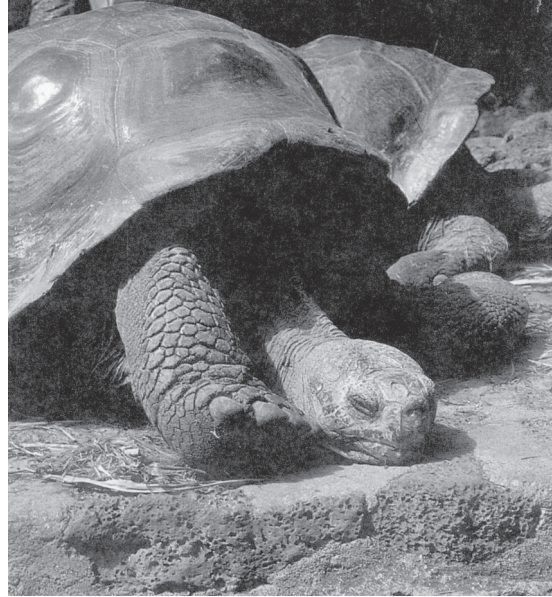
Adalar 1959'da, Ekvador Hükümeti tarafından ulusal park ilan edildi.

1979'da, Birleşmiş Milletler Doğal Zenginlikler Komitesi Galapagos adalarını insanlığın ortak mirası olarak kabul etti.

Adalar Ekvador sahiline ve Panama Kanalı'na eşit uzaklıkta olan coğrafi konumu nedeniyle ABD'nin ve diğer güçlerin ihtiraslarını kamçulamaktadır. Bu yüzden çeşitli vesilelerle Kuzey Amerikalılar adaları ele geçirme emelini açığa vurarak, onları satın alma veya kiralama tekliflerinde bulundu.

Galapagos adaları gerçek bir doğa mucizesidir: Milyonlarca yıl içerisinde, okyanusun diplerinden gelen volkanik lavlar sonucunda oluşmuş; bu durum büyük kütlelerin su yüzeyine çıkmasını sağlamıştır. Bugün hâlâ, adalara eşsiz bir güzellik ve ihtişam kazandıran aktif volkanlar ve kayalıklar vardır.

Dünyanın ortasında, ekvatoryal eksen üzerinde duran adalar, iki deniz akıntısının arasında bulunmaktadır: Güney Kutbu'ndan gelip soğuk suları ile dikey tropikal güneş ışığının yol açtığı yüksek hava sıcaklığını dengeleyen Humbolt akıntısı; ve kuzeyden gelip sıcak suları ile adaların ve denizin iklimini, florasını ve faunasını değiştiren El Ninya akıntısı. Bu ayrıcalıklı konumu Galapagos adalarını eşsiz kılmaktadır.

Yakıcı bir iklim kuşağında bulunan görece küçük bir alanda, deniz akıntılarının ve dağların sayesinde nemli ve kuru tropikal iklimlerin yanı sıra ılıman bir iklim ve soğuk bölgeler de görülmektedir.

Bu harikulade konum adalara son derece zengin bir biyolojik çeşitlilik sağlar: Sıcak sularda yaşayan balık türlerinin yanı sıra foklar ve penguenler gibi kutuplara özgü hayvanları da görebiliriz. Adaların yüzeyinde çok sayıda hayvan türü barınmaktadır. Bitki türleri bol ve çeşitlidir. 399'u yerli, 119 da sonradan getirilen olmak üzere 518 bitki

türü vardır. Bunlardan 220'si endemiktir.

İklimi, zengin fauna ve florası, karadan görece uzak oluşu ve yakın geçmişe kadar denizcilerin rotası dışında kalması Galapagos adalarını doğal bir laboratuvara dönüştürdü. Adalarda bulunan canlı türleri iklime, var olan besinlere uymak zorundaydılar ve değişime uğrayarak yaşamlarını sürdürüp üreyebilecekleri biçimler ve nitelikler kazandılar. Doğa burada türlerin evrimi için elverişli bir ortam sunarak, yaşamın kendisinin ve gelişiminin açıklanmasında bilime son derece önemli bir katkıda bulundu.

Biz ekvadorlular her yönüyle özen göstermemiz gereken zengin bir doğal hazineye sahibiz. Bu hazineyi ulusal bir miras olarak korumak, ekolojik tahribata uğramasını önlemek, insanların avlanarak veya ekonomik kazanç sağlama hırsıyla ona zarar vermelerini engellemek zorundayız.

15 kasım 1922

XX. yüzyılın Ekvador’u liberal devrimin zaferiyle doğdu.

Devrim ülkenin modernleşmesini teşvik etti; inanç özgürlüğünü ve laikliği getirdi; kilise ile devleti birbirinden ayırdı; kadınlara eğitim-öğretim hakkı tanıdı. Demiryolları yapıldı. Ulusal yaşam için son derece önemli olan eğitim enstitüleri kuruldu; kültürel, bilimsel ve toplumsal kurumlar yaratıldı. İhracata dayalı tarımsal üretimde önemli bir artış oldu. Avrupa ve ABD ile olan ticari ilişkiler alabildiğine gelişti. Küçük fabrikalar kuruldu.

XX. yüzyılın yirmilerinde ülke dünyayı sarsan büyük ekonomik krizin etkilerini hissetti. Kakao fiyatlarının düşmesi ve ürüne çok büyük zarar veren “cadı süpürgesi” hastalığının baş göstermesi, kakao üreticilerinin belini kırdığı gibi, ülke ekonomisini de olumsuz etkiledi.

Adaletsizliğin giderek arttığı, büyük malikâne sahipleri ile ban-

kerlerin çıkarlarını gözeten, şehir nüfusunun ezici çoğunluğunu, yerlileri, Costa ve Sierra köylülerini ise yoksulluğa mahkûm eden bir toplum düzeni kuruldu.

Bankerler ülkeyi ele geçirdiler; başkanları atıyor ve azlediyor, kendi çıkarları doğrultusunda yasalar çıkarttırıyorlardı. Ülke, kendi kurallarını ve projelerini dayatan yabancı sermayeye bağımlılığın ağırlığını omuzlarında hissetmeye başladı.

Büyük bir kriz Ekvador toplumunu sarsmaktaydı.

İşçiler düşünmeye, tartışmaya, örgütlenmeye ve yetkililerin aldığı önlemlere karşı çıkmaya başladılar.

Tüm ülkede hoşnutsuzluk artıyor, halkların ruh halini yansıtan eylem türleri geliyordu. Özellikle de Guayaquil'deki huzursuzluk açıkça görülmekteydi.

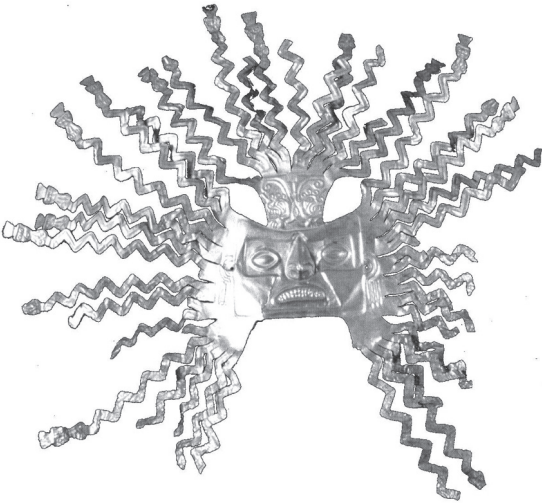
Çok geçmeden ilk işçi grevi patlak verdi.

Binlerce işçi, onlarca meslek örgütü mücadeleye atıldı. Aydınlar arasında işçilere destek veren sesler yükselmekteydi.

Oligarşiyi oluşturan nüfuzlu ekonomik çevreler, tehlike altında olduklarını hissederek hükümetten kan dökme pahasına çıkarlarını korumasını istediler.

15 Kasım 1922'de Guayaquil'de binlerce erkek ve kadın, işçi örgütlerinin çağrısına uyarak hükümet binasına doğru hep birlikte yürüyüşe geçti.

Ordu ve polis kuvvetleri, hükümetten aldıkları talimat gereğince stratejik noktaları tutarak gelen kitleyi kurşunlar ve süngülerle karşıladılar. Çok sayıda cansız bedenin uzandığı sokakları bir ölüm sessizliği kapladı.

Sonra göstericiler gruplar halinde toplanıp yeniden eyleme geçtiler. Kolluk kuvvetlerinin kanlı müdahalesi karşısında silah dükânlarına ve polis cephaneliklerine hücum ettiler. Eşitsiz bir savaşta kadın erkek yığıtçe dövüşerek işçilerin ve halkın cesaretini ve kahramanlığını kanıtladı. Bu mücadele sırasında fırıncı Alfredo Baldeon ile gelen trenin grevi kırmasını engellemek için rayların üzerine yatan Tomasa Garces öne çıktı.

Sonuçta, binden fazla kadın ve erkek katledilerek grev bastırıldı.

Askerî birlikler şehri dümdüz etti. Caddelerde boylu boyunca uzanan cansız bedenleri toplayıp süngülerle delik deşik ettiler ve sonra Guayas nehrine attılar. Nehrin suları işçilerin kanlarıyla kızıla boyandı.

İşçilerin ilk grevini kanla bastırmış olsalar da örgütlenme ve mücadele tohumlarının dört bir yana saçılmasını, işçilerin beyinlerinde ve yüreklerinde kök salarak daha sonra toplumsal kurtuluş davasında filizlenip yeşermesini önleyemediler.

Guayaquil halkı yıllardır hep 15 Kasım'da bu kavgada düşenlerin anısına Guayas nehrine haçlar atarak yaşananları unutmadıklarını ve unutmayacaklarını gösteriyorlar.

Bu grevle birlikte toplumsal ve politik yaşamda yeni bir sınıf, toplumu örgütleyip yönetmesi beklenen işçi sınıfı sahneye çıktı.

15 Kasım üzerine çok şey yazılıp söylendi. Şairler, deneme yazarları, romancılar ve öykücüler ondan aldıkları esinle olağanüstü sanat eserleri yarattılar. Tüm bu eserler arasında Joaquin Gallegos Lora'nın *Sudaki Haçlar* adlı romanı özellikle söz etmeye değer.

temmuz devrimi

Halkların yaşamında iz bırakan, onların düşüncelerine ve yollarına ışık tutan, tarihsel akış içinde dönüm noktası oluşturan önemli olaylar vardır.

Bu olaylardan biri de “Temmuz Devrimi”dir.

Temmuz Devrimi geçtiğimiz yüzyılın yirmilerinde yaşandı. Ülke büyük bir ekonomik krizin ağırlığı altında inliyordu. Elverişsiz iklim ve hastalıklar yüzünden kakao üretimi önemli ölçüde azalmış, (ülkenin para birimi) jukre büyük değer kaybına uğramıştı. 15 Kasım 1922 olayları (Guayaquil işçilerinin katledilmesi) toplumsal ve ekonomik yaşamı altüst etmişti.

Ülkenin ekonomik, toplumsal ve politik yaşamına damgasını vuran, büyük bankerlerin egemenliği idi. Bankaların, özellikle de Guayaquil Tarım ve Ticaret Bankası’nın gücü toplumsal yaşamın her alanında hissediliyordu. Hükümetler ve Yasalar banka sahiplerinin taleplerini karşılayıp çıkarlarını korumayı her şeyin önünde tutuyorlardı. Her tarafta kol gezen yozlaşma, kurumları ile kamu ahlakını aşındırmaktaydı.

Bu duruma daha fazla katlanılması olanaksızdı. Bütün şehirlerde protesto sesleri yankılanıyordu. Toplumsal ve politik huzursuzluk

genelleşmişti. O sıralar hükümetin başında Gozalo Cordova bulunuyordu.

9 Temmuz 1925'te bu duruma karşı askerî bir darbe yapıldı. Ahlaki sorumluluğun ve değişim isteğinin esinleyip harekete geçirdiği genç subaylar başkan Cordova'yı devirip bir Askerî Cunta Hükümeti kurdular. Aylar sonra bu cunta iktidardan çekildi ve Doktor Ísida Ayora'yı başkan olarak atadı.

Temmuz Devrimi'nin sağladığı temel üzerine kurulan siyasal, hukuki ve ekonomik düzenin uygulamaları, yeni doğmakta olan bir sanayi burjuvazisinin çıkarlarından hareket ediyor; ve ABD'nin yol göstericiliğinde ve yönetiminde yaşama geçiriliyordu.

Bu gelişmeler ülkenin modernleşmesine yeni ve büyük bir itki kazandırdı.

Başkan Ayora, Kemmerer Kuzey Amerika Misyonu ile hizmet antlaşması yaptı; aynı misyon bir kalkınma planı hazırladı ve titizlikle uygulanması gereken önemli birtakım önlemler alınmasını tavsiye etti.

Özel bankaların para basma yetkisine son verildi. Merkez Bankası, Banka Denetleme Kurulları ve tüm bir sosyal güvenlik sisteminin ilk adımı olan Emekli Sandığı kuruldu. Sağlık ve Kamu Hizmetleri Yasası, Emeklilik Yasası, Tasarruf Sandığı Yasası, Mirasların Vergilendirilmesi Yasası gibi kanunların çıkarılmasını ve Bireysel İş Sözleşmesi, haftalık dinlenme hakkı ve kadınların çalıştırılmasına yönelik düzenlemeleri de içeren önemli bir yasama çalışması gerçekleştirildi.

Doğrusu, “Temmuz Devrimi” Ekvador’un modernleşmesine ivme kazandırarak ülkeyi kapitalist sisteme ve ABD’nin yörüngesine soktu.

toprak mücadelesi

İspanyol fethinden sonraki üç yüzyıllık Sömürge Yönetimi boyunca ve Cumhuriyet döneminin önemli bir bölümünde ülke nüfusunun ezici çoğunluğu kırdı yaşayan ve toprağı ekip biçerek geçimini sağlayan köylülerdi.

Yerlilerin büyük bölümü Şövalyelik Bölgeleri'ne gönderildi. Buralar zamanla malikânelere dönüşen geniş arazilerdi.

Şövalyelik Bölgeleri, İspanya Kralı tarafından Amerika sömürge-
lerindeki fetihçilerin ve soyluların hizmetlerinin karşılığını ödemek
amacıyla kuruldu. Bu kurum, yerlilerin ezilmesi ve sömürülmesini
ahlaki bakımdan aklama çabasıydı; yani, söz konusu bölgeler resmî
olarak yerlilerin Hıristiyanlaştırılması ve böylece “ruhlarının kurtarıl-
ması” amacıyla kurumsallaştırılmıştı. Gerçekte ise İspanyol Kral-
lığı'nın egemenliğini meşrulaştırmaya hizmet etti.

Şövalyelik Bölgeleri çok geçmeden İspanya'da yüzyıllardır süre-
gelen teamüllerin örnek olduğu birer feodal beyliğe dönüştüler. Böy-
lece derebeyinin mutlak otoritesi sağlanarak yerliler ona bağılı, haraç
ödemek ve çalışmak zorunda olan serfler haline geldiler.

Sayısız giderek çoğalan melez nüfus kırsala yayıldı ve malikâne-
nin sınırlarını genişletti.

Köylüler, Huasinpunguero'lar, Devletsiz Misafirler, Kolonlar,
Ekiciler gibi farklı farklı isimler aldılar.

İhracata dayalı tarımın ve ticari ilişkilerin gelişmesi, sanayinin
doğuşu ve Cumhuriyet döneminde art arda gerçekleşen politik değı-
şimler sonucunda feodal malikâne giderek çözüldü. Sömürgecilik
döneminde fetihçiler özellikle şehirlerin ve kasabaların dışındaki belirli
yerli gruplara Komün statüsü tanımak zorunda kaldılar. Bu, aslında
şehirlerin temizlenmesi, kamu işlerinin ve hizmetlerinin yerine getiril-
mesi için gerekli işçi ihtiyacına bir yanıt oldu. Ejido'lar¹⁶ böyle doğdu.
Bu statü yalnızca, onu canla başla talep eden tek bir etnik gruba tanındı.

16 Ejido: Köy dışındaki otlaklar; bu otlaklarda yaşayan yerliler.

Bununla birlikte feodal malikâne XX. yüzyılın seksenlerine kadar varlığını sürdürdü.

Petrol çağının başlaması ve kapitalist üretim tarzının ülkede tamamen hâkim olması, feodal malikânelerin önemli bir bölümünü sayısız küçük çiftliğe ya da önemli kapitalist tarım ve hayvancılık işletmelerine dönüştürdü.

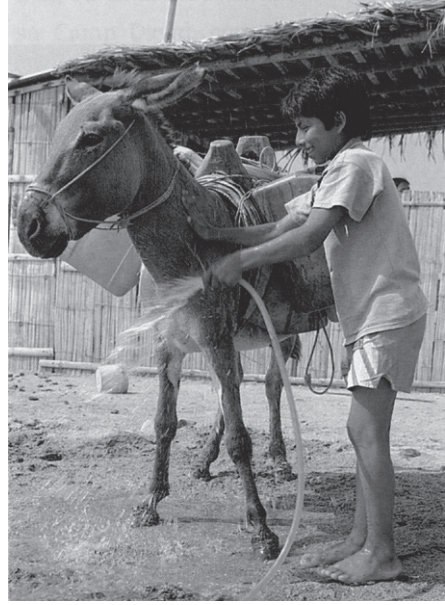
Feodal malikânenin tüm bu doğum, çözülme ve yok oluş sürecinin baş aktörleri milyonlarca yerli, melez ve zenci köylüydü.

Feodal malikâne, derebeyine bağlı köylüler olmadan düşünülemez. Doğrusu, yeterince serf yoktu. Bu durum geçtiğimiz yüzyılın ellilerinde öyle bir noktaya ulaştı ki, malikânelerin hayvan sürüleriyle, evleriyle ve yerlileriyle birlikte satış ilanları gazetelerde yayınlanmaya başladı.

Sömürgecilik ve Cumhuriyet dönemi boyunca ardı arkası kesilmeyen yerli ayaklanmaların amacı Huasipungo mülkiyetini ele geçirmektir.

Kanla bastırılan yerli isyanları, yerli ve melez köylülerin şehirlere doğru büyük hareketleri, bitmek bilmeyen yasal davalar, malikâne işgalleri, yol kesmeler, su savaşları; yol, okul ve sağlık hizmetleri talebiyle verilen kavgalar köylülerin toprak mücadelesinin aldığı biçimlerdir.

Köylülerin nesiller boyunca üzerinde doğup yaşadıkları, yüzyıllardır işledikleri toprağın mülkiyetini elde etme mücadelesi XX. yüzyılın ikinci yarısının önemli bir bölümünü kapsar. Milyonlarca Ekvadorlunun birliğinin, örgütlülüğünün ve kararlılığının ifadesi olan bu kavga, köylülerin haklarını kurumsallaştırmalarıyla sonuçlandı. Bu mücadele sırasında Sierra'dan Costa'dan, ülkenin tüm eyaletlerinden yüzlerce köylü can verdi.

Toprak Reformu'nun ve köylülerin taleplerini kısmen de olsa karşılayan diğer pek çok yasanın kabul edilmesinin başlıca nedeni, verilen bu mücadeleydi.

Günümüzde ülkede yeni bir durum söz konusu. Taşra nüfusu, özellikle de köylülük sayıca azalarak şehir nüfusu karşısında azınlıkta kaldı. Büyük köylü yığınları iş ve yeni fırsatlar bulma umuduyla şehirlere göçtü.

Kırda büyük toprak mülkiyeti, gelişmiş tekniklerle esas olarak ihracata dönük makineli tarımın yapıldığı modern malikânelerde çalışan çok sayıda ücretli tarım emekçisi bulunmaktadır.

Bunun yanı sıra, Ekvador kırsalının dört bir yanında, ailece ekip biçtikleri küçük topraklarda kıt kanaat geçinebilen yüz binlerce küçük çiftlik sahibi bir arada yaşamaktadır.

Pazar kıra da ulaştı. Köylüler pazar için üretim yapıyor ve temel geçim araçlarının önemli bölümünü satın alıyorlar.

Ücretli işçilik ve pazar için üretimle birlikte kıra ulaşan radyo ve televizyon köylülerin bilgiye susamışlıklarını ve örgütlenme arzularını arttırdı.

Ekvador köylüleri artık, bugüne dek hiç olmadığı kadar kendi kaderleri üzerinde söz sahibiler. Sorunları çözüme kavuşturmak, güçlüklerin üstesinden gelmek, dikkate alınmak, vatanlarının ve halklarının bugünü ve geleceği üzerinde söz sahibi olmak için mücadele ediyorlar.

Loja

Loja eyaleti kırsal, çorak bir bölgedir. Bölgenin içlerine kadar uzanan Peru çölü, sırtları ve tepeleri aşındırarak yöreyi kuraklaştırır. Sarp geçitlerle, sivri tepelerle, derin vadiler ve ırmaklarla dolu düzensiz bir coğrafi yapısı vardır. Çirimaya'nın¹⁷ ve kahvenin, sazlıkların ve yer fıstığının, vahşi hayvanların ve dağ keçilerinin yurtdur. Güneşin tabaklayıp rüzgârın dövdüğü kurumuş dümdüz toprak tarım için elverişli, mineral yönünden zengin ve alabildiğine cömerttir.

Vilcabomba'nın sırtları yeryüzünün en harika iklimine sahip, insanların dinç ve uzun bir yaşam sürdükleri bir bölgedir.

Loja, tropikal ormanların iğne yapraklı eşsiz ağacı Romerillo'nun; dünya başkentlerini gezen egzotik Babaco'nun; doğanın milyonlarca yılda oluşturduğu, geçmişin ipuçlarını bize sunan taşlaşmış Pugango

¹⁷ Çirimoya: Andlara özgü çirimoya ağacının yeşil renkli, elmaya benzeyen meyvesi.

ormanının; ve, Chinckona Kontesi'nin dünyayı sıtmadan kurtaran pudrasının elde edildiği olağanüstü Cascarillo bitkisinin vatanıdır.

Merkezi yönetim ve bürokrasi tarafından önemsenmeyen bölge, yüzyıllar boyunca ülkeyle bağlantısı olmadan, yalıtık bir yaşam sürdü.

Villonaco'nun koruduğu çiçekler vadisi Cuxibomba'da eyaletin başkenti Loja bulunur. Loja İspanyollar tarafından, 1546'da doğaya nüfuz edip altın madenlerine ulaşmak amacıyla bir ileri karakol olarak kuruldu.

Dar sokakları, şırl şırl akan dereleriyle isyanın beşiği olan küçük şirin bir kent.

Müziğin, edebiyatın ve bilimlerin yurdu; ideallerin ve düşlerin laboratuvarı.

Ülke geneline oranla çok daha özgün bir kent.

Gerek yurtiçinde gerek yurtdışında giderek büyüyen, dünyanın dört bir yanına dağılan diasporada, Lojalıların iyi bilinen, kendilerine özgü bir konuşma, düşünme ve şarkı söyleme tarzları var.

Loja kırsalında yaşayanların büyük bir çoğunluğu melezler, *Choza*'lardır. Tarım ve katırcılıkla geçimini sağlayan bu onurlu, çalış-

kan ve serüvenci halk, kuraklık ve toprak beylerinin baskısı yüzünden topraklarını terk etmekte, iş bulup karınlarını doyurabilecekleri yeni yurtlar aramaktadır.

Güneş ve kum banyosuyla tenlerini bronzlaştıran, palayı ve tohra-

yı ustaca kullanan Choza'lar çalımlı, dövüşken, açıksözlü ve cana yakın insanlardır. Yüzyıllardır makinelere bağımlı yaşamışlar, kendilerine özgü isimleriyle Arrimados olarak anılmışlardır. İsyân edip birliğin ve umudun çöküşüyle dirlik topraklarını bölerek

kendi küçük çiftliklerini kurmuşlar, ele geçirdikleri alet edevatı ve hayvanları aralarında paylaşmışlardır.

Eskiden dağların ve sarp geçitlerin ardını haydutlar, malikâneleri ve yolcuları soyan serüvenciler tutmuşlardı. Uzak mesafelerin at sırtında gidildiği günlerdi o zamanlar.

Hâlâ Choza'ların ocakbaşı sohbetlerinde Naun Brisnes ve yoldaşlarının, Pajorita'ların, Cueva'ların; tüm bir eyaleti, Oro'yu ve Peru'nun kuzeyini yerle bir edip efsaneleşen namlı eşkıyaların öyküleri anlatılır.

Eyaletin kuzeyinde tarım ve hayvancılıkla geçinen yerleşik yerliler, Saragura'lar yaşar. Yörede, Atahualpa'nın yasını tuttuğundan karalar giydiğini söyleyenlere rastlanır. Ve İnka'nın öldüğünü sezen bir Saragura'nın acılar içinde "Gün ortasında karanlık çöktü" diye feryat ettiği anlatılır. Bolivya'dan sürülen Mitimae komününden söz eden çeşitli rivayetler vardır. Yöre, önemli bir kültürel mirasa ve hâlâ korunup yaşatılan bir kimliğe sahiptir.

Lojo şehrinde dünyayı düşleyen erkekler ve kadınlar seyahat ederek doğrudan tanıma olanağına sahip olmadıklarından onu kitaplar-da, şiirlerde ve romanlarda aradılar.

1859'dan bu yana üniversiteleri var; orada, içlerinden edebiyatçı-
lar ve avukatlar yetişti. Müzikte ve güzel sanatlarda geliştiler.

XX. yüzyılda önemli deneme yazarları, romancılar, öykücüler ve
şairler kentin entelektüel yaşamında boy göstererek, ülkenin kültür
merkezlerinden birini oluşturdular. "Dünyanın en uzak köşesinden"
Lojalıların sesi, bakış açısı ve düşünceleri ülkenin dört bir yanına
ulaştı.

Bugün durum değişmekte; izolasyon ortadan kalkıyor. Lojalı-
lar Yeni Ülke'nin inşasına son derece önemli ve anlamlı katkılarda
bulundular, bulunuyorlar.

sosyalizm

Toplumsal adalet insanlığın asla vazgeçmediği bir özlem oldu; bugün de öyle.

İnsanlar binlerce yıl boyunca özgürlük ve bağımsızlık, refah, maddi gereksinimlerinin karşılanması; toplumsal, ulusal ve kültürel eşitlik uğruna mücadele ettiler.

Tarih, insanlığın bu yüce hedefler doğrultusunda giriştiği büyük hareketler, ayaklanmalar ve devrimlerle doludur. Bu tarihsel olayların çağında insanlık hak ve özgürlükler bakımından önemli kazanımlar elde etmiş olmasına karşın, bugüne kadar taleplerinin tamamını gerçekleştirmeyi başaramadı.

Toplumsal devrimler daima çoğunluğun eseri oldu. Bu büyük

eylemlerin aktörleri, baş kahramanları emekçi yığınlardı. Ne var ki onlar taleplerinin ancak bir kısmını elde edebildiler. Yığınların eylemini kendilerine mal edip onun meyvesini yiyenler küçük toplumsal gruplardı.

Kapitalist sistemin doğuşuyla birlikte ortaya çıkan sanayi işçileri, zenginliğin üretilmesi için gerekli temeli oluşturur. Petrol ve demir gibi önemli doğal kaynaklar emek gücü işin içine girmeksizin maddi mallara, zenginliğe dönüştürülemez. Toprağın verimliliği, emek olmaksızın tarımsal üretimi ifade etmez. Bilim ve teknoloji alanında ilerlemeler insan emeği olmadan insanların yararlanabileceği mal ve hizmetlerde somutlanamaz. Bu demektir ki emekçiler, işçi sınıfı –proletarya– çağın merkezinde yer alan toplumsal sınıftır. Emekçiler olmaksızın zenginlik, dolayısıyla da patronlar sınıfı var olamaz.

Bunun anlamı işçiler tarafından üretilen zenginliğe üretim araçlarının, yani fabrikaların, toprağın, nakliye araçlarının, bankaların ve sermayenin sahibi olmaları nedeniyle patronlar tarafından el konulması; işçilerin ise, zenginliğin üreticisi oldukları halde sömürü ve baskı altında yoksul bir yaşam sürmeleridir.

Kapitalist sistemin bu özellikleri, 150 yıldan fazla bir zaman önce, birkaç kişinin zenginliğinin üretim araçlarının özel mülkiyeti ve milyonlarca işçinin zincire vurulması temelinde gerçekleştiğini kanıtlayan ekonomik ve toplumsal araştırmacılar tarafından gün ışığına çıkarıldı.

Bu araştırmacı ve düşünürlerden bazıları, aynı zamanda, işçilerin geleceğin sınıfını, kendisini ancak tüm insanlığı kurtarmak koşuluyla kurtarabilecek yeteneğe ve sorumluluğa sahip olan toplumsal sınıfı oluşturduklarını gördüler.

Böylece, işçilerin doğasının ve üretim sürecinde oynadıkları rolün onlara, çoğunluk tarafından ve yine çoğunluğun çıkarları doğrultusunda yapılacak ilk devrimi gerçekleştirecek yeteneği sağladığını ortaya koydular.

Bu devrim, sosyalizmdir.

Sosyalizm, işçilerin hem kendileri hem de tüm bir insanlık için

önlerine koydukları toplumsal, ekonomik, politik ve kültürel bir hedeftir. O, tüm insanlara işçi olduğu(muz), insanın insan tarafından sömürülmesine son verildiği, üretim araçlarının özel mülkiyetinin kaldırılıp bunların tüm işçilerin ortak mülkiyeti haline geldiği ölçüde sağlanan toplumsal eşitliktir.

Sosyalizm, toplumsal ve ulusal kurtuluş mücadelelerinde işçilere ve halklara yol gösteren felsefi, ekonomik ve politik öğretilerdir.

Sosyalizm bir dünya görüşü, işçilerin evrensel düşüncesidir: Dünya hakkında bir yorum ve bu dünyanın değiştirilebilmesi için bir eylem kılavuzudur.

19. yüzyıldan bu yana işçiler sosyalizm için örgütlenip mücadele ediyorlar. Bu süreç içinde büyük destanlar yarattılar; kahramanca savaşlar verdiler; büyük ve muzaffer devrimler gerçekleştirdiler. Ve aynı zamanda, ciddi gerilemeler yaşayıp ağır yenilgiler aldılar.

Sosyalizm ilk büyük zaferini 1871’de Fransa’da Paris Komünü’nün ilk işçi hükümetini kurmasıyla kazandı. Komün yalnızca birkaç ay ayakta kalabildi.

1917’de Rusya’da, Ekim Devrimi’nin zafere ulaşmasıyla birlikte, işçilerin ve halkların muazzam ekonomik, toplumsal, kültürel ve politik atılımı anlamına gelen Sovyetler Ülkesi kuruldu.

Zamanla başka halklar ve ülkeler de sosyalizme ulaştı.

XX. yüzyılın ellilerinde, dünya nüfusunun dörtte birinin yaşadığı yeryüzü topraklarının üçte birinde sosyalizm inşa edilmekteydi.

90’lı yıllarda emekçilerin bu büyük hamlesi geçici bir yenilgi aldı.

Yeryüzünün dört bir yanında sosyalizm, işçilerin bayrağı ve programı, hedefi ve kavgası, öğretisi ve kılavuzu olarak canlılığını koruyor.

Sosyalizm yaşıyor!

işçi hareketi

Ülkenin zenginliği, doğal kaynakları insan türünün yaşamını sürdürmesi için gerekli mallara dönüştüren milyonlarca insanın emeğinin ürünüdür.

Yeraltında yatan madenler, ancak toprağın derinliklerinden onları çıkaran insanların emeği sayesinde zenginliğe, hammaddeye ve ürüne dönüşür.

Toprağın bereketinden yararlanılmasını ve bunun tarımsal ve sınai ürünlere dönüşmesini sağlayan, ırgatın emeğidir. Irgat toprağı ekip biçer; hasadı tüketim mallarına ve zenginliğe çevirir.

Biz insanların yaşamak ve neslimizi sürdürmek için yararlandığımız tüm maddi ürünler, gün boyunca fabrikalarda çalışarak, hammaddeleri ve doğal kaynakları freze ve torna, mekanik, elektronik ve sibernetik aletler ve bilgisayar aracılığıyla dönüştüren işçilerin eseridir.

Toprak ve yeraltı ile tüketici arasındaki mesafe, çabalarıyla dönüşüm işini tamamlayan milyonlarca insanın emeğiyle aşılır.

Beslenme, giyim, eğitim, ulaşım, spor ve eğlence için vazgeçilmez olan sayısız sanayi, tarım ve hayvancılık ürünü, milyonlarca insan tarafından gerçekleştirilen ticari işlemler sayesinde en son adreslerine, tüketicinin eline ulaşmaktadır.

Bu demektir ki, kadın erkek tüm emekçiler zenginliğin yaratıcısıdır. Halkların toplumsal, ekonomik, politik ve kültürel gelişiminin baş aktörleri onlardır.

Günümüz toplumu, geçmişte olduğu gibi, sınıflara bölünmüş bir toplumdur.

Bu toplumda çağın merkezinde bulunan, maddi ve manevi gelişmeye dinamizm kazandıran sınıf sanayi işçileri sınıfı, yani proletaryadır.

Bu gerçeğe rağmen işçiler ağır koşullar altında yoksul bir yaşam sürerler. Kendi emeklerinin ürünlerinden yararlanamazlar. Yasal ve toplumsal ayrımcılığa uğrarlar.

Yoksulluğa ve sömürüye karşı bir çıkış yolu tutabilmek için, başka ülkelerde olduğu gibi Ekvador'da da işçi sınıfının mücadelesi gelişiyor.

İşçiler hayatın zorlukları karşısında çıkarlarını korumak için bir mücadele yöntemi olarak grevi keşfetti. Üretimi durdurup bunun sağladığı basınçla sermayedarları taleplerini karşılamaya zorlamak demek olan grev, işçilerin mücadelesinde etkili bir araçtır.

İşçiler dünyanın tüm ülkelerinde etkili grevlerin aktörleri oldu. Bu grevlerden bazıları baskıyla, yargı yoluyla, göz altılarla, tutuklanmalarla ve hatta kitlesel katliamlarla bastırıldı. Ancak bu grevlerin hepsinde yine de birtakım kazanımlar, bazılarında ise büyük zaferler elde edildi.

Sendikal örgütlenme ve hakları uğruna verdikleri mücadelelerden elde ettikleri deneyim Ekvadorlu işçiler için önemli bir dayanaktır.

15 Kasım 1922'de büyük bir katliamla bastırılan ilk genel grevden günümüze dek işçiler ülkenin toplumsal ve politik yaşamının baş aktörleri oldu.

Sendikalarda ve işyeri komitelerinde, Bölgesel Federasyonlarda ve ulusal merkezlerde örgütlenen işçiler, hakları uğruna yasal ve fiili mücadeleler verdi.

Tekstil işçilerinin Quita'da verdikleri mücadele başta olmak üzere birçok eylem ve grevden sonra, 1934 yılında 8 saatlik iş günü taleplerini kabul ettirdiler.

Mücadele içinde farklı eylem türleri öne çıktı: Gösteri yürüyüş-

leri, toplu dilekçeler, mitingler, kısmi ve genel grevler sonucunda General Alberto Enriques hükümeti, 1934'te çalışma hayatı ve toplumsal yaşamla ilgili önemli kazanımlar içeren işçi haklarını güvence altına alan İş Yasası'nı çıkarmak zorunda kaldı.

1944 yılında Ekvador işçi sınıfı, öğrenci gençlikle ve ordudaki yurtsever subaylarla birlikte, zorbalığı yıkıp işçiler ve halk yararına önemli toplumsal ve politik kazanımların temelini atan 28 Mayıs Ayaklanması'nda baş rolü oynadı.

Yetmişli yıllara gelindiğinde, işçi hareketi örgütlü bir biçimde, politik ve programatik önerileriyle birlikte ülke yaşamına etkin olarak katılan başlıca güçlerden biriydi artık.

Seksenli yılların sonlarından itibaren dünyada ve Ekvador'da halkların ve ülkelerin kazanımlarına, özellikle de işçi hareketine karşı saldırıya geçen Neo-Liberal politikacılar yürürlüğe girdi.

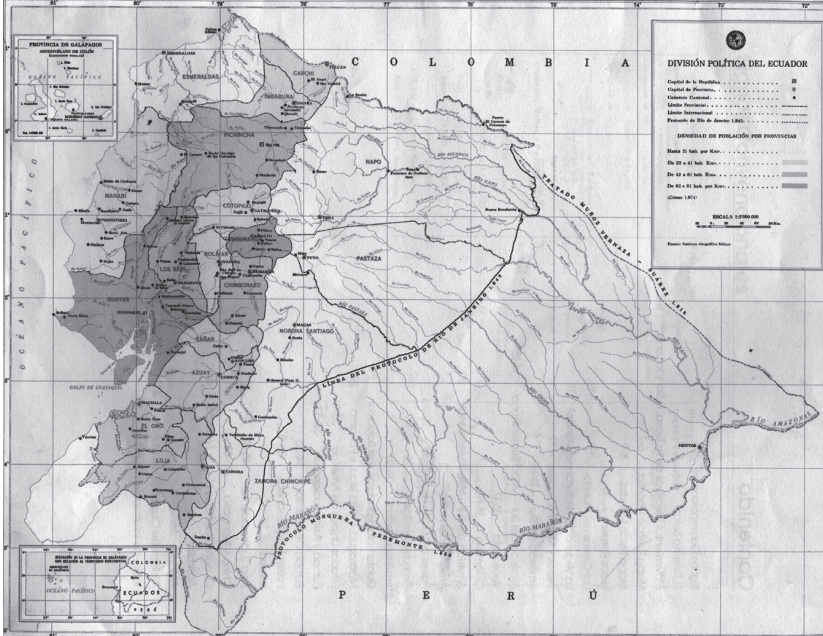
Çalışma yaşamının esnekleştirilmesi adı altında iş güvenliği, örgütlenme ve grev hakları başta olmak üzere emekçilerin kazanımları önemli ölçüde kısılmaya başlandı. Bu politikalar işçilerin örgütlülüğünü, bilincini ve moral gücünü etkilemekte ve hiç kuşkusuz, işçi hareketini zayıflatmaktadır.

Böylesi dezavantajlı koşullarda, savunmaya geçen işçi hareketi, direnerek toplumsal ve politik öncülüğünü ve etkinliğini yeniden kazandığı bir konuma ulaşabilmek için önündeki engelleri temizliyor.

Bizler, Ekvador halkları, ülkemizin özgürlüğe ve demokrasiye ulaşma aşamasında, toplumsal ve maddi ilerlemesinde işçilere çok şey borçlu olduğumuzun bilincindeyiz.

Üçüncü milenyumda girdiğimiz günümüzde Ekvador işçi hareketi toplumsal ilerleme yolunda öncü ve mücadeleci olma özelliğini koruyor; birliğini ve mücadele gücünü yeniden kazanmak, halkların ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesinde yerini almak için savaş veriyor.

rio de janeiro protokolü

Topraklarının küçültülmesi ülkemizin, tarihi boyunca yakasını bırakmayan sıkıntılardan biri.

And Dağlarının eteklerine ilk insan topluluklarının yerleşmesinden sonra, yüzyıllar boyunca insanlar doğaya uyum sağladı, onlarla mücadele etti, kaynaştı ve ayakta kalma mücadelesi verdiği bu coğrafyayı yurt edindi.

Toprak ve insan, insan ve toprak her yerde, daima ayrılmaz bir birlik oluşturdu. Halklar uzun süren göçler sonunda bir bölgeye yerleştiğinde, çok önemli bir adım atmış oldu.

1830'da Cumhuriyet'in kurulması, Ekvador'un komşularıyla olan sınırlarının da belirlenmesi anlamına gelir.

1904'e kadar Ekvador Brezilya'nın sınır komşusuydu ve Amazon nehrinin kıyısındaki ülke olarak kabul ediliyordu. Hükümette bulunan seçkinler çeşitli vesilelerle pek çok kez komşu ülkelerle sınır anlaşması imzaladılar.

Bu anlaşmalar sonucunda ülke sınırları giderek daraldı. Tüm bu anlaşmalar komşu ülkelerin dayatmalarının ve bu dayatmalar karşısında değişik Ekvador hükümetlerinin teslimiyetinin ürünüydü.

Şili karşısında bozguna uğranıp teslim olan ve küçük düşen Peru oligarşisi, imajını düzelterip saygınlığını yeniden kazanmak arzusuyla gözünü Ekvador topraklarına dikti ve sık sık savaş tehditlerinde bulundu.

Geçtiğimiz yüzyılın kırklarında bu yayılmacı emeller, Ekvador'da bulunan zengin maden yataklarını ele geçirip sömürmek isteyen büyük petrol şirketlerince cesaretlendirildi.

1941'de Perulular El Ora ve Loja eyaletlerini istila edip Guayaquil'i kuşattılar.

İktidarını koruma kaygısında Ekvador hükümeti, direnişi örgütleyip, yönetme ve istilacıları ülke topraklarından sürme yeteneğinden yoksundu. Silah yönünden zayıf olan ve iyi yönetilemeyen ordu bozguna uğradı.

Aynı yıl ABD, İkinci Dünya Savaşı'na doğrudan katıldı ve Amerika Devler Örgütü'nün (OEA'nın)18, bir Amerika ülkesine kıta dışından saldırı

18 OEA: Organizacion de Estados Americanos.

yapıldığında bunun kıtadaki tüm ülkelere yapılmış sayılmasını içeren Amerika Ülkeleri Arası Karşılıklı Yardım Pakti'ni (TIAR)19 onaylaması için çaba harcadı.

Söz konusu pakta başvuran ABD, OEA'ya ve Ekvador hükümetine, Ekvador topraklarının bir bölümünün işgal edilmiş olması gerçeğini bir tarafa bırakarak Ekvador ile Peru arasında anlaşma yapılmasını sağlamak üzere baskı yaptı. Bu, işgal edilen bir ülkeyle saldırgan ülke arasında pakt oluşturulmasının dayatılması demektir.

Nitekim Ocak 1942'de Ekvador sınırlı bir pakt imzalamak zorunda kaldı. Halk desteğinden yoksun baskıcı Arroya del Rio hükümeti tarafından imzalanan bu anlaşma, kısa süre sonra aynı teslimiyetçi ve ihanetçi tavrı sergileyen ulusal kongre tarafından onaylandı.

Rio de Janeiro Protokolü Ekvador'un yüzölçümünü 500 bin kilometrekareden daha fazla küçülterek 270 bin kilometrekareye düşürdü. Bu, aynı zamanda, Amazon kıyılarının ve doğal zenginliklerinin de kaybedilmesi anlamına geliyordu.

Rio de Janeiro Protokolü Ekvadorluların saygınlığını büyük ölçüde zedeledi. Ülkemiz işgal edilmiş, ordumuz bozguna uğramış, ulusal bütünlüğümüz parçalanmış ve ulusal egemenliğimiz ayaklar

19 TIAR: Trato Interamericano de Asistencia Reciproca.

altına alınmıştı. Ülkeyi yönetenler ellerini yıkadılar ve bu ulusal hüsranın sorumluluğunu üzerlerinden attılar.

1998’de Jamil Mahuat hükümeti ABD’nin planları doğrultusunda ve aynı teslimiyetçi tavırla yeni bir Barış Antlaşması imzalayarak Rio De Jenario protokolünü onayladı. Bu, ülkenin 14 bin kilometrekare toprağını daha yitirmesi demekti.

Söz konusu anlaşmayla bize vaat edilen barışı ve refahı hiçbir yerde göremiyoruz. Bu, yöneticilerin ülkeyi ve Ekvador halklarını ortaya sürdükleri tehlikeli bir kumardan başka bir şey değildi.

Biz Ekvador halkları, ülkemizi yönetenlerin yalpalamalarının ve teslimiyetlerinin sorumlusu değil, kurbanlarıyız.

Bu utanç verici sayfalar Ekvador halklarının birleşik eylemiyle tarihinden silinecek. Ülke saygınlığını yeniden kazanacak ve mutlu yarınlara ulaşmamızı sağlayacak yollar açılacak. Bu doğrultuda ilerliyoruz ve bir gün hedefimize ulaşacağız.

Bir gerçek var: Ülkemizi küçük bir toprak parçası üzerinde kurmak zorundayız. Bunu yapacak irademiz var ve başaracağız.

Rio De Jenario protokolü Ekvador tarihinin karanlık sayfalarından biridir. Ama tarihimizde başka gerçekler, Ekvador insanının üstün niteliklerini gösteren parlak başarılar da var. Bir bütün olarak ele alındığında, tarihin çarkları ileriye doğru dönmekte.

faşizmin gecesi

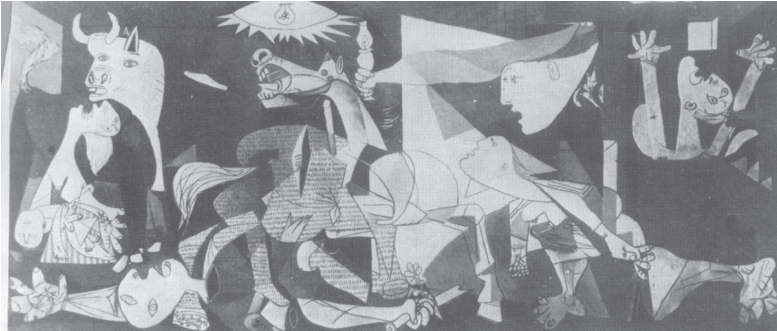
XX. yüzyılda, yaşlı Rusya'daki ilk işçi devriminin ardından, Avrupa'nın –ve dünyanın– çeşitli ülkelerinde faşizm tarih sahnesine çıktı. Faşizm işçilerin ve halkların boğazına çöktü; onları ideolojik, politik ve askeri bir baskı altına aldı. Savaş yanlısı diktatörlükler kurdu; terör ve soykırım tohumları ekti.

Faşizm, Alman, İtalyan ve Japon egemen sınıfları ile onlarla ittifak halindeki ülkeler ve yandaşları tarafından İkinci Dünya Savaşı'nı haklı göstermek amacıyla başvurulmuş bir ideoloji ve politikaydı.

Faşizm emperyalizm ve burjuvazinin bir bölümünün ideolojisi ve politikasıdır. O, kapitalistler tarafından, işçiler ve halklar için bir kurtuluş yolu olarak benimsenen ve yeryüzündeki tüm ülkelerde sempati ve destek kazanan sosyalizm ve komünizmin karşısına çıkaracakları bir seçenek olarak sunuldu.

“Sosyalizm” ve “Nasyonalizm” (milliyetçilik) sözcüklerini birleştiren faşistler önce İtalya'da ardından da Almanya'da seçimleri kazanıp hükümet kurdular.

Faşizm Cermen ırkının üstünlüğünü, İtalya'nın imparatorluk şanını, komünistlerin ve Yahudilerin olmadığı uluslararası yeni bir düzeni savunuyordu.

Guernica de Picasso

Faşizmin iktidardaki ilk icraatı komünistlerin, sendikacıların, işçilerin ve onların hemen ardından da Yahudilerin baskı altına alınması, hapse atılması ve katledilmesi idi.

Faşizm acımasız suç rejimleri kurdu: Gerici yasalar aracılığıyla sendikal örgütlenmeyi, kendi varlığını eleştiren ve sorgulayan akademik, toplumsal ve politik çalışmaları cezalandırdı; ordu ve polis güçleriyle paralel olarak eyleme geçen çeteler kullanılarak sendika binalarında ve sokaklarda işçilere ve öğrencilere yönelik saldırılar yapılıyor, provakasyonlar düzenleniyor; muhalifler yargılanıp hapis ve ölüm cezalarına çarptırılıyor; Yahudilerin mallarına el konuluyordu.

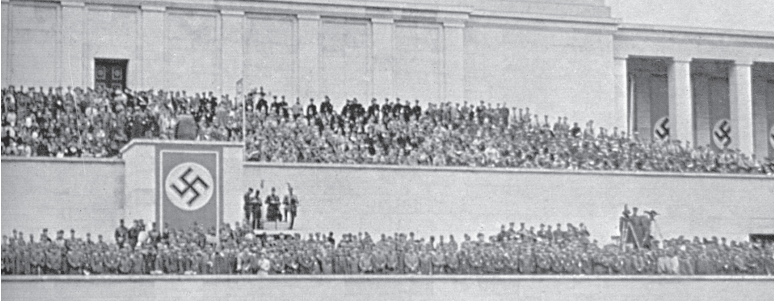
İkinci Dünya Savaşı boyunca Alman faşizmi Yahudilere ve işgal ettiği ülkelerdeki Yahudilere akıl almaz baskılar uyguladı. Büyük acılara yol açan kötü ünlü “toplama kampları”nı kurdu; savaş sanayisi için gerek duyduğu iş gücü ihtiyacını bu kamplardaki esirleri çalıştırarak karşıladı; acımasız işkenceler ve insan bedeni üzerinde “bilimsel deneyler” yaptı. Milyonlarca Yahudi ve yurtsever bu kamplarda katledildi.

Resmî olmayan kültür ve bilim baskı gördü, mahkûm edildi. Aydınların önemli bir bölümü faşist saldırılar karşısında diz çöktü; bir bölümü de ülkelerinden ayrılmak zorunda kaldılar veya sürgün edildiler.

Faşizm savaş yanlısı askerî rejimler kurdu. Birinci Dünya Savaşı’nı kaybeden Almanya’da Cermen ırkının üstünlüğü düşüncesi temelinde intikam duyguları körüklenerek ülke yeni baştan inşa edildi ve son derece gelişmiş bir savaş sanayisi kuruldu. İtalya’da ve Japonya’da da benzer gelişmeler gözlemlendi.

Faşizm, komünizmin alternatifi olarak kuruldu ve amacına ulaşmak için her türlü yöntemi ve silahı kullandı. Demokrasiyi ve özgürlükleri ayaklar altına aldı; kurumları ortadan kaldırdı. Faşizm bu görev ve amaçlar doğrultusunda harekete geçerken, kapitalistlerden ve dünyanın dev güçlerinden destek ve müsamaha gördü.

Faşizm emekçilere, halklara ve ülkelere çok büyük acılar yaşattı.

Tüm dünyanın ve insanların üzerine çöken karanlık bir gece oldu. Acı, kan ve gözyaşı getiren İkinci Dünya Savaşı'nı başlattı. Faşizm sonsuza dek ayakta kalmak ve egemen olmak istedi ama yapamadı. Demokrasi güçleri: Kadın erkek emekçilerden, yurtseverlerden, demokratlardan, tüm ülkelerdeki solculardan ve devrimcilerden oluşan özgürlük taburları güçlü bir toplumsal, politik ve askerî cephe kurarak önce direndiler, ardından karşı saldırıya geçtiler ve sonunda faşizmi müttefikleriyle birlikte ezici bir bozguna uğrattılar.

Çeşitli ülkelerde faşist politik tutumlar halen görülmekte. Faşistler Nazizim yanlısı olarak bilinen partilerde örgütlenerek ırkçı ve yabancı düşmanı bir politika yürütüyor, demokrasiyi ve özgürlükleri tehdit ediyor.

Karanlık gece geride kaldı; onu yaratanlara geçit yok.

ikinci dünya savaşı

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra imzalanan Barış Antlaşması aynı zamanda İkinci Dünya Savaşı'nın da temellerini oluşturdu.

Savaşı kazanan emperyalist ülkelerin elde ettikleri ekonomik gelişme yenilerin bıraktığı boşluğun sağladığı temel üzerinde yükseldi. Elde edilen nüfuz alanları, hammadde kaynakları, doğal zenginlikler ve pazarlar; kurulan askerî ittifaklar emperyalist devletlerin bağımlı ülkeleri yağmalayıp halkları boyunduruk altına aldıklarının ve işgal ettikleri bölgeleri sömürdüklerinin ifadesiydi.

1917'de kapitalizmin boyunduruğundan kurtulan işçilerin coşkusuyla kurulan SSCB, büyük bir ülkenin inşasına katkıda bulunan önemli bilimsel ve teknik başarılar elde ediyor; gururlu ve kararlı halkıyla üretimini muazzam ölçüde arttırıyordu. Sağlıklı bir biçimde büyüyen, dünya işçileri ve halkları için örnek oluşturan ve yeryüzünün dört bir yanında sosyalizmin yayılmasına ışık tutan yeni bir iktidar vardı. Bu güç, emperyalist ülkelerin yayılcılığı önünde büyük bir engel oluşturuyor ve kurulduğu günden beri alt edilmesi gereken bir düşman olarak görülüyordu.

Dünya çapındaki ilk savaştan yenilgiyle çıkan Almanya'da işçilerin ve ilerici güçlerin olanakları önemli bir ölçüde artıyor, ama aynı zamanda faşizm de geliyordu. Sert bir mücadelenin ardından 1933'te faşist güçler –Hitler'in önderliğindeki Nasyonel Sosyalist Parti– ülkenin yönetimini ele geçirdi. Bunun anlamı, Almanya'nın galip devletlere karşı Cermen "ırk"ının üstünlüğü ve dünyaya hükmetmesinin kaçınılmazlığı tezi temelinde rövanşı almaya kalkışmasıydı. Bu, ayrıca, "güneş altında bir yer", yani dünya tablosunda yeni bir konum elde etme politikası demekti.

İtalya'da sosyalist güçlere ve komünizme karşı, Katolik kilisesi hiyerarşisi tarafından desteklenen yırtıcı bir muhalefet geliyordu. Faşistler 1920'de zafere ulaştılar ve birtakım gerici tezler ortaya attılar: İtalya dünyanın en kültürlü ülkesi, uygarlığın beşiği idi. Görkemli Roma İmparatorluğu'nu yeniden kurmak onun yazgısıydı.

Asya'da Japonya'da da, en gerici güçler askerlerin eliyle totaliter bir rejimi dayattılar ve Avrupalı faşistlerle ittifak kurdular.

ABD diğer emperyalist ülkelerle yerine göre çekişerek, yerine göre de işbirliği yaparak ekonomik ve askerî gücünü arttırdı.

İngiltere ve Fransa Avrupa'da ve dünyanın diğer bölgelerinde ekonomilerini geliştirdiler.

Ekonomik gelişme ve silahların gücü âdeta bir deli gömleği içine sıkışmış kalmıştı. Fethedilecek ülke, ele geçirilecek doğal kaynak kalmamış; hammaddeler, pazarlar ve nüfuz alanları paylaşılmıştı. Hangisi olursa olsun, emperyalist bir ülkenin gelişme ve büyüme şansı yeni bir nüfuz alanını ya da bölgeyi ele geçirmesine bağlıydı.

Tüm hariciye (Dışişleri Bakanlığı) salonlarında ittifaklar kuruyor, uzlaşmalar yapılıyor, askerî ve ekonomik paktlar oluşturuluyordu. Bunlar kalıcı anlaşmalar değildi; emperyalist ülkeler çıkarları doğrultusunda onlara bağlı kalıyor veya anlaşmayı kazanıyorlardı.

İngiltere, Fransa, Polonya ve Çekoslovakya barış anlaşmaları yaptı. Almanya ve SSCB bir saldırmazlık paktına imza attı. Çeşitli ülkeler arasında farklı farklı anlaşmalara varıldı.

Almanya, İtalya ve Japonya arasında totaliterizm kampını oluşturan Bağlaşma kuruldu. Bağlaşma, dünyayı çıkarları doğrultusunda yeniden paylaştıkları yeni bir düzen kurma amacıyla savaşı tüm kıtalara yayan bir mihver oldu.

Hitler Almanyası 1938 Mart'ında Avusturya'yı aldı ve aynı yılın Eylül ayında Çekoslovakya'yı işgal ederek Südet bölgesini topraklarına kattı. Ardından Polonya birkaç gün içinde Nazilerin pençesine düştü. Sırada aşağı ülkeler, Belçika ve Fransa vardı. Almanlar Blitzkrieg'i (yıldırım savaşını), yani bir ülkeyi birkaç gün içinde işgal edip direnişi kırarak kukla bir hükümet kurmalarını sağlayan askerî eylemleri başlattı.

Farklı türde bir harekâtla, havadan ve denizden saldırıya geçerek İngiltere'yi işgal etmek istediler, ama bunda başarılı olamadılar.

Almanya 1941 Haziranında SSCB'yi işgal etti ve orada da Blitzkrieg'i uygulamaya girişti. Sonuç almaları olanaksızdı; çünkü karşılarında ne pahasına olursa olsun sonuna kadar direnmeye kararlı bir ülke ve halk buldular.

Çok geçmeden savaş tüm kıtalara yayıldı. 1941 Aralığında Japonya Pearl Harbor'a saldırdı. Bu saldırıyla birlikte ABD de savaşa doğrudan katılmış oldu.

Kuzey Amerikalılar (ABD) her ne kadar o ana kadar tarafsız kalmışlarsa da, aslında her iki tarafla da ticari, askerî ve ekonomik ilişkilerini sürdürüyor ve savaştan yararlanarak ekonomisini güçlendiriyordu.

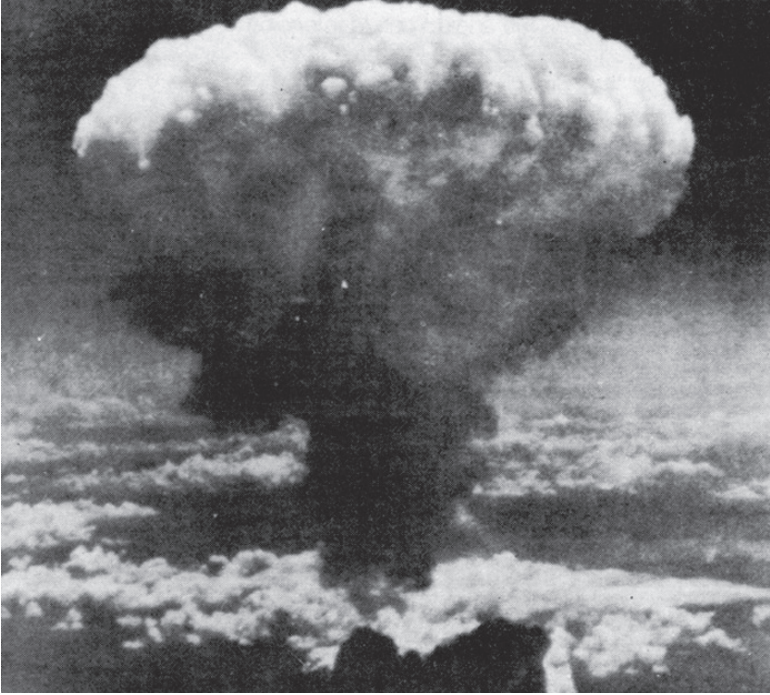
Avrupa, Afrika, Ortadoğu, Çin, Japonya ve Pasifik savaşın sürdüğü alanlardı. Alman denizaltıları yedi denizde yol alıyor, hasımlarının ticari ve askerî gemilerine ağır hasarlar veriyorlardı.

Galapagos adalarının çevresinde Alman ve ABD denizaltıları arasında çatışmalar oldu. ABD takımadalardan birini işgal ederek askerî üsse dönüştürdü.

SSCB'de Kızılordu'nun gösterdiği kahramanca direniş Almanların yenilgi sürecini başlattı. Stalingrad muharebeleriyle Nazi saldırısının sonu geldi ve Sovyet karşı saldırısı başladı.

1944'te yapılan Normandiya çıkarmasından sonra müttefikler zaferler kazanmaya başladı ve tüm cephelerde savaşın seyri değişti.

1 Mayıs 1945'te Kızıl Ordu Berlin'e ulaştı; bu arada Kuzey Amerikalılar, İngilizler ve Fransızlar Almanya'nın batısında ve doğusunda başkente doğru ilerliyorlardı. İtalyanlar ve Almanlar yenilgiyi kabul edip teslim oldular ve savaşın merkezi doğuya kaydı.

ABD, Japonya'nın teslim alınmasında başı çekmek amacıyla Hiroşima ve Nagazaki kentlerine atom bombası attı.

Japonya'nın teslim olmasıyla birlikte 14 Ağustos 1945'te İkinci Dünya Savaşı sona erdi.

İnsanlık tarihinin bir dönemi kapandı. 43 milyonu asker olmak

üzere 55 milyondan fazla insanın yaşamına mal olan büyük bir kıyım dönemi... En büyük bedeli sivil-asker 27 milyon insanını kaybeden SSCB ödedi.

Savaşın ekonomik maliyeti 1 trilyon doları aştı. Bu, insanlık tarihi boyunca yapılan tüm savaşların toplam maliyetinden daha yüksek bir rakam demekti.

İkinci Dünya Savaşı'nda yeni silahlar; seston hızlı (sibersonik) uçaklar, uzun menzilli füzeler, gazlar, torpidolar, savaş tankları ve atom bombası kullanıldı. İkinci Dünya Savaşı başlangıçta, dünyanın yeniden paylaşılmasını hedefleyen emperyalistler arası bir savaş olarak patlak verdiyse de, süreç içerisinde faşizme karşı halkların direnişine; totaliterizme karşı özgürlük, emperyalist boyunduruğa karşı bağımsızlık savaşına dönüştü. Demokrasi yanlıları işçiler ve halklar güçlerini birleştirip bazı ülkeleri anlaşıma yapmaya zorlayarak Müttefik Kuvvetler'in kurulmasını sağladılar ve zafere ulaştılar.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra tüm kıtalarda haritalar yeniden çizildi. ABD'nin ve SSCB'nin başını çektiği yeni bir uluslararası düzen oluştu. Yeni ülkeler kuruldu, diğerleri bağımsızlıklarını kazandı. Doğu Avrupa'nın ve Asya'nın çeşitli ülkelerinde toplumsal devrim zafere ulaştı. Sosyalist kamp doğdu.

muz üretimi ve ülke ekonomisi

XX. yüzyılın ikinci yarısından sonra Ekvador'un muz üretimi ve ihracatı doruk noktasına ulaştı. Kıyı bölgesinin bereketi ve toprakları insanların ve ülkenin düşlerini besleyen verimli bir yatak haline geldi. Yüzbinlerce Ekvadorlu dağların altını üstüne getirip toprağı düzenleyerek bu mucizevi meyvenin ağaçlarını dikti. İklim, ekvator güneşi, sular ve nem muz üretimi için ideal koşulları oluşturmıştu.

Cömert toprak uluslararası pazarları kısa sürede fetheden lezzetli, kocaman ve çok değerli meyveler verdi. Ekvador çok geçmeden muz ihracatında ilk sırayı aldı.

Meyvenin toplanması, limana götürülmesi ve istiflenerek gemilere yüklenmesi Ekvadorlu işçilere yeni çalışma alanları açtı.

Önce batıdan, doğudan, güneyden ve kuzeyden Ekvador sahillerine uzanan ikinci ve üçüncü sınıf karayolları yapıldı.

Guardarraya'lar bazıları 3000 hektarı bulan muz çiftliklerinin bir ucunu diğer ucuyla birleştirdiler. Kıyı boyundaki nehirler ulaşım amacıyla kullanıldı. Büyüklüklerine göre balyalanıp sallara ve motorlu su taşıtlarına yüklenen muz hevenkleri limana götürülüyordu.

Nehir kıyıları ve karayolu kavşaklarında yeni köyler ve şehirler kuruldu. Queveda, Pasaje, El Triunpo muz üreti-

miyle doğup büyüyen önemli şehirlerinden bazılarıdır.

Muz üretimiyle birlikte Sierra'dan Costa'ya doğru ikinci büyük göç dalgası başladı. Dağ köylerinden kadın erkek onbinlerce köylü ekmek parası kazanmak için şehirlere indiler; umutlarını, güçlerini ve özlemlerini bu yeni zenginliğe kattılar.

Muz üretimi, ülke zenginliğinin ifadesi olarak görüldü. Bu durum, birkaç on yıldır tek bir ürüne yönelinmesini beraberinde getirdi. Ekvador yeni yeni başlayan sanayisiyle henüz bir tarım ülkesi konumundadır.

Başlangıçta muz üretimi tüm köylülerin uğraşı durumundaydı. Esmeraldas'ta, El Ora'da, Guayas'da ve Los Rios'da; Pichincha, Cotopaxi ve Bolivar gibi bazı Sierra eyaletlerinin tropikal kesimlerinde yaşayan Quingüero'lar ve kolono'lar²⁰ umutlarını muz üretimine bağladılar. Topraklarından ve emek güçlerinden başka güvenecek dalları olmadığından, aracılardan katkı payı adı altında alınan vergilerin ve fiyat dalgalanmalarının kurbanları oldular. Üreticiler; zenginliği var edenler onlardı, fakat yine de yoksuldular. Daha sonra asalaklar ve hastalıklar ürüne musallat olunca büyük çoğunluğu yıkıma uğradı. Rekabet edecek güçleri olmadığından muz üretiminin vazgeçtiler.

Muz üretiminin başlamasıyla birlikte, yabancı şirketlerin, büyük malikânelerin ve Ekvadorlu kapitalistlerin mülkiyetinde olan dev muz plantasyonları ortaya çıktı. Muz üretimi giderek güçlenen ve ileri tekniklerin ve makinelerin kullanıldığı bu çiftliklerde yoğunlaştı ve uluslararası planda en yüksek düzeye ulaştı.

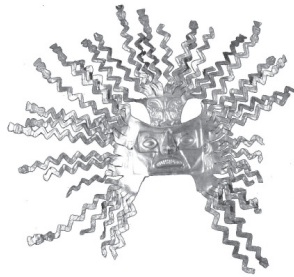
20 Kolonolar: Kolonilerde yaşayan ve çiftçilikle uğraşan yerleşimciler.

Başlangıçta muz hevenkler halinde toplanıyor ve deniz yoluyla Kuzey Amerika, Avrupa ve Asya sahillerine ihraç ediliyordu. O zamanlar muz üreticileri, gemi güvertesinde oturan ihracat şirketlerinden bir görevlinin hevenkleri yoklayıp beğenmediklerini denize attığı “kalifikasyon” (vasıflandırma) adı verilen işlemin kurbanlarıydılar. Ürünlerinin önemli bir bölümünü bu şekilde kaybediyorlardı.

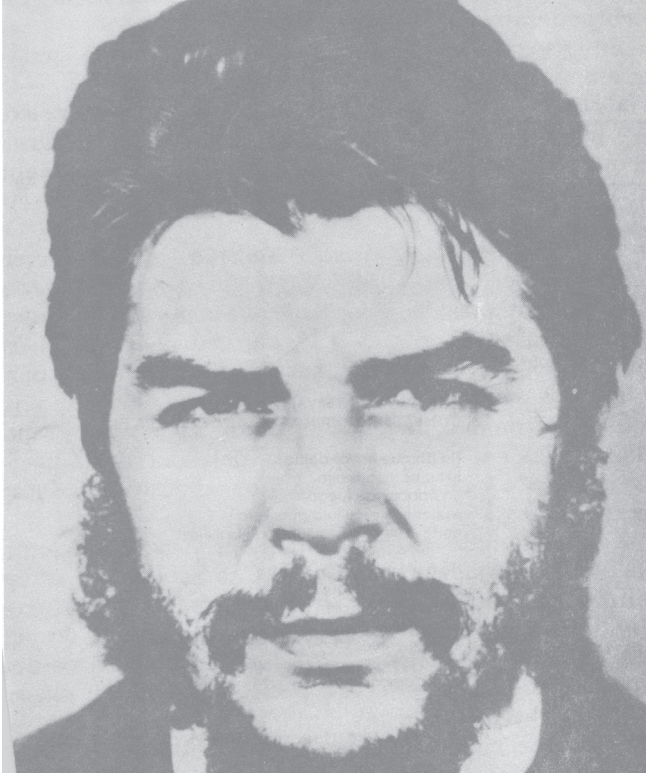
Daha sonra, ürünün toplanması, sınıflandırılması ve paketlenmesi aynı plantasyonda yapılmaya başlandı. Artık önce hevenkler yıkanıyor, meyveler elle seçilip sınıflandırılıyor, kutulara konup kamyonu yükleniyor ve sonra gemiye götürülüyor. Bu yöntem sayesinde verilen fire azaldı. Bu teknik muz üretiminin artması, çeşitlerin sınıflandırılması, asalak böceklerin ve hastalıkların üstesinden gelinmesi, dünya çapında muz ihracatında liderliğin ele geçirilmesi demekti. Ayrıca, iş sahalarının azalmasına da yol açtı. Teknik ve makine büyük ölçüde insanın yerini aldı. Muz, kırk yıldan fazla bir zaman boyunca ülkenin en başta gelen ihraç ürünü olarak kaldı. Petrol ihracatının başlamasından sonra ikinci sıraya düştü. Günümüzde bu yerini korumaktadır.

Muz üretimi, ticareti ve ihracatı gerek yarattığı iş sahası, gerek sağladığı sermaye birikimi bakımından Ekvador ekonomisinin temel dayanaklarından biridir.

Küba devrimiyle birlikte bir isim kulaktan kulağa fısıldanarak tüm bir Amerika kıtasını baştan sona katetti; aynı isim denizleri aşarak dünyaya yayıldı. Bugün yeryüzünün dört bir köşesinde saygı ve hayranlıkla anılmaktadır.

el che

Milyonlarca insanın gözünde Che Guevara'nın efsanevi adı isyanla ve insanlık onuruyla özdeşleşmiştir. Comandante Ernesto Che Guevara isminin içeriğini boşaltan ikonların ötesinde, genç kuşaklar onun kurulu düzene karşı tarihsel vasiyetini sahipleniyorlar.

Çağının insanı, Marksizmin öğrencisi ve ilkelerine sıkı sıkıya bağlı bir dava adamı olan Che, kendi kaderini işçilerin ve halkların kaderiyle birleştirmesini bildi.

Lise sıralarından itibaren –daha sonra da üniversitede– felsefi ve politik tartışmalara aktif olarak katıldı. Haksızlığa ve zulme karşı mücadelenin, Amerika halklarının kahramanlıklarıyla dolu tarihinin, onların bugünkü kavgasının, toplumsal ve ekonomik sorunların çözümünde tek geçerli yanıt olan sosyalizm anlayışının yanında yer aldı.

Serüvenci ve savaşçı kişiliğiyle Che, Latin Amerika topraklarında hayatının insanını ve mücadelesini aradı. 1952’de, madencilerle köylülerin bir diktatörü alaşağı ederek silahlanmış halkla birlikte orduyu bozguna uğrattıkları ve kendi devrimlerini yapmaya giriştikleri bir sırada, Bolivya’ya gitti. Bolivyalılardan dayanışmayı öğrendi; kahramanlıklarına ve yüksek onurlarına tanık oldu.

Amerika topraklarında yolculuğuna devam etti: Peru’yu, Venezuel’a’yı, Orta Amerika’yı gezdi.

Guatemala’ya gitti ve bu ülkenin halklarıyla birlikte, parayla ve bombalarla Guatemala işçilerinin ve köylülerinin özgürlük mücadelesini boğmaya çalışan United Fruti ve CIA’ye karşı yiğitçe savaştı.

Guayaquil’de bulundu; köylerde toplumsal ve siyasal içerikli sohbetlere katıldı. Kentin varoşlarına ve bataklıklarına gitti; burada yaşayan insanların çektiği sıkıntılar için öfke ve dayanışma duygusuyla doldurdu.

Meksika’ya gitti. Burada bitmek bilmeyen siyasal ve toplumsal tartışmalara katıldı; dönüştürücü önerilerde ve eylemlerde bulundu.

Belli düşüncelere ulaştıktan hemen sonra yeryüzündeki milyonlarca mülksüzün ve ezilenlerin yanında saf tuttu. Sözünü eyleme dönüştürmenin yollarını arıyor, sözlere anlam ve değer kazandıracak olayların baş aktörü olmayı arzuluyordu.

Kübalı sürgünleri tanıdı, onların Batista'ya ve Kuzey Amerikan boyunduruğuna karşı verdikleri mücadeleyi öğrendi. Yüz kişiydiler: İdeallerine bağlı, coşkulu, kararlı ve açık yürekli; hayalperest, neşeli ve yaşam dolu yüz kişi. İçlerinden biri, nitelikleriyle öne çıkıyordu: Fidel Castro.

Karayıpli devrimcilere katıldı. Onların önerisini kabul etti ve adaya varmak üzere Gramma'ya çıkarma yaptılar.

Devrimciler, Küba dağlarında, toprak ve geleceğe umutla bakmak isteyen Guarijo'larla²¹ birlikte ve şehirlerdeki gençliğin cesur ve cömert katkısıyla yıllar süren bir gerilla savaşı verdiler. Amaçları Küba'yı Batista'nın acımasız diktatörlüğünden ve ülkeyi bir geneleve çeviren Kuzey Amerikalıların zorbalığından ve boyunduruğundan kurtarmaktı.

Bu gerilla savaşı kısa sürede Ada'nın dört bir yanına yayılan bir halk savaşına ve olağanüstü bir ayaklanmaya dönüştü. Devrimciler 1 Ocak 1959'da zafere ulaştılar.

Che bu devrimci savaş sırasında politik ve askerî bir lider konumuna yükseldi. Bir doktor ve bir komutan, bir strateji ustası ve bir savaşçı olarak öne çıktı. Devrimcilerin ve Küba halkının gönlünü fethetti.

Günlük görevleri artık çok daha güç ve karmaşıktı. Devrimin özgürlükçü ilkeleri yukarıdan, hükümet eliyle yaşama geçirilmek zorundaydı: Toprak reformu, tam istihdam, adil ücretler, herkes için ücretsiz eğitim ve sağlık hizmeti. Emekçilerin bu büyük hedeflere ulaşabilmeleri için bağımsız, egemen, zenginlik üretip bunu bölüştürebilen müreffeh bir ülkeye ihtiyaçları vardı. Devrimciler tarım, hayvancılık ve sanayii alanında üretimin arttırılmasına öncelik verdiler. Che bu çalışmalara etkin bir biçimde katıldı. Yanıtını aradığı

21 Guarijo: Küba köylüsü.

önemli sorular vardı kafasında; ama aynı zamanda bunları çözecek inisiyatifte, kararlılığa ve cesarete de sahipti.

Devrimci yaklaşım bütünlüklüydü: iktidarı ele geçirmek için her türlü araçtan yararlanarak mücadele etmek ve iktidarı ele geçirdikten sonra da işçilerin ve halkın egemenliğini kurmak. Geniş yığınlar artık kendi deneyimleriyle halk iktidarının, ezilenlerin, şehir ve kır emekçilerinin hükümeti anlamına geldiğini ve hükümet görevlilerinin alınan kararları tutarlı bir biçimde yerine getirdiklerini görüyorlardı.

Che savaştı; dağları ve ovaları aştı; zaferler kazandı ve iktidarda da yeni insanı yaratma mücadelesine devam etti. Günün yirmi dört saati onun öğrenmeye olan susuzluğunu gidermesine ve yoğun çalışma temposuna yetmiyordu. Pek çok uluslararası tartışmada, devlet zirvelerinde ve halk forumlarında yalın ve açık sözlü konuşmalarıyla devrimi temsil etti. Halkların haklı davası kendi yolunu kendi açmak ve zafere yürümek zorundaydı.

Her yönüyle bir kavga adamı olan Che, Afrika ormanlarına gidip halkın verdiği özgürlük mücadelesine katılmak için apoletlerinden feragat edebilecek güce sahip olduğunu gösterdi.

Sonra Latin Amerika'ya geçecek, Bolivya'da gerillaların özgürlük mücadelesine önderlik edecekti. Che'nin Bolivyalı devrimci güçlere katıldığının duyulması ülkenin dört bir yanında büyük bir coşku uyandırdı. Eşitsiz koşullarda kıran kırana savaşlar verildi. Devrimcilerin en bilinen zaafı tek başlarına, eylemleriyle milyonlarca yoksul Bolivyalı'yı mücadeleye çekebileceklerini sanmaları; işçi ve köylü yığınlarla bağlarının zayıf olması; ve savaştıkları bölgeyi yeterince tanınamalarıydı.

Gerillalar gösterdikleri cesaret ve kahramanlıklara karşın girdikleri çatışmaların çoğunda bozguna uğradılar. Che esir düştü ve öldürüldü. Bu eylemle CIA ve gericiler bir dönemi ve bir devrimciyi toprağa gömdüklerini sandılar. Oysa olaylar hiç beklemedikleri bir şekilde gelişti: Bir efsane doğdu ve benzer mücadeleler yayılarak güç kazandı.

Ernesto Che Guevara savaşlarla geçen ömrü boyunca dolu dolu yaşadı ve davasına bağlı kaldı.

Düşüncelerine yürekten inandı; tüm enerjisini ve yeteneğini, entelektüel zekâsını ve toplumsal eylemini bu düşünceleri yaşama geçirmeye adanmıştı.

Tutarlı ve örnek bir devrimciydi. Savunduğu davayı emekçilerin ve halkların yaşamına uygulayabilmenin militanca çalışma gerektirdiğini kavradı.

Geçtiğimiz yüzyılın altmışlıları, ortaya konan maddi ve manevi değerlerin kavşak noktasıydı. Birbiri ardına büyük önem taşıyan tarihsel ve politik olaylar gerçekleşiyor; tüm dünyada geniş yığınları derinden etkileyen kültürel, bilimsel ve sanatsal gelişmeler oluyordu. Gerçekten de insanların yaşamını ve eylemini devrimcileştiren gelişmelerdi bunlar.

XX. yüzyıl boyunca son derece önemli gelişmeler oldu. Ama bunların yığınsal olarak gelişip serpildikleri; tüm görkemi, önemi ve sonuçlarıyla kendisini gösterdiği yıllar altmışlı yıllardı.

“şimdi gençsin, dünya bugün günlük güneşlik”

Dünyaya meydan okumak, eskiyi gömüp yeniyi kurmak için caddelere dökülen genç kız ve erkeklerin dillerinden düşmeyen bir şarkının hep bir ağızdan haykırdığı nakaratıydı bu söz.

Onu nerede duyup öğrenmiştik bilmiyorum, ama çok hoşuma gidiyordu. Kendimizi güçlü hissetmemiz; herkes için, herkese ait olan yeni bir dünya kurabilecek yetenekte olduğumuza inanmamızı sağlıyordu.

Gençlik, insanların yaşamında olağanüstü niteliklerin baskın geldiği bir dönemdir: Farklı farklı etkinliklerde; sporda ve bilimde, keşiflerde ve serüvenlerde, edebiyatta ve sanatta, ekonomik ve politik uğraşılarda büyük başarılarla imza atmak için gerekli olan cesaret ve atılganlık, kardeşlik ve dayanışma duygusu.

Gençler kendilerini aşma arzusuyla doludur. Daha iyi olmak, tüm umutlarını gerçekleştirmek isterler. Önlerine büyük hedefler koyma, tüm güçleriyle imkânsız görüneni gerçeğe dönüştürmek için kolları sıvama cesaretini gösterebilirler.

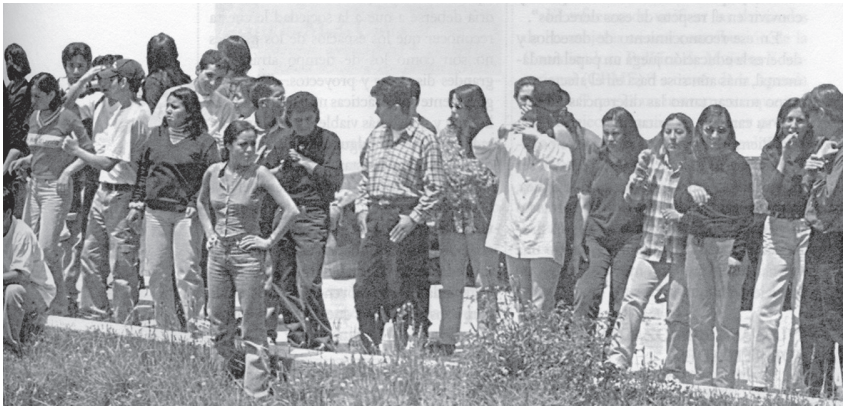
Yeni ve farklı düşler, şiirler yazar, aşk ve umut şarkıları söylerler.

Bu nitelikler gençliğin tümüne özgüdür; fakat farklı biçimlerde dışa vurulurlar. Gençliğin büyük çoğunluğu aşağı tabakalardan, yoksul evlerden, küçük bir bölümü de zengin evlerden çıkar.

Bazılarımız ülkemizi ve onun sorunlarını düşünürken, bazılarımız özel uğraşlara yoğunlaştı.

Doğal fenomenleri, toplum ve toplumun sıkıntılarını, günlük olayları, kendi inanç ve ilgilerimize göre, farklı biçimlerde görüyor, değerlendiriyorduk. Okul arkadaşlarıydık, aynı sıraları paylaşıyor, kimimiz aynı futbol takımında top oynuyorduk; ama, yaşam karşısında tutumumuz farklıydı.

Oysa büyük çoğunluğumuzun birbirimizden farkı yoktu; annele-
rimiz, babalarımız onyıllardır gündeğumundan günbatımına kadar
çalışmalarına karşın yine de yoksulluktan kurtulamıyor, fakat büyük
fedakârlıklarla bizi okutuyorlardı. Modayı takip edemiyor, marka
elbiseler giyemiyorduk. Taklitlerle yetinmek zorundaydık.

Dünyanın daha farklı olmasını istiyorduk. Bazılarımız dünyayı değiştirmek için kolları sıvadık. Bu görevi başarmanın, ekmeğin eşitçe bölündüğü mehtaplı gecelerin düşünüyorduk. Bu hedeflere ulaşabilmek için okumaya karar verdik; okumaya, tartışmaya ve yazmaya... Dünyadaki tüm kitapçı raflarında umudu aramaya.

Yepyeni bir akıma, isyanların ve devrimlerin rüzgârına kapıldık ve bilinçli bir biçimde işçilerin, halkların davasıyla buluştuk...

Ve gençlik coşkusunun doğru, adil ve insancıl bir yolun rotası, eşi bulunmaz bir hazine olduğunu kavradık. Gençlerin cüreti ve atılganlığı toplumsal adalete giden yolda engellerin aşılmasını sağlar; yaratıcı eylemleri toplumsal ve ulusal sorunların incelenmesine yol açar, öfkeleri ve cesaretleri onları adaletsizliğe ve yozlaşmaya karşı çıkmaya iter; gençler ötekilere, milyonlarca mülksüze ve ezilenlere kardeşlik ve dayanışma duygusu besler.

O halde şarkımızın nakaratındaki sözlerin hakkını vermek gerek. Şimdi, yarın değil, gücün ve kararlılığın varken; düşlerin sınırlara sığmaz, bentleri yıkıp aşarken. Şimdi, şafak sökmüşken, yaşlı dünyaya meydan okuma cesaretin varken, şimdi eyleme geçmeli, şimdi dövüşmeli, şimdi kazanmalısın.

Dünya bugün günlük güneşlik. Güneş geceyi yırtman, kara bulutları dağıtman için canlandırıyor seni. Görev seni bekliyor, dört elle sarıl ona.

Haklı davaların uzun yoluna düşmek için yaşamın en güzel, en elverişli çağındasın. Şimdi ayağa kalkmanın ve ileriye yürümenin zamanı.

Yaşamın bu evresinde yollara düşmeli ve gittikçe güçleşen, engellerle dolan, ama aynı zamanda ilerleyebilmen için her anında yeni olanakların karşına çıkacağı; deneyim kazanıp olgunlaşacağın, daha soğukkanlı olup daha bilinçleneceğin bu yolda günlerce, yıllarca, hiç durmadan yürümelisin.

Şimdi gençsin, dünya bugün günlük güneşlik! Bu yalnızca boş bir söz değil, verimli ve dolu dolu bir yaşamın, düşleri gerçeğe dönüştürme işinin çıkış noktasıdır.

altmışlı yıllar

Yaşlı sömürgecilik dünyası: Avrupa başkentlerinde, Londra'da ve Paris'te kurulan, milyonlarca insanı ve onlarca ülkeyi boyunduruk altında tutan eski imparatorluklar dağılıp parçalara bölündü. Asya, Afrika ve Latin Amerika halkları gözlerini açarak, uluslararası alanda yerlerini aldı. Tüm kıtalarda yüz kadar yeni ülke ortaya çıktı. Haritalar değişti. Birleşmiş Milletler örgütünde milyonlarca insanın daha önce işitilmeyen sesleri yankılanmaya başladı.

Tüm dünya başkentlerinde ve büyük şehirlerde gençlik birdenbire kitlesel bir biçimde caddeleri doldurdu ve izin istemeden konuşmaya başladı. Kuşaklar arası uçurum derinleşti; Genç kız ve erkekler haklarını talep ediyor ve alıyorlardı.

Pekin'de, Paris'te, İstanbul'da, Quito'da, Meksico'da ve daha pek çok başkentte gençler toplumsal devrimi savunuyor, sanayi işçile-

riyle birleşiyor, bayraklarını ve yumruklarını havaya kaldırıyor, gösterimli gösteriler düzenliyor, barikatlarda kahramanca dövüşüyorlardı; ses getiren zaferler kazanıyorlar, ama aynı zamanda gazlardan ve şarapnel parçalarından paylarına düşeni alıyor, can veriyor, sakat kalıyor, hapse atılıyorlardı.

1966'da Pekin'de ve Çin'in diğer birçok şehrinde kızıl muhafızlar önerilerini radikalleştiriyor ve sosyalizmin inşasında sonuna kadar gidilmesini istiyorlardı. Paris'te, 1968 Mayıs'ında gençler şehri ele geçirdi ve coşkuyla yürüyüşe geçerek "Gerçekçi olun imkânsızı isteyin" diye haykırdı. Meksico'da, Tlatelolco Meydanı'nda el bombaları patlıyor, yüzlerce öğrenci özgürlük uğruna mücadele etmenin bedelini canlarıyla ödüyordu. Arjantin'de, Cordoba'da işçiler ve öğrenciler ayaklanıp ünlü "Cordavazo"da şehrin denetimini ellerine aldılar. Washington'da, New York'ta, Montreal'de, Stockholm'de ve Londra'da gençlik Vietnam Savaşı'na karşı çıkıyor, cepheye gitmeyi reddediyor ve yapılan soykırımı lanetliyordu.

Dünya gençliğinin önemli bir bölümü kurulu düzene karşı isyan

etti; yaygın olarak bilinen ismiyle “hippi” hareketi, kapitalist toplumun yabancılaştırıcı değerlerine Hindiçin halklarına karşı yürütülen emperyalist savaşa verilen bir yanıtı. Aslında, geleceğe ve ikiyüzlü ahlak anlayışına karşı yeni ortaya çıkan bir kültürdü bu: Genç kız ve erkekler modaya önem vermiyor, rahat edecekleri şekilde bol elbiseler giyiyor, saç ve sakallarını uzatıyor, başka gençlerle ve başka kültürlerle tanışmak için çantalarını sırtlayıp yollara düşüyorlardı.

Gençlik hareketi niteliğinde kendisini gösteren bu büyük toplumsal hareketler kaygıları, özgürlük ve ilerleme özelliklerini dile getirdi; ama aynı zamanda, uyuşturucu kullanımı ve sözümona cinsel devrim gibi yanılığlara düşüp parçalandılar ve güçlerini kaybettiler.

Toplumsal ve ulusal kurtuluş uğruna verilen mücadele tüm görkemiyle kendisini gösterdi; işçiler, halklar, köylüler ve gençlik devrimci savaşa atıldı ve bu savaş dalgalar halinde tüm kıtalara, ABD, Almanya ve Japonya da dahil olmak üzere pek çok ülkeye yayıldı.

Sanat ve kültür, müzik ve şiir, resim ve sinema yeni düzeylere ulaştı.

Beatles grubu yeni bir çığır açarak yeryüzünün dört bir yanında müzik anlayışını altüst etti. Tropikal ritimler dünya başkentlerini doldurdu. Rock döneme damgasını vurdu ve dünya gençliğinin önemli bir bölümünün duygularını dışa vuran bir müzik türü oldu.

Bilimsel araştırma ve deneylerde büyük sıçrama görüldü. Tıp ve kimya alanlarındaki yeni keşifler insanlığın çektiği acıların dindirilmesine katkıda bulundu. Yaşam mühendisliği ülkeler ve bilim için vazgeçilmez bir disiplin haline geldi. Bilgisayar ve robot kullanımı uygulamalı bilimlerin gelişiminde önemli bir nitel sıçrama sağladı.

1957’de Sovyetler’in Sputnik’i fırlatmasıyla başlayan uzay yarışı altmışlı yıllarda büyük aşamalar kaydederek insanın uzaya ve aya gitmesine yol açtı.

Okyanusun ve toprağın derinlikleri hakkında önemli bilgilere ulaşılması insanlığın kendi yazgısını anlamasında ve doğal zenginliklerden yararlanılmasında büyük aşamalar kaydetmesini sağladı.

Altmışlı yıllar tüm dünyada ve bütün alanlarda toplumsal hareketin kendisini gösterdiği, insanlığın en büyük kaygılarının ortaya konduğu, yeni bilimsel keşiflerin ve nitelikli kültürel ve sanatsal çalışmaların yeşerdiği yıllar oldu.

Hızla geldiler ve hızla geçip gittiler; çağdaşlarının zihinlerinde ve gözbebeklerinde yer ettiler; tüm insanlar üzerinde iz bıraktılar. Toplumsal etkinliğin hatırası, gençliğin isyanının dışı vurumu oldular.

Altmışlı yıllar kurulu düzene karşı isyanın sembolüdür.

15 yaşıındaydı

15 yaşıındaydı ve bir yığın kaygısı vardı. El Ora eyaletinin yayla-
larından, Zaruma'dan geldi.

Memleketinde altın madeni ocaklarına, yerin yaklaşık üçyüz
metre altına indi. Madencileri tanıdı; dertlerini, sıkıntılarını öğrendi.
Kırsalda yemyeşil yamaçlarda büyüdü; kızgın güneşin altında kahve

plantasyonlarına gölgesi düştü; elma çiçeklerinin kokusuyla kendinden geçti; derin vadilerde göçmen kuşların ardından dere kıyısı boyunca koşturdu; portakal ve mango bahçelerini gezdi. Sıcak yazın tozu ve rüzgârı yüzünü kırbaçladı, tenini kavurdu.

Ortaokula kaydolmak için küçük yaşta Guayaquil'e geldi. Anne ve babası yoksulluktan kurtulmak umuduyla göç ettiler. Liman onları kabul etti; ne var ki sıkıntılarını yenip, zorlukların üstesinden gelemediler.

Arkadaşlarını onların anne ve babalarını, köylüleri ve madencileri, yoksulluğu ve umudu hiç unutmuyordu. Grevdeki madencilere polisin ateş etmesi belleğinde derin bir yer etmişti. Jose'nin erkek kardeşi ve Manuel'in babası bu grev sırasında Portovelo sokaklarında vurulup can vermişti.

Tüm çocuklarını okutan bir ailenin geçinebilmesi çok zordu, iş bulmak zorundaydılar. Öğrenme arzusuyla doluydu; dünyayı tanımak, gezip görmek istiyordu. Doymak bilmez bir okurdu, eline geçen tüm dergileri, gazeteleri ve kitapları hırsla ama sindirerek okuyordu. Okuduğu karmaşık metinler kafasında yeni soru işaretleri yaratıyor, öğrenme açlığını bir türlü bastırıyordu.

Akşam lisesine, Borja Lavayen'e gitti. Yeni arkadaşlarla, yeni yoldaşlarla tanıştı.

Dünyası genişledi, merak ettikleri çoğaldı. Bazı öğretmenleri kimi konularda kafasını aydınlatıyor ve onu yeni sorulara yanıt aramaya itiyordu. Diğerleri ise hep aynı nakaratı tekrarlayan yorgun hocalardı.

Sohbetlerde ve derslerde yeni isimler öğrendi. Che onu her yönüyle; büyüklüğü ve içtenliğiyle, cesareti ve militanlığıyla, yardım severliği ve insanlığıyla derinden etkiledi.

Devrim çözümlenmiş bir sorundu. Ezilenlerin, en alttakilerin ayağa kalkmaları yükselmeleri ve orada kalmaları gerekiyordu. Onlar çoğunluklardı; yılın her günü çalışıyorlar, yine de yoksulluktan kurtulamıyorlardı. Adalet "Poncho"lar (asker kaputları) içindi. Dünyayı değiştirme eylemine katılmak görevi, kentin ve kırsal yoksulları ile gençliğin omuzlarındaydı.

Bütün Latin Amerika ülkelerinde gençler kurtuluş ordularına kaydoluyor ve özgürlük uğruna kanlarını esirgmeden döküyorlardı. Ekvador'da, Sierra'da ve Costa'da özgürlük düşleri çoğalıyor, genç kızlar ve erkekler tartışmalarda ve sokaklarda etkin bir biçimde yerlerini alıyorlardı.

Guayaquil'de, 2 ve 3 Haziran 1959 tarihlerinde on kadar Vicentino polis kurşunlarıyla can verdi. 6 ve 7 Kasım 1961'de gençlik tüm yurttaki zorbalığa karşı özgürlük uğruna ayaklandı ve Velesco İbarra'nın yozlaşmış hükümetini devirdi. 1966'da diktatörlüğe karşı mücadelede gençler son derece önemli bir rol oynadılar ve askerleri alaşağı ettiler. 1960'ta Guayaquil Cosana Üniversitesi'nde üniversiteye sınavsız ve ücretsiz giriş hakkı için mücadele eden Bakaloryalı²² öğrenciler katledildi.

Devrimci görüşler ve düşler onun düşüncesinin ve eyleminin ayrılmaz bir parçası oldu; okuldaki toplumsal ve politik faaliyete katılmasını sağlayan bir bilince dönüştü.

Öğrenci Konseyi son derece etkindi; araştırma ve tartışma grupları kuruluyor, forumlar yapılıyor, okulun duvarları sürekli yenilenen pankartlarla ve duvar gazeteleriyle süsleniyordu. Mitingler düzenleniyor, komiteler kuruluyor, hareketler geliyordu. Sokaklarda bir araya gelen gençlerin sayısı giderek artıyordu.

Sahip olduğu nitelikler onu arkadaşları arasında öne çıkardı. Kısa sürede herkesin; öğrencilerin, öğretmenlerin ve başka okuldaki gençlerin tanıdığı bir lider haline geldi. Öğrenci Konseyi seçimlerini kazandı. Konseydeki aktif çalışması, tartışmalardaki üstünlüğü ve geniş bir öğrenci kitlesini birleştirip harekete geçirmesiyle sivrildi.

Öğrenci Konseyi tarafından FESE'nin (Ekvador Orta Öğretim Öğrencileri Federasyonu) başkanlığına getirildi. Düşleri ve eylemleri çoğaldı. Yüklendiği sorumluluklar öğrenci gençliğin sınırlarını aşır halka, işçilere, kenar mahallelere ve varoşlara uzandı.

1973 Ağustos ayında Guayaquil caddeleri askerî diktatörlüğün baskıcı politikalarını protesto eden ve grevdeki öğretmenlerin hakla-

²² Bakaloryalı: Olgunluk sınavını vermiş öğrenci.

rının verilmesini isteyen bir insan seli ile dolup taşı. O da oradaydı; cesareti ve basireti ile öğrenci gençliğine önderlik ediyordu.

Polisin baskısı vahşet boyutlarına ulaştı. Cop ve dipçik darbele-riyle kalabalığı dağıtmaya çalışan jandarmanın çabası sonuç verme-di. Gaz bombaları atıldı; caddeleri ve evleri dolduran duman yüzün-den göz gözü görmez oldu. Kalabalık seyreliyor, kurşunlar havada uçuşuyor, sokaklarda silah sesleri yankılanıyordu.

En sıkı ve direngen barikatta FESE'nin sekreteri, kavgasının, ide-allerinin ve düşlerinin yoldaşı, öğretmen Rosita Parades'in cansız bedeni düştü yere. Bir kez daha mücadeleci bir kadının kanlarıyla ıslandı sokaklar.

Yaşananlar herkesi derinden etkiledi. O da, diğer yoldaşları gibi, öfkeyle yanan gözleriyle, sloganlarla ve taşlarla yanıt verdi.

Geçen günler ve aylar içinde olgunlaşmıştı. Soğukkanlılıkla yol-daşlarını yönetmeyi bildi. Rosita'nın cansız bedenini omuzladılar, önünde saygıyla eğildiler, katledilmesini kınadılar ve zafere kadar mücadeleye devam edeceklerine söz verdiler.

Ve mücadele devam etti.

Haftaları hatta ayları bulan yoğun jandarma baskısı ve takibi altında yeni ve farklı bir yaşam uğruna çalışmalar yeraltında ara-lıksız sürdü.

Aynı yılın, 1973'ün 15 Ekim'i.

Rejimin gizli polisi tarafın-dan yakalandı ve Modela karşı-sına götürülerek hücreye kondu. Kemikleri kırılıp kafatası parça-lanana dek işkenceden geçirildi.

“Düzen düşmanı bir komp-locu”ydu. Suçu düşünmek, Yeni Vatan'ın düşünü kurmak ve uğrunda mücadele etmekti.

Kabahati gençlerin ve halkın sevdiği, saygı duyduğu bir gençlik lideri olması; en büyük günahı ise örgütlülüğü, kararlılığı ve ideallerine bağlı kalmasıydı.

Zaruma'ya geldiğinde 15 yaşındaydı. Dünyanın efendileri 20'sini doldurmasına izin vermedi.

İsmi Jurge Tinaco'ydu; düşlerini ve ideallerini öldüremediler. Onlar yeni bir Ekvador uğruna mücadeleyi sürdüren yüzlerce, binlerce genç kız ve erkeğin düşüncelerinde ve eylemlerinde yaşıyor.

yeni harika: petrol

XX. yüzyılın yirmilerinden sonra Ekvador'da petrol bulundu ve petrol çıkarma faaliyetlerine başlandı. İngiliz Anglo- Ecuadorian Oil Company, Santa Elona yarımada-sında bir hidrokarbür işletmesi kurdu. O zamanlar petrol üretimi ülke ihtiyacını karşılamaktan uzaktı.

Kırklı yıllarda Hollandalı petrol şirketi Shell doğuda, özellikle de günümüzde Postasa eyaleti olarak bilinen bölgede petrol buldu. Daha sonra yatırım yapmaya degecek düzeyde olmadıkları söylenerek keşfedilen yataklar kapatıldı.

Yetmişli yıllarda, Santa Elo-na'daki kuyulardan çıkarılan ve Libertod Rafinerisi'nde işlenen petrol, ülkenin gelişmesine katkıda bulunmak bir yana, ihtiyaçlarını karşılamaya bile yetmiyordu. Ülke benzini ve diğer petrol türevlerini ithal etmekteydi.

Aslında Ekvador yeraltında hidrokarbür rezervleri barındırmaktadır. Uluslararası dev şirketler bunu biliyor, ama rezervleri kendi ellerine geçirme emeli güttüklerinden, bu gerçeği dillendirmiyorlardı. Ekvador'un petrol yatakları

ABD'nin ve petrol tröstlerinin bir rezervi olarak görülüyor, zorunlu kalınmadıkça bu petrolün kullanılmaması gerektiği düşünülüyordu. Oysa ülkenin enerjiye ihtiyacı vardı. Muazzam hidrokarbür rezervlerine sahip olmasına karşın onları yeraltında tutuyor, ihraç etmek bir yana kendisi bile kullanamıyordu.

Bununla birlikte 1968 yılına gelindiğinde Texaco ve Gulf şirketleri ülkenin doğusunda, Agrio gölü bölgesinde petrol bulunduğunu duyurdu.

Ortadoğu petrolünün pazarlanmasında başgösteren sıkıntılar çoğaldı. Stratejik rezervlere el atmanın zamanı gelmişti artık.

O zamandan sonra Ekvador bir petrol ülkesi olarak görülmeye başlandı.

Halkın tüm tabakaları büyük beklentiler içineydi. Ekvador yeni bir çağa adımını atmaktaydı. Ekonomik gelişmenin güvence altına alındığı; bilimden, teknikten, iş olanaklarından, eğitim ve sağlık hizmetlerinden tüm Ekvadorluların yararlanacağı düşünüldü. Hükümetler şimdiki ve gelecek kuşaklar için “petrol ekmek”ten söz ettiler. Askerler, “bu yeni zenginliğin siviller tarafından çar çur edilmesini önlemek için” iktidarı kendi ellerine almayı düşündüler.

Yeniçağın başlangıcı şaşıaali törenlerle kutlandı. Her eyalet başkentine anıt olarak birer petrol varili konuldu. Bu, yeni zenginliğin tüm bölge ve eyaletlere uyumlu bir biçimde dağıtılacağı anlamına geliyordu.

Tam bu sırada, Petrol İhracatçısı Ülkeler Örgütü'nün ham petrol fiyatını yükseltme kararı uluslararası ölçekte büyük bir petrol krizine yol açtı. Bu, ham petrolün varil fiyatının 40 doları geçmesi demektir.

Petrol ihracatının başladığı 1972 Haziranından üçüncü milenyumun ilk yıllarına kadar yeni rezervler bulundu ve başka yataklar işletmeye açıldı. Ekvador sınırlarını aşan petrol boru hatları döşendi. Şimdilerde yeni bir hat daha döşenmekte. Esmeraldas ve Shushupindi rafinerileri kuruldu.

Mali bütçenin %50'sinden fazlasını karşılayan petrol işletmeciliği ülke ekonomisinin temelini oluşturdu. Bunun nedeni petrolün devlet mülkiyetinde bulunması ve büyük oranda devlet işletmelerince çıkarılıyor, işleniyor ve pazarlanıyor olmasıdır.

Petrol yataklarının ve işletmelerinin esas olarak doğuda bulunması, bu bölgenin Ekvadorlular tarafından yeniden keşfedilmesini sağladı. Amazon Havzasının gelişmesi karşısında öne sürülen “doğu bir efsanedir” anlayışı yıkıldı. Sierra ve Costa eyaletlerinden gelen binlerce, onbinlerce, yüzbinlerce Ekvadorlu gözlerini yağmur ormanına çevirdi ve oraya yöneldi. Şehirler kurdular, yollar yaptılar, toprağı ekip biçtiler, hayvan beslediler. Son otuz yılda Amazon eyaletlerinin sayısı altıya yükseldi.

Ekvadorluların bir bölümü petrol işletmeciliğıyle ilgili çeşitli alanlarda iş bulup çalıştı.

Diğer doğal zenginlikler gibi eşitsiz bir biçimde bölüşülen yeni zenginlik de Ekvadorlulara mutluluk getirmedi. Giderek zenginleşen ve avantajlarını artıran kesimler var. Ancak ekvador’un çoğunluğunu oluşturan bizler, eşitsizlik yayıldıkça ayrıcalıkların da arttığını görüyoruz.

Gerçek şu ki, petrol çağının doğurduğu beklentiler karşılanamadı. Ülke maddi ve toplumsal bakımdan kalkınmış değil. Nüfusun ezici çoğunluğu yoksulluğa mahkûm bir yaşam sürüyor ve her geçen gün geniş toplum kesimleri bu yoksul çoğunluğa dahil oluyor.

Yetmişli yıllardan itibaren giderek artan dış borç, ondan hiç yararlanmamış olan 12 milyon Ekvadorlunun omuzlarına, gün be gün ödemek zorunda oldukları ağır bir yük bindiriyor.

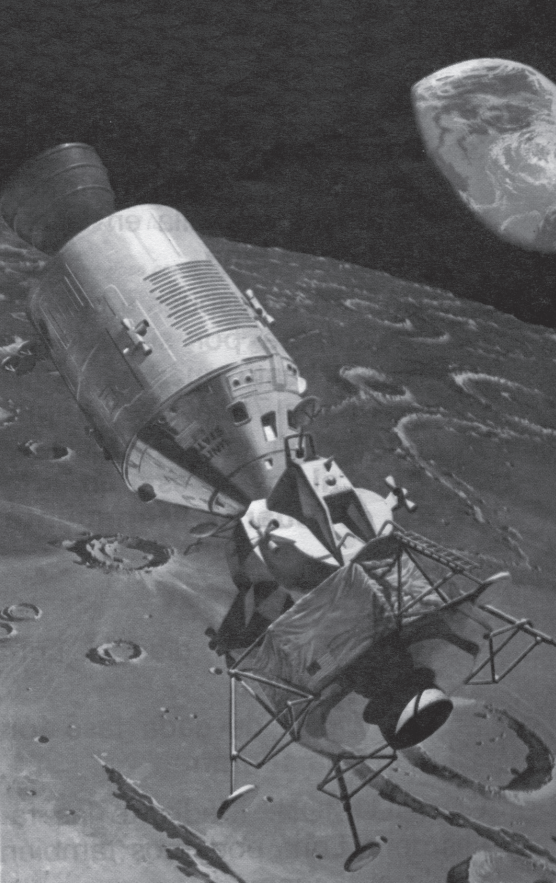
Kötü kullanılmış olmasına karşın siyah altın bugün de muazzam bir zenginlik kaynağı durumunda. O, ülkenin iflas edip çökmemesi için bir kurtuluş reçetesidir.

Bu yenilemez zenginlik yok olma tehlikesiyle yüz yüze. Ülkeyi yönetenler onu satma kararı almış bulunuyorlar. Bu, küreselleşmenin ve Uluslararası Para Fonu gibi uluslararası örgütlerin bir dayatmasıdır. Onlara göre, ülkenin modernleşmesinin ve küresel dünyaya dahil olmasının yolu buradan geçiyor.

Bu durum, ister istemez altın yumurtlayan tavuk masalını akla getiriyor. Tavuğun sahibi olan köylü, tavuğu kesince altınların hepsine bir anda kavuşacağını sanmıştı. Oysa hem tavuğundan, hem de altınlardan oldu. Hükümet üyeleri petrolü satınca kalkınmak için gerekli paraya sahip olacağımızı söylüyorlar. Ne var ki, bu gerçekleştiğinde petrolümüz elimizden gidecek ve karşılığında aldığımız parayı da dış borç ödemelerinde kullanıp tüketeceğiz.

Ülkenin güvencesi olan bütün doğal kaynaklar gibi petrol de tüm Ekvadorlulara, bugünkü ve gelecek kuşaklara aittir. Onu tüketmek, nüfusun tamamının ve tüm eyaletlerin yararlanacağı şekilde akılcıca kullanmak zorundayız. Petrol ülkenin kalkınmasına ve gelişmesine hizmet etmeli. Ve bunun için de onu korumak, gelecekteki yazgısını hep birlikte belirlemek zorundayız.

uzayın fethi

Gökkubbe; güneş, ay ve yıldızlar ilk çağlardan bu yana daima insanlar için büyük bir merak kaynağı oldu. Pek çok halk açısından yıldızlar birer tanrı niteliği kazandı. Yıldızlar bilinmez, akıl sır ermez varlıklardı onlar için. Gündüz kaybolup gece görünerek onları şaşkınlık içinde bırakıyor, korkutuyorlardı.

Tüm çağlar boyunca, yeryüzünün her bölgesinde insanlar gökyüzünü ve yıldızların hareketini gözlemledi. Dünyanın her köşesinde insanlar gökyüzünün yasaları ve fenomenleri hakkında bazı şeyler öğrendiler. Doğruya yakın takvimler hazırladılar, önemli bilgileri bize kadar ulaştırdılar.

İnsanlık ayrıca, çok eski çağlardan beri uzaya çıkmayı, yıldızlara ulaşmayı düşledi.

Babillere ait M.Ö. 4000 yıl öncesinden kalma el yazmalarında uzaydaki yıldızlara yolculuk etme tutkusunu yansıtan çizimlere rastlıyoruz. Mitolojide, Yunan edebiyatında, Hint destanlarında ve Çin geleneklerinde, modernist

dönemin Avrupalı flozofları ile yazarların yapıtlarında, günümüz bilim kurgu edebiyatında bu özlem dile getiriliyor.

Bilim insanları ve araştırmacılar, hepsinden önemlisi de çok büyük maddi kaynaklara sahip olan ülke ve devletler uzayı tanıma ve uzayda yolculuk etme işine muazzam paralar yatırıyor, zaman harcıyor ve insan kaynakları ayırıyorlar.

Bugün bilim sayesinde, uzayın insanoğlunun yaşaması için elverişli bir ortam olmadığını biliyoruz. Orada ne hava, ne de oksijen var. Bu yüzden nefes almak olanaksız. Yerçekimi yok, sıcaklık dereceleri uçlarda. Radyasyonlar insan için öldürücü olabilir. Uzay boşluğu basınç yetersizliği nedeniyle de ölüme yol açabilir. Tüm bunlar, insanların uzaya çıkmak için bu koşullara dayanmalarını sağlayacak özel koruyuculara, yeryüzünde kullandıklarından çok farklı giysilere ve aksesuarlara ihtiyacı olduğu anlamına gelmektedir.

Uzayın fethi insanlığın çok eski bir düşüdür. Bu düş XX. yüzyılın ortalarından itibaren gerçeğe dönüştürülmeye başlandı. Çok daha öncesinde Almanya, ABD, Japonya ve Rusya'nın roketler ve fırlatma üzerine yaptıkları yoğun çalışmalar, uzay yolculuğu için gerekli temeli oluşturdu.

4 Ekim 1957'de Sovyetler Birliği 57 gün boyunca dünyanın etrafında dönen ilk yapay uydu Sputnik'i uzaya fırlattı. Aynı yılın 3 Kasım günü Sputnik 2 Loika adındaki köpeği uzaya götürecekti.

ABD ilk uzay uydusu Explorer'ı 31 Ocak 1958'de, hemen ardından ikinci uydu Vanguard'ı da aynı yılın 17 Martında fırlattı.

Böylece uzayın insanlarca fethedilmesi süreci başlamış oldu. Dünyanın en güçlü iki ülkesi SSCB ve ABD bu büyük maceraya ayrı ayrı atıldılar. Aralarında her iki ülkeyi de muazzam parasal yatırımlar yapmaya iten amansız bir rekabet vardı.

Dünyanın etrafında dönen yapay uyduları başka araçlar izledi. Ay'a, Mars'a ve Venüs'e gitme denemelerinde bulunuldu. Diğer gezegenlere, Jüpiter ve Satürn'e, hatta galaksimizin sınırları ötesine yönelik uzay sondajları yapıldı.

İnsanlık uzayda geziyor, televizyon aracılığıyla aktarılan bilgiler

elde ediliyor, Ay'dan kaya örnekleri topluyordu. Uzay cihazları bilimin ve deneyin gelişmesine yardımcı olan muazzam aletlere, özellikle de iletişim araçlarına dönüşmekteydi.

İnsanın kendisinin uzaya gitmesi hayali de gerçekleşmek üzereydi.

İlk adımı atan yine Sovyetler Birliği oldu. 12 Nisan 1961'de kozmonot Yuri Gagarin uzaya gönderildi. 16 Haziran 1963'te ise ilk kadın astronot Valentina Tereschkova dünyanın etrafında tam 48 saat tur attı.

ABD ilk Kuzey Amerikalı kozmonot Alan Sheport'ı 5 Mayıs 1961'de uzaya gönderdi. Aynı yılın 21 Temmuzunda Yüzbaşı Viegil Grissom uzaya giden ikinci astronot oldu.

O zamandan günümüze birkaç on yıldır her iki ülke tarafından

uzay yolculukları yapılmakta. Farklı uluslardan kadın erkek astro-notların birlikte katıldıkları ortak seferler de düzenleniyor.

Uzayda, yörüngede dönmekte olan bir gemiye başka bir gemiden mürettebat aktarılması, yeni aşamayı oluşturuyor.

16 Temmuz 1969'da, ABD'ye ait uzay gemisi Apollo 11, dünya-nın doğal uydusuna ayak basan ilk insan Neil Armstrong'un da ara-larında bulunduğu üç astronotla birlikte Ay'a fırlatıldı.

Mekik adı verilen ve mürettebatla birlikte yörüngeden ve yörün-geye arka arkaya birçok sefer düzenlemelerine olanak veren araçla-rın yapılması, yeni bir meydan okumaydı. Bu alanda Kuzey Amerika Sovyetler'e üstünlük sağladı.

Bugüne kadar erişilen en yüksel hedef, uzay istasyonlarının fırla-tilmesidir. Bu istasyonlar, uzayda uzun süre kalarak, oradaki yaşam koşulları hakkında araştırma yapmakta olan insanlı uzay gemileri ve uydular arasında irtibat sağlamak üzere tasarlanmıştı. Sovyetler ilk istasyonu fırlattı, ABD'liler de süreci devam ettirdiler.

Mir Uzay İstasyonu 19 Şubat 1986'da Sovyetler tarafından fırlatıldı. İçinde, kimisi bir yıldan fazla zamandır orada olan astronotların bulun-duğu Mir hâlâ uzayda ve bilimsel nitelikte önemli bilgiler topluyor.

Tüm bu uzay yarışı, günümüzde bilimsel ve teknik niteliklerin yanı sıra hizmet ve ticaret amacı da taşıyan uyduların yörüngeye oturtulmasında yararlanılan jeoistasyonların kullanılmasında da kendisini gösteriyor. Hızları bizi şaşkına çeviren iletişim araçlarının gelişmesinin anahtarı bu yapay uydularda bulunuyor. Uydular aracı-lığıyla yerüstünde, yeraltında ve deniz diplerinde bulunan mineraller üzerine araştırma yapılabilir.

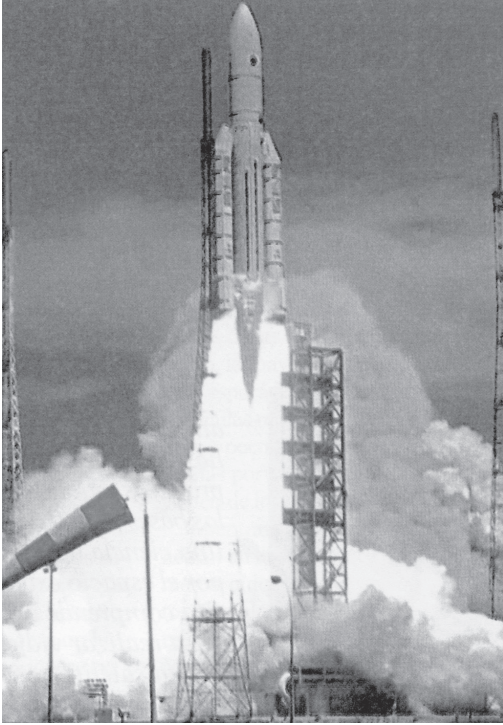
İnsanın uzayı fethetme girişimi çok pahalıya mal olmasının yanı sıra, büyük bir beyin gücünü, çeşitli etkinliklerin gerçekleştirile-bilmesi için çalışan binlerce insanın bilgi birikimini gerektirdi. Ve kuşkusuz, uzayda yolculuk yapma girişiminin bedelini canlarıyla ödeyen astronotlar da oldu.

Bu büyük görev sürüyor. Yıldızlara doğru yol aldığımız bu büyük serüvende yakın ve orta gelecekte yeni keşifler yapacak, yeni başarı-lar elde edeceğiz.

yıldız savaşları

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra iki dūřman kamp ortaya ıktı: Başını ABD'nin çektiği emperyalist, kapitalist kamp ile Sovyetler Birlięi'nin başını çektiği sosyalist kamp.

ABD ve diğer müttefikleri –Avrupa'nın diğer emperyalist devletleri, Japonya ve Kanada– sosyalizme karşı bütünüyle saldırgan bir politik, diplomatik ve askerî tutum takındılar; bunu örgütleyip yönettiler. Öte yandan SSCB işçileri ve halkları referans alan, ekonomik, politik ve askerî bir güç olarak giderek büyüyen ve gelişen yeni bir dünyaya önderlik ediyordu.

Kapitalist sistem ile sosyalist sistem ve ABD ile SSCB arasındaki çekişme, ilan edilmiş bir savaş söz konusu olmasa da, gelişmelerin böyle bir nitelik kazanmış olması nedeniyle soğuk savaş olarak adlandırıldı.

XX. yüzyılın yetmişlerinde SSCB sosyalist bir ülke olmaktan çıkarak dünyaya egemen olmak için ABD ile mücadele eden bir süper güce dönüştü. Böylece soğuk savaşın boyutları da büyüdü. Soğuk savaş bölgesel askerî çatışmalarda, tüm dünyadaki askerî çelişkilerin odağında, Berlin duvarının inşasında, dizginsiz silahlanma yarışında, en ileri silahların kullanıldığı yepyeni silahların üretilmesinde, nükleer başlıklı füzelerin çoğalmasında,

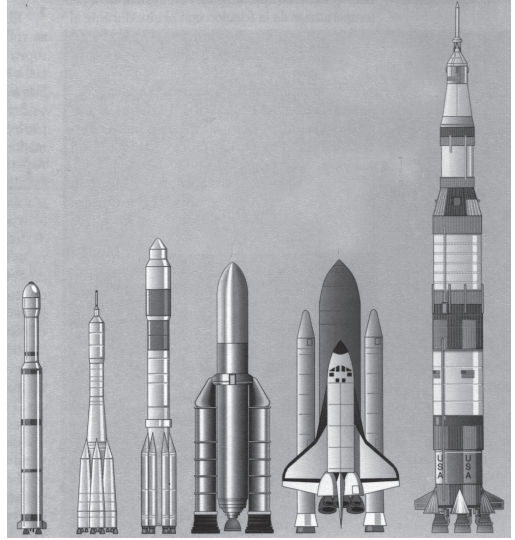
yeryüzünün tüm bölgelerinde askerî üslerin kurulmasında, kimyasal ve biyolojik silahların kullanılmasında, hidrojen ve nötron bombalarının yapılmasında ve uzay yarışında yansımaları buldu.

Gerek ABD gerekse SSCB çeşitli ülkelerle politik ve askerî paktlar kurdular ve bütçelerinin önemli bir bölümünü askerî harcamalara ayırdılar. Bilimsel araştırma ve deneylerin büyük çoğunluğu silah sanyisine dönüktü.

Her iki süper güç de bir caydırma stratejisi oluşturdu. Bu, şu demekti: eğer birisi özel bir silah geliştirecek olursa diğeri onun bir benzerini ya da daha üstün olanını üretmek için elindeki tüm olanakları seferber ediyordu. Bu çılgın silahlanma yarışı sırasında yeryüzünün pek çok ülkesinde nükleer silah depoları kuruldu; kitlesel imha tehlikesi tüm dünyaya yayıldı.

Bu savaş girdabının tam ortasında, 1983'te, ABD başkanı Ronald Reagan balistik füzelere karşı savunma gücünü geliştirmek amaçlı askerî bir araştırma programı olan Stratejik Savunma İnisiyatifi'ni yürürlüğe koydu.

İleri teknoloji ürünü silahların kullanıldığı bu sistemde amaç, düşman füzelerini havada durdurmaktı. Bunun için, dünyada ve uzayda bilgisayarlarla kumanda edilen, ateşleme üsleri bulunan bir fırlatma sistemi gerekiyordu; ayrıca atomaltı parçacıkların radyasyonlarına ve namlulardan elektromanyetik raylar üzerinden fırlatılan X-ışınlarının nükleer lazerlerine ihtiyaç duyuluyordu.

Bilimin, teknolojinin, araştırmaların, deneylerin ve uzayın savaş amaçlı kullanılması doğrultusunda önü alınamaz bir tırmanış vardı. Bu programın maaliyeti 1 trilyon doları aştı.

Bu sistem iletişim araçları, özellikleri ve boyutlarından ötürü Yıldız Savaşları diye adlandırıldı.

Sovyetler Birliği'nin çökmesiyle birlikte soğuk savaş sona erdi ve büyük güçler sözümona askerî bütçelerini azaltarak çok sayıda konvansiyonel ve nükleer silahı imha etti.

Oysa silahlanma yarışı gerçekte yeni bir ivme kazandı. ABD savaş sanayisine milyarlarca dolar ayırıyor; diğer emperyalist ülkeler: Almanya, Japonya, İngiltere, Fransa, Rusya ve Çin de ondan farklı bir yol izlemiyor.

Başkan Bush, “anti-nükleer şemsiye” olarak bilinen “Füze Kalkanı” programıyla Yıldız Savaşları'nı yeniden canlandırdı.

ABD terörizme karşı savaşma bahanesiyle silahlanarak bu savaşı birçok ülke ve bölgeye yayıyor. Kuzey Amerikalılara göre, özgürlük ve bağımsızlık için mücadele eden herkes, ülkelerini seven yurtseverler, tiranlığa karşı çıkan demokratlar, toplumsal kurtuluşu düşleyen ve bu uğurda dövüşen isyancılar ve devrimciler teröristtir.

Bu yüzden, dün olduğu gibi bugün de silahlanma yarışı barışa, ülkelerin bağımsızlığına ve egemenliğine, işçilerin ve halkların özgürlüğüne ve demokrasiye karşı bir saldırıdır.

ideolojilerin sonu

XX. yüzyılın seksenlerinin sonlarına doğru “reel sosyalizm” çöktü; Arnavutluk’taki sosyalizm ve çeşitli devrimci süreçler yenilgiye uğradı. İşçilerin ve halkların devrimci hareketi arka arkaya ağır darbeler aldı. Uluslararası planda ve tek tek ülkelerde toplumsal mücadele geriledi.

Emperyalistler ve onların ideologları bu gelişmeleri kapitalizmin sosyalizm karşısındaki mutlak zaferi, toplumsal devrim ütopyasının sonu olarak yorumladılar.

Bu durum karşısında tarifsiz bir doyum yaşayarak “tarihin sonu”nu; yani emek ile sermaye arasındaki toplumsal ve politik çatışmanın sona erdiğini ve yenilmezliğini kanıtlayan kapitalizmin yeryüzünün tamamına yayılmasının önüne geçilemeyeceğini ilan ettiler.

Bu durum yeni bir iddiayı da beraberinde getirdi: Artık “ideolojilerin sonu” gelmişti. Bu tez doğru kabul edildiğinde, bundan böyle tek bir görüş, serbest ticareti ve bireyin özgürlüğünü yücelten burjuva anlayış geçerli olabilirdi. Egemen ideolojiyle çelişebilecek hiçbir alternatif düşünceye yer yoktu. Geçmişte bireysel özgürlüğün ifadesi olarak kullanılan eski ideolojik çoğulculuk [pluralizm] vaazı geçmişte kalmıştı. Kapitalizmin egemenliği bilimsel ilerlemenin ve teknikteki gelişmenin sonu-

cuydu. Muazzam servet birikimi ve bu servetin yoğunlaşması özel işletmelerin yaratıcılık yeteneğinin ürünüydü.

Gerçekten de, sosyalizmi geçici bir yenilgiye uğratmış olan kapitalizm tüm ülkelere yayılarak yeryüzünün en ücra köşelerine ulaştı.

ABD'nin çıkarlarının ve planlarının egemen olduğu “yeni bir uluslararası düzen” [Yeni Dünya Düzeni] ilan edildi. Tüm ülkeler bu yeni düzen karşısında boyun eğecek, dünyanın bütün emekçileri bu amaç doğrultusunda çalışacaklardı.

Ne var ki, birkaç yıl içinde yaşam tüm bu varsayımları çürüttü.

Çeşitli olgular ve sorunlar hakkındaki görüş, düşünce ve anlayışların, geçmiş ve bugün üzerine değerlendirmelerin, yarına dönük önerilerin tamamı ideolojiyi meydana getiren unsurlardır.

İdeolojiler toplumsal sınıf ve katmanların maddi ve manevi çıkarlarının ifadesidir. Bakış açıları ve yaklaşımlar daima maddi duruma karşılık gelir, savunucularının ekonomik çıkarlarını gözetirler. Toplumsal yaşam bilinci belirler. İdeolojiler karşıt [antagonist] sınıflara ait olduğunda birbirleriyle çelişir ve aralarında amansız bir savaşım olur. İdeolojiler aynı sınıfın farklı katmanlarının cephanesi olduklarında ise, bu, sınıfların ekonomik çıkarlarını ifade eder ve birbirleriyle çelişirler; ama aynı zamanda aralarında uzlaşma ve anlaşmalara da varırlar.

İşçilerin düşüncesi ve ideolojisi ne yok edilebildi ne de edilebilir. Değişim ütopyası, daha iyi bir dünya özlemi, yeryüzünün bütün ülkelerindeki milyarlarca insanın yaşamında ve düşüncesinde için için yanmaktadır.

Yeni bir hayat arayışı; tüm insanların hep birlikte çalıştığı ve emeğinin karşılığını aldığı, eşitsizliğin ve sınıf ayrımcılığının ortadan kalktığı bir toplum ideali, bir düşünce, bir öneri, bir dava ve bir hedeftir. Bu ideal şimdi yine tüm dünya işçilerinin ve halklarının eylemlerine dönüşmektedir.

“Tek geçerli düşünce” yoktur; sınıflar ortadan kalktığında bile olmayacaktır. Kaldı ki, zenginliği üretenler ile ona el koyanlar arasında ekonomik ve toplumsal çıkar çatışmalarının sürdüğü günü-

müzde bunun sözü bile edilemez. Bu koşullar var oldukça daima iki görüş –kapitalistlerin görüşü ve işçilerin görüşü; eski ile yeni; dogmalar ile bilim; geri ci olan ve devrimci olan– çatışmaya devam edecektir. Bu çatışma günümüz dünyasını devindirmektedir ve bu devinim yeni bir devrimci dalgaya yol açarak işçilerin ve halkların zaferini getirecektir.

Kapitalizmin cilalanan üstünlüğü geçicidir. O, iç çelişkilerini ve zaaflarını şimdiden gözler önüne sermekte, sömürücü ve savaşçı niteliğini gizleyememektedir. Saplandığı krizden çıkabilecek durumda değildir.

Yeni Dünya Düzeni barış getirmede; tersine, onun egemen olduğu dönemde tüm kıtalarda çatışmalar ve savaşlar patlak verdi. Toplumsal ve maddi ilerleme, geçmişte olduğu gibi, yine bir avuç insanın zenginliği ve ayrıcalıkları ile milyonların sömürülmesi ve sefaletini ifade etmekte.

Ne tarihin sonu geldi ne de ideolojilerin. Dünya yürüyüşüne devam ediyor. Toplumsal hareket yeni koşullar doğuracak. Yeni devrim sarsıntıları ve sosyalizme doğru yol aldığımız yeni günler toplumsal adalet ütopyasını yeniden canlandıracak.

yerli halklar yeniden ayakta

1990 Kasımında Ekvador Yerli Topluluklar Konfederasyonu'nu (CONAIE) kuran yerli halklar, birdenbire ve olağanüstü bir güçle ülkenin toplumsal ve politik yaşamına girdiler.

Onbinlerce yerli sırtlarında pançoları, ellerinde kargılarıyla, şehirlere gitmek üzere yollara düştü. Toprak reformunun rafa kaldırılması yüzünden çekmecelerde tozlanmaya bırakılan sayısız toprak davasının çözüme kavuşturulmasını talep ediyor; kültürel ve ulusal

haklarına saygı gösterilmesini, iki dilli eğitime izin verilmesini istiyorlardı.

Barışçıl bir görünümüne sahip olan ayaklanmanın gücü ve boyutları tüm ülkeyi şaşkına çevirdi.

Kırdaki ve şehirdeki emekçilerin büyük çoğunluğu, gençlik ve aydınlar yerlilerin eylemine sempati ve hayranlık duyarken, nüfusun eylemlere kuşku ve çekinceyle bakan bölümü ile ırkçı çevreler ayaklanmayı eleştiriyor ve kınıyorlar. Oligarşi, egemenler şaşkınlık içinde; kimisi korkuya kapılmış ne yapacağını bilemez halde, kimisi de ayaklanmanın üstesinden nasıl geleceklerini ve yerlilere nasıl boyun eğdireceklerini düşünüyor. Ancak ülkedeki ve kıtadaki durum egemen güçlerin yerlilerin hareketini şiddet yoluyla bastırmalarına izin vermiyor.

Yerlilerin yollara düştüğü günden bu yana ülkede artık yeni bir durum sözkonusu. Daima boyunduruk altında tutulmuş olan, toplumdan ve politik yaşamdan dışlanan, seçimden seçime muhafaza-kârlar ve Kilise tarafından aldatılıp oyları alınan yerliler artık sesleri-

ni yükseltiyor ve bu sese kulak verilmesini istiyorlar. Yerliler bugün tarihin yeni ve önemli bir aktörü durumundalar.

1992’de Amerika’nın keşfinin beşyüzüncü yıldönümünde, büyük bir ayaklanma daha oldu.

1997’de yerli hareketi Bucanam’ı deviren halk ayaklanmasına aktif bir biçimde katıldı.

2000 yılının Ocak ayında Ekvador yerlileri, işçiler ve köylülerle bir grup yurtsever subay, ülkenin geleceğine sahip çıkarak yozlaşmış ve beceriksiz Mahuad hükümetini devirdi.

Ülke yaşamındaki tüm önemli olaylarda yerlerini alan yerliler, kendi görüşlerini dile getiriyor ve mücadeleci tutumlarıyla seslerini duyuruyorlar.

Hiçbir önemli sorunun yerlilerin katılımı olmadan ve onların görüşleri alınmadan çözülemeyeceği açıktır.

Peki, yerliler nasıl oldu da birleşip ayağa kalkabildiler?

Günümüz Ekvador’unda önemli nitel değişiklikler gerçekleşmekte. Üretici güçler gelişip yeni bir düzeye ulaştı; iç pazar genişledi;

toprak reformu sınırlı da olsa yüzbinlerce yerliyi serflikten kurtardı; kendi köklerini inkâr etmeyen ve halklarıyla bütünleşen bir yerli aydın sınıfı oluştu. Latin Amerika’da ve yeryüzünün diğer bölgele-
rinde yerli halklar toplumsal mücadelede yerlerini alıyor. Bu bağ-
lamda, Chiapaneco yerlilerinin ayaklanmasının Zapatista Kurtuluş
Ordusu’nun kurulmasında ve mücadelesinde önemli bir yeri vardır.

Tüm bu saydıklarımız CONEIE’nin şekillenmesini ve eyleme
geçmesini sağlayan etkenlerdir.

Yerli hareketin içinde açık ki farklı farklı proje ve düşünceler dile
getirilmekte. Bunların tümü de hiç kuşkusuz yerli halkların dirili-
şini ifade ediyor; ama, öneri ve hedefleri bakımından birbirinden
ayrılıyorlar. Etno-merkezci bir bakış açısından hareketle geçmişe
dönmeyi savunan aşırı uçların ve reformlar aracılığıyla demokrasiye
ulaşılabileceğini, kendi kaderini tayin hakkının kazanılabileceğini ve
toplumsal sorunların çözülebileceğini savunanların yanı sıra, sorunu
bütünlüklü bir biçimde kavrayan, yani yerlilerin ulusal ve toplumsal
kurtuluş hareketinin melez ve zenci emekçilerin kurtuluş mücade-
lesiyle omuz omuza ilerlemesi gerektiğini gören devrimciler de var.

küreselleşme

Günümüzde her yerde küreselleşmeden, dünyalaşmadan, küresel köyden söz ediliyor. Bu kavramlarla insanlığın tüm geçmiş çağlara oranla daha iyi yaşadığı ve geleceğin tamamen bu zemin üzerine inşa edileceği anlatılmak isteniyor.

Birkaç yıl öncesine kadar bu terimler iletişim araçlarında ve günlük dilde yaygın olarak kullanılmak bir yana, bilinmiyorlardı bile. Bugün orta malı oldular. Hatta küreselleşme sözlükleri bile çıktı.

Küreselleşme hakkında, onun anlamı ve niteliği üzerine çeşitli görüşler var. Kimisine göre o, bir fazilet örneği, evrensel yurttaşlığın ifadesidir. Kimine göre ise –ki biz de kendimizi onlardan sayıyoruz– o, insanlığın, işçilerin ve halkların omuzlarına konmuş ağır bir yüküdür.

Ekonomik ve toplumsal uyum reçeteleriyle bilinen ve daha çok baş harflerinden oluşan kısaltmalarıyla tanınan Uluslararası Para Fonu'nun (IMF) küreselleşme tanımı şöyle:

“Küreselleşme, sınırlarötesi mal ve hizmet aktarımı işlemlerinin hacminin ve çeşitliliğinin yanı sıra, uluslararası sermaye akışının da artması ve teknolojinin hızlı ve genel yayılması sonucunda tüm dünya ülkelerinin giderek büyüyen karşılıklı ekonomik bağımlılığıdır.”

Görüldüğü gibi, ilginç ama eksik bir tanımla karşı karşıyayız. Gerçekten de bu tanımlanan koşullar mevcut; ama ancak çok büyük sermayeler, dev tekeller ve emperyalist ülkeler sözkonusu olduğunda. Tanımda eksik bırakılan nokta, bizim, yeryüzünü dolduran milyonlarca insanın bu küreselleşmede nesne rolü oynadığımızdır.

Peki, gerçekte nedir küreselleşme?

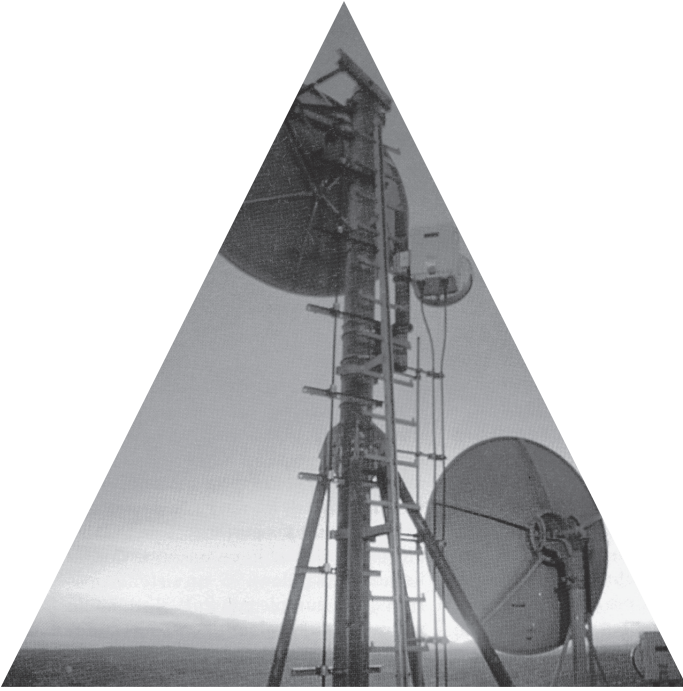
1. Küreselleşme kapitalizmin dünyanın en uç noktalarına ulaşınca dek tüm bir yerküreye yayılmasıdır. İsmi de buradan almaktadır.

Beş-on yıl önce bu durum sözkonusu değildi. Berlin duvarının yıkılması ve “reel sosyalizm”in çökmesiyle birlikte sermaye bütün ülkelere yayıldı; tekелci ekonomileri güçlendirerek yeryüzündeki milyonlarca işçinin sömürüsünü ve yoksulluğunu arttırdı.

2. Kimi yazarlar, küreselleşmenin insanlığın gelişiminde yeni bir aşama olduğundan dem vuruyor. Ne var ki bu iddia olgularla örtüşmüyor. Günümüz toplumu kapitalizmin bir üst ve son evresi olan emperyalizm evresinde yaşıyor. Bu durum özünde aynı kaldı. Yaşanan değişimler yukarıda söylediklerimizi doğruluyor. Küreselleşme yeni bir çağ değil, emperyalizmin tüm bir gezegene yayılmasıdır.

3. Küreselleşme yeni bir uluslararası iş bölümüdür. Emperyalist ülkeler, Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu, Dünya Ticaret Örgütü ve G7 (en zengin ülkeler) gibi uluslararası kurumlar aracılığıyla sermaye ihracında ve pazarda oyunun kurallarını belirleyerek sanayi, tarım ve ticaret alanında her ülkeye uygun bir rol veriyorlar. Onlar dünyanın sahipleri ve efendileri gibi hareket ederken diğer ülkeler onların aldıkları kararlara uymak ve ekonomilerini buna göre düzenlemek zorunda kalıyorlar.

4. Küreselleşme, yeryüzündeki tüm ülkelere neo-liberal politikaların dayatılmasıdır. Yeni düzenin oturması için yasal, siyasal, toplumsal ve ekonomik önlemlerin bir arada uygulanması gerekiyor. Bu yüzden ulus devletler eğitim, sağlık ve sosyal güvenlik alanlarındaki sorumluluklarından kurtulmak ve devlete ait olan işletmeleri yerli ve yabancı sermayeye satmak zorundalar. Uluslararası sermayeye ulu-

sal sermayeyle aynı koşulların sunulması gerekiyor. Vergiler herkesin aynı ödemeyi yapmasını sağlayacak şekilde evrenselleştirilmek, müterakki vergiler ise azaltılmak ve hatta tümünden kaldırılmak durumunda. Çalışma yaşamının sözümona esnekleştirilmesi çerçevesinde işçilerin haklarına el konulması, patronlara ise işe alma ve işten çıkarma konusunda tam bir özgürlük tanınması gerekiyor.

5. Küreselleşme yeni bir tekelci işletme türünün kurumsallaştırılmasıdır. Bankaların, sınai şirketlerin, ulaşım firmalarının ve ticari işletmelerin birleşmesi sonucu ortaya çıkan bir mega-işletme. Merkezi emperyalist bir ülkede bulunan ve sendikal haklardan yoksun işçilerin ucuz emeğinden yararlanmak, hammaddeye ve doğal kaynaklara daha kolay ulaşmak ve pazarda daha iyi ilişkiler kurmak amacıyla üretim tesisleri dünyanın çeşitli ülkelerine dağılmış olan dev bir işletme.

6. Küreselleşme tüm ülkelerin sınırlarını açması, gümrük vergilerini kaldırması, dev tekellerin büyük fabrikalarında üretilen kaliteli

ve ucuz mal ve hizmetlerin ülke pazarına girmesine izin verilmesi anlamına gelen sözde serbest ticaretin yerleştirilmesidir. Oysa bu, aslında, emperyalist ülkeler için ticaret özgürlüğü anlamına gelirken, bağımlı ülkeler açısından vergi gelirlerinde azalma demektir.

7. Küreselleşme, [bağımlı] ülkelerin sanayileştirilmesi; onlarca yılda inşa edilen ulusal ekonomilerin yıkılmasıdır.

8. Küreselleşme, pazarlama sorunuyla ve yeni düzenlemelerle baş edebilmek için çeşitli ülkelerin çıkarları doğrultusunda bir araya gelerek bölgesel ekonomik bloklar oluşturmalarıdır.

9. Küreselleşme, tüm dünyada dolaşımda bulunan, şaşırtıcı bir hızla hareket eden, ülkeleri ve ulusal ekonomileri yıkıma uğratarak bankarlara, mali sermayeye ve vurgunculara muazzam kazançlar sağlayan çok büyük miktarda spekülâtif sermayenin oluşmasıdır.

10. Küreselleşme, bilimsel ve teknik devrimin yayılmasıyla birlikte üretici güçlerin olağanüstü gelişmesidir. İletişim araçları, bilgisayar ve robotlaşma alanında sağlanan muazzam ilerlemedir. Doğa bilimlerinde ve özellikle de yaşam mühendisliğinde sıradışı keşiflerin yapılmasıdır. Genetik manipülasyondur. Bilim ve teknolojinin attığı tüm bu dev adımlar hiç kuşkusuz dünyayı alabildiğine küçülttü. Bugün birkaç saniye içinde yeryüzündeki herhangi bir yerle iletişim kurabiliyor, dahası, ticari işlemlerde bulunabiliyoruz. Önemli icatlar elimizin altında.

11. Küreselleşme ne barış demektir, ne de iddia edildiği gibi dünyayı barışa ve huzura götürmektedir. Aksine, çelişkilerle doludur. Başlıca çelişkileri:

- Tüm dünya işçilerini kapitalistlerle karşı karşıya getirmesi;
- Bir avuç emperyalist ülkeyi bağımlı ülkelerin ezici çoğunluğuyla karşı karşıya getirmesi;
- Tekelleri ve emperyalist ülkeleri kendi aralarında çatışmaya itmesidir.

12. Küreselleşme, evrensel bir kültürü hâkim kıldığı, sözümona dünya vatandaşlığını getirdiği iddiasındadır ve bu doğrultuda modern iletişim araçları, ekonomik ve ticari düzenlemeler ve

önergelerinin yasallaştırılıp kurumsallaştırılması vasıtasıyla ulus devletlerin altını oymakta, onların kültürlerini ve kimliklerini yok etmeye çalışmaktadır. Ulus devletleri zayıflatmak ve bütünüyle asimile edebileceği bir duruma getirmek amacıyla sözkonusu devletler içindeki yerel, bölgesel ve etnik kimliklerin güçlendirilmesini teşvik etmektedir.

Küreselleşme teorisi insanlık için, bütün halklar ve uluslar için, bireyler ve bireyin kendisini gerçekleştirebilmesi için her derde deva bir ilaç olarak sunmaktadır.

Onun felsefi önermesi, özünde, toplumsal kurtuluşun imkânsız, sermayenin kadir-i mutlak ve dünyanın da kalkınmış olduğunu öne süren postmodernizmdir.

Küreselleşme, bireysel özgürlük önermesiyle aslında insanları, işçilik ve pazar için gerekli fişlere ve rakamlara, insan haklarını da yalnızca ödeme gücü olanların yararlandığı hizmetlere dönüştürür.

Yüksek sesle ilan edilen dünya yurttaşlığı, gerçekte, yeryüzünde altı milyardan fazla olan biz insanların ne yapmamız gerektiğine, erişemeyeceğimiz kadar uzak olan devletlerüstü kurumların karar vermesi demektir.

13. Küreselleşme, muazzam bir zenginliğin bir avuç tekelci grubun ve emperyalist ülkenin elinde yoğunlaşması, yoksulluğun ve işsizliğin artması demektir: 1 milyar 30 milyon insan işsizken ABD, Avrupa ve Kanada'nın toplam nüfusunun %20'si dünyada üretilen enerjinin %85'ini tüketmekte, yeryüzünün en zengin %20'si dünyadaki servetin %80'ini elinde bulundurmaktadır.

14. Küreselleşmenin yol açtığı bir başka sonuç da, yoksul ülkelerden zengin ülkelere doğru ekonomik nitelikte büyük göç dalgalarının görülmesidir.

15. Küreselleşme yeni bir genel savaşın [bir dünya savaşının] koşullarını hazırlamaktadır; zira bugün "terörizme karşı" kanlı ve yıkıcı bir savaş verilmektedir. 1990'dan bu yana büyük savaşlar ve çatışmalar patlak vermekte, silahlanma yarışı hızlanmaktadır.

16. Küreselleşme kapitalistlere büyük ve önemli kazançlar sağlasa da sistemin saplandığı krizi ortadan kaldıramadı. Bugün ağır ekonomik, toplumsal, politik ve askeri sonuçlara yol açacak büyük bir krizin koşulları oluşmaktadır.

Emperyalist küreselleşmenin sömürüsüne ve baskısına maruz kalan işçiler, kapitalist-emperyalist sömürden zarar gören bağımlı ülkeler yeniden konum alıyor ve bu duruma karşı çıkıyorlar. Yakın bir gelecekte yeni bir devrimci dalga küreselleşmiş dünyayı sarsacak.

devrimler yüzyılı

XX. yüzyıl insanlığın geçirdiği milyonlarca yılı özetler.

Ekonomik ve toplumsal alanda kapitalizm bu yüzyılda baskın üretim tarzı niteliğini kazandı; bir üst evresine, emperyalizm aşamasına ulaştı. Feodalizm bir kenara atıldı ve yüzyılın sonlarına doğru yeryüzünden neredeyse tamamen kazındı. Sosyalizm boy gösterdi ve büyük işler başardı; yüzyılın son on yılında yenilgiye uğradıysa da bir zorunluluk, insanlığın en büyük ütopyası olarak varlığını sürdürmekte.

Bilim ve teknoloji tüm alanlarda; fizikte, kimyada, biyolojide ve diğer doğa bilimlerinde büyük sıçramalar kaydetti. Dünya, tarihin en büyük keşiflerinin ve en devimci icatların tanığı ve sahnesi oldu: Aşılar, ilaçlar, X-ışınları ve nükleer enerji, toplum mühendisliği; radyo, sinema, televizyon, internet; insanların birkaç saniye içinde dünyanın öteki ucuyla ilişki kurmalarına olanak tanıyan iletişim araçları;

robot ve bilgisayar yaşamı değiştirip dönüştürdü.

Bilimin en büyük buluşlarından biri insan genomunun haritasının çıkartılmasıdır. Bu, kutsal ilkeleri, mitleri ve efsaneleri yerle bir eden ve hepsinden önemlisi, insanı eşsiz bir tür olara yeniden tanımlayan bir gelişmedir. İnsanların binlerce yıldır gözlemledikleri uçsuz bucaksız uzayı ve yıldızları bugün çok daha iyi tanıyoruz. İnsan uzayın fethini başlattı; Ay’a ayak bastı; yaptığı araçlar Mars’a ve gkkubbenin önemli bir bölümüne ulaştı.

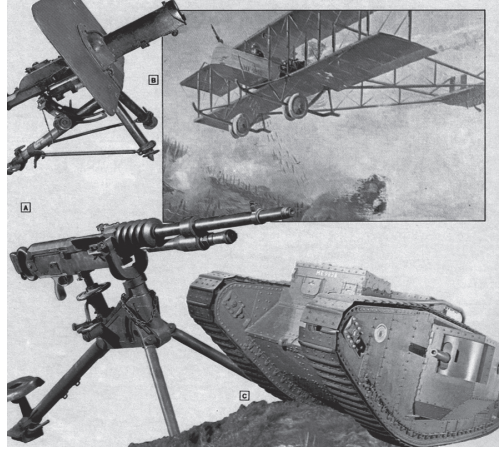
Toplum bilimleri, tarih ve coğrafya insanlığın geçmişini yeniden tanımlıyor, günümüze tanıklık ediyor ve şimdiye dek hiç olmadığı kadar geleceği öngörüyor.

İnsan etrafını çevreleyen dünyayı tanıyor, doğaya egemen oluyor ve kendi refahı için ondan yararlanıyor. Gezegenimizin sınırlarını aşarak uzaya gidiyor; denizlerin diplerine ve toprağın derinliklerine iniyor. Yerkürenin i kısımlarını araştırıyor; dünyayı ve kendini tanımaya giderek daha çok yaklaşıyor.

Geçtiğimiz yüzyılın akışı içinde korkunç bir maddi yıkıma ve 80 milyon insanın hayatına mal olan iki dünya savaşına tanık olundu.

İnsanlığın buluş yeteneği ile bilimsel araştırma ve deneyler önemli ölçüde savaş sanayi ve savaş hazırlıkları için kullanılmakta.

Atomun paralanabileceğinin keşfedilmesi insanlığa çok büyük yararlar sağladı; ama aynı zamanda, savaş ve soykırım amacıyla da kullanıldı. ABD Hava Kuvvetleri’nin Japon şehirleri Hiroşima ve Nagazaki’ye attığı atom bombası bir anda 200 binden fazla insanın ölümüne yol açtı. Kimyasal ve bakteriyel ilaçlar büyük gler tarafından savaşta imha amaçlı kullanılan yeni araçlardır.

Dev uluslararası şirketler kâr hırsıyla ekosistemleri bozup canlı türlerinin ve gezegenin yaşamını tehlikeye atıyor. Ormanların yok edilmesi asırlık yeşil alanları ve doğal ormanları çöle çeviriyor. Kimyasal ve nükleer atıklar suları ve havayı kirletip yeryüzünün bir bölümünü yaşanmaz hale getiriyor. Ozon tabakasının delinmesi, karbondioksit ve diğer ısıveren gazların çoğalması küresel ısınmaya yol açarak gezegenimizin varlığını tehlikeye atıyor.

Savaş bir ulusun üstünlüğünü kabul ettirmesinin, milyonlarca insanı katletmenin, zorbalık rejimlerini güçlendirmenin, yoksul ülkeleri işgal etmenin ve imparatorluklar kurmanın aracı oldu.

XX. yüzyıl devrimler yüzyılıdır:

1917’de Rusya’da ilk büyük işçi devrimi gerçekleşti ve yeni bir dünyanın inşasına başlandı.

1949’da devrim bu kez Çin’de zafere ulaştı ve uyuyan bir devi, açlığı ve sefaleti geride bırakan 1 milyar insanı ayağa kaldırdı.

50’li ve 60’lı yıllarda büyük sömürge imparatorlukları birbiri

ardına devrildi: Sayısız muzaffer ulusal kurtuluş devrimi yüzden fazla yeni ülkeyi tarih sahnesine çıkardı ve uluslararası alanda seslerinin duyulmasını sağladı.

Çeşitli bilim dallarında, insanlığın bilgisini ve yaklaşımını kökünden değiştiren gerçek devrimler oldu.

Üretim araçlarının gelişimine büyük bir itki kazandıran, maddi ilerlemeyi hızlandıran ve toplumsal gelişmeyi canlandıran bilimsel teknik devrim gelişimini sürdürüyor.

XX. yüzyıl görkemli başarıların, ama aynı zamanda büyük kıyımların yüzyılıdır. Son tahlilde, insanlığın ileriye doğru kaydettiği büyük bir sıçramadır.

bilimsel-teknik devrim

XX. yüzyılın seksenlerinden itibaren bilimsel-teknik bir devrim gerçekleşmektedir.

Sözkonusu olan bilim ve teknolojinin gelişimindeki büyük sıçramalardır. Nesnel olarak bu devrim, bilimin insanlığın ekonomik ve toplumsal yaşamına çok yönlü bir müdahalesidir.

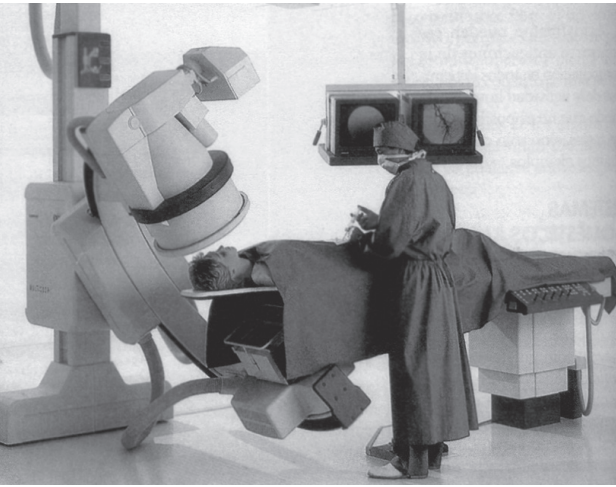
Bütün doğa bilimlerinde; biyoloji, botanik, kimya, matematik, fizik, astronomi ve elektronikte kendi alanlarındaki yeni icatlara ve keşiflere önemli katkılarda bulunan büyük ilerlemeler kaydedildi.

Kimi yazarlar bilimsel-teknik devrimin insanların maddi ve manevi yaşamlarının tüm alanlarında bilginin mutlak geçerliliği anlamına geldiğini; bunun ülkelerin ve bölgelerin gelişimini belirlemesi gereken yeni stratejik yol meydana getirdiğini öne sürüyorlar.

Gerçekten de bilim ve teknoloji alanında, büyük boyutlarda ve son derece önemli nitel bir değişim sözkonusu. Bu olağanüstü keşifler emeğin ve işçilerin üretim sürecindeki rolünü özünde değiştirmede.

Değişimlerin üretim sürecindeki verimlilikle, hızla, kaliteyle ve üretimin boyutlarıyla ilgisi var. Elbette bu yeni teknolojiler kalifiye, teknik bilgilerle donanmış, çok daha gelişkin, giderek daha da karmaşıklaşan ve modernleşen makineleri kullanabilecek işçiler gerektiriyor.

Bu, geçmişte Sanayi Devrimi gerçekleş-

tiğinde olduğu gibi, toplumsal ve politik yaşamda önemli değişikliklerin meydana geldiği anlamına geliyor. Kapitalizmin dünya çapında yayılmasına, emperyalizme, bilimin ve teknolojinin iletişim alanındaki muazzam gelişimine karşın bilimsel-teknik devrim kapitalizmin gelişim yasalarını izliyor; farklı ülke ve bölgelerde eşitsiz bir gelişim gösteriyor.

Peki, bilimsel-teknik devrimin en belirgin özellikleri nelerdir?

1- Punto teknolojileri üretim süreçlerinin verimliliğinde, üretkenliğinde, hızında ve kalitesinde önemli bir sıçrama sağlıyor.

2- Tüm işçiler önemli bilimsel ve teknik bilgileri öğrenmek zorunda olduklarından el emeği ile kafa emeği arasındaki açığı kapatma eğilimi gösteriyor.

3- Üretimin tamamlanması için gereken zamanın yanı sıra çalışma saati de nicel olarak önemli ölçüde azalıyor.

Bilimsel-tenik devrimin parametreleri sibernetik, iletişim ve yaşam mühendisliği alanlarında görülen olağanüstü ilerlemelerde genel bir biçimde ifadesini buluyor. Gerçekten de, bu alanda elde edilen başarılar dünyanın çehresini değiştiriyor.

Mesafeler önemli ölçüde azaldı. Birkaç saniye içinde dünyanın öteki ucuyla iletişim kurulabiliyor. Uydu sayesinde diğer kıtalarda ne olup bittiğini ve doğa fenomenlerini gözlemleyebiliyoruz. Kişisel bilgisayar aracılığıyla sohbetler, tartışmalar, iş görüşmeleri ve ticari işlemler yapılıyor.

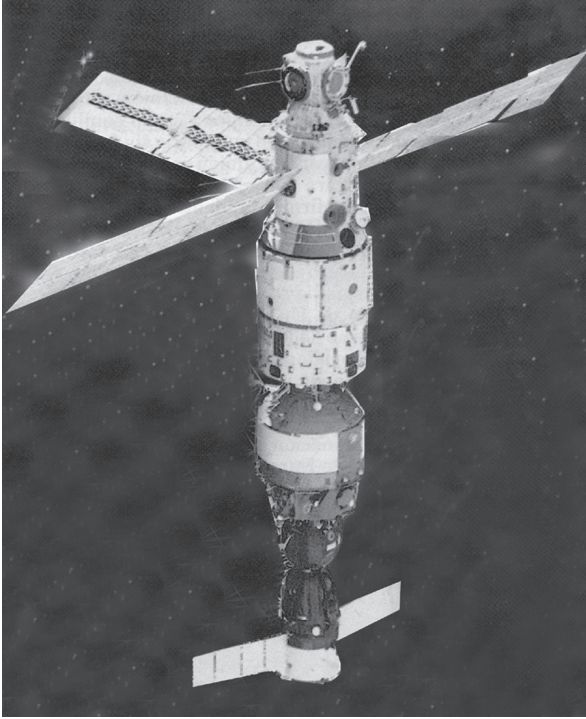
İnsan genomunun haritasının çıkartılması ve biyo-teknoloji alanında kaydedilen diğer tüm ilerlemeler, yaygın olarak görülen ölümcül hastalıkları tedavi edecek yöntemlerin bulunmasına olanak tanıyor.

Bilimsel-teknik devrimin etkileri dünyanın bütün ülkelerinde, tüm toplumsal tabakalarda hissediliyor. Ne var ki bundan esas olarak son derece sınırlı bir insan kümesi yararlanıyor.

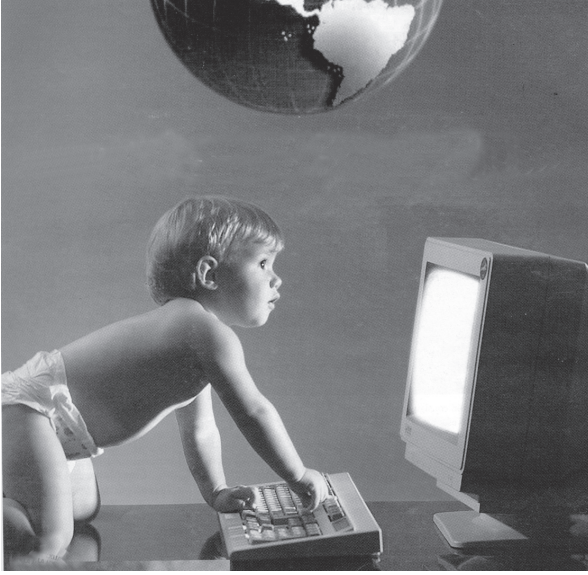
Bilim ve teknoloji alanında kaydedilen ilerlemeler büyük bir zenginlik biriktirilmesine, ama aynı zamanda zenginliğin aşırı yoğunlaşmasına hizmet ediyor. Çok az ülke, çok küçük bir çekirdek bilgidan

ve bu bilginin üretim sürecinde sağladığı avantajlardan yararlanırken, ülkelerin ezici çoğunluğu kendileri ile büyük metropoller arasındaki açının giderek genişlediğini görüyor. Teknoloji ve patentleri elinde tutan bir avuç şirket, ezici çoğunluğun emeğini sömürüp ürettikleri ürünlere el koyarken, yığınlar giderek artan oranda işsizliğin ve açlığın pençesine düşüyor.

Yani, zenginliği üreten emekçiler ondan yararlanamıyor; hammaddeleri üreten ve doğal kaynaklara sahip olan ülkeler bunları kullanamıyor. Bu demektir ki, bilimsel-teknik devrim olağanüstü boyutları ve büyük başarılarına rağmen insanlığın topyekûn ilerlemesi ve gelişmesi anlamına gelmiyor; haksızlıkları, toplumsal, etno-kültürel ve cinsel eşitsizlikleri ortadan kaldırmıyor, tersine daha da belirginleştiriyor.

üçüncü milenyum

Geleneksel zaman ölçüsüne göre çağımızın üçüncü milenyumuna girdik.

İnsanlık milyonlarca yıl süren uzun bir yol katetti. Ve bu yolculuk boyunca zamanla birlikte o da ilerledi. Emeklemeye başladığı ilk andan sarp kayaları aştığı günümüze gelinceye kadar başından küçük-büyük sayısız olay geçti.

Kasvetli anların, trajedilerin ve zorlukların yanında görkemli günlerin parlak eserler verdiği zamanlar da oldu.

Saldırı ve yok etme amaçlı savaşların, soykırımların ve barbarlıkların yanında haklı ve devrimci savaşları, barış ve huzur dönemlerini de gördü.

Büyük icatların ve keşiflerin, maddi ve toplumsal ilerlemenin olağanüstü örneklerinin yanında, kuşkusuz, tarihsel ve toplumsal gerileme dönemlerine de tanıklık etti.

Sanat ve edebiyat daima insanların yoluna ışık tuttu. Onların manevi ve toplumsal duyarlılığını besledi.

İnsalık üçüncü milenyuma muazzam bir maddi ve manevi birikimle, düşler ve umutlarla, ama aynı zamanda da tehlikelerle ve tehditlerle girdi.

Yeni icatların ve keşiflerin yapılması, hastalıkları tedavi edecek ilaçların bulunması, yaşamsal sorunların çözüme kavuşturulması, uzayın ve yıldızların fethedilmesi gibi olağanüstü beklentilerimiz var. Gerçekte bu beklentilerin çok daha ötesine geçileceğinden, insanlığın her alanda dev adımlarla ilerleyeceğinden kuşkumuz yok.

Kitle imha silahlarının ölçsüz bir biçimde geliştirilmiş olması gerçeği, gezegenimizin yok olması da dâhil çok büyük tehlike ve tehditlerin bizi beklediğinin habercisi.

Maddi ilerlemenin, bilim ve teknolojideki gelişmenin sağladığı olanaklardan tüm insanlık değil, yalnızca ayrıcalıklı bir azınlık yararlanabiliyor.

Günümüz dünyası adil bir dünya değil, milyonlarca insan yoksulluk içinde yaşıyor.

Toplumsal barış yok. Güçlüler yerlerini korumak ve halkları korkutup sindirmek için silahların ve savaşın diliyle konuşuyor.

Bu durum, insanlığın özgürlük uğruna, maddi ve manevi ilerleme uğruna, toplumsal eşitlik uğruna verdiği uzun soluklu mücadelenin sürdüğü anlamına geliyor.

Üçüncü milenyum yeni toplumsal çatışmalara ve ulusal savaşlara sahne olacak. Bu mücadelede zafer, tarihsel haklılığına güvenen, muazzam bir deneyim, araç ve bilgi birikimine yaslanan altı milyardan fazla insanın oluşturduğu emekçilerin, halkların olacak.

göçmenler

Her insan vatanını sever; orada doğar, orada büyür, orada evlenip yuva kurar, çoluk çocuğa karışır ve orada yaşlanır. İnsanlar kendilerini besleyen toprak üzerinde bir arada yaşayarak binlerce yıllık bir kültürün parçası olurlar; birbirlerine yakınlık duyar, yurttaş olduklarını hissederler.

Biz 10-12 milyon insan Ekvador'da doğduk, Ekvador'da yaşıyoruz. Vatanımız bize acılar çektiyse de, yaşam bizi bunaltıp ezse de daha iyi bir gelecek uğruna mücadele etmek istiyoruz. Bu özlem, bu topraklarda yaşayan insanların belirgin özelliklerinden biridir.

Geçmişte birkaç bin kadar yurttaşımız iş bulup çalışmak, okumak ve yeni ufuklara yelken açmak umuduyla yurtdışına gitti. Böylece, başta ABD, Kanada ve Venezuela'da bir diaspora oluştu. Yurtdışındaki Ekvadorlular sayıca az ama önemli topluluklar oldular.

Yeni milenyuma girilirken durum başkalaştı; göçmenlik koşulları önemli nitel değişikliklere uğradı.

Göçmen sayısında muazzam bir artış oldu.

Ülkenin içine saplandığı ekonomik kriz esas olarak şehrin ve kırın en yoksul toplumsal tabakalarını etkiledi. Pek çok insan işsiz kalırken ücretler önemli ölçüde düştü. Hatta dolarizasyondan sonra, o güne kadar orta katmanlar olarak bilinen kesimleri de yıkıma uğradı.

Milyonlarca Ekvadorlu için ekmek kapısı olan küçük ve orta boy sanayi işletmeleri ile esnaf ve zanaatkârlar kepenk kapatıyor. Onlar iflas ederken çalıştırdıkları işçiler de işsizler ordusuna katılıyor.

Güven(ce)sizlik, suç oranı, fuhuş ve uyuşturucu bağımlılığı artıyor. Öyle görünüyor ki hepimiz çıkışı olmayan karanlık bir tünelin içindeyiz.

Melez, yerli ve zenci, şehirli ve köylü her eyaletten pek çok Ekvadorlu umutsuzluğa kapılıp, bu durumdan kurtulmasını sağlayacak tek çare olarak göçmenliği görüyor.

Yaşlı-genç, kadın-erkek herkes çalışabileceği bir iş, bir ekmek kapısı arıyor. Okuma hevesi, umutlar ya da serüvencilik bir tarafa bırakıldı. Bugün yalnızca ayakta kalabilme kaygısı güdülüyor.

Koşulları ne olursa olsun bir iş bulup çalışma umudu insanları ülkelerinden, sevdiklerinden ve akrabalarından ayrılmak zorunda bırakıyor.

ABD, Kanada, İspanya, Hollanda, Belçika ve Avrupa Birliği'ne üye diğer ülkeler, yoksul Ekvadorluların rotası; rızklarını aradıkları yerler oldu.

Maliyeti yüksek, vize güçlükleriyle dolu bir yolculuk yapmak zorundalar. Şanslı olanlar yasal izin koparıp çalışacakları ülkeye uçakla gidiyor. Geriye kalan çoğunluk kaçakçıların eline düşüyor. Karadan ve denizden Meksika-ABD sınırına yaklaşıyor, sonra tehlikeyi göze alarak, Kuzey Amerikalıların ülkeye kaçak girişleri önlemek amacıyla inşa ettiği utanç duvarını tırmanıp aşıyorlar. Kimisi başarıyor, kimisi de yakalanıp sınırdışı ediliyor, ama ilk fırsatta tekrar deniyorlar.

Son iki üç yıldır bu yurttaşlarımızdan bir bölümü balıkçı teknelerinin veya yük gemilerinin ambarlarında saklanarak Meksika'ya ya da Guatemala'ya varana kadar, insanlık dışı koşullarda birkaç hafta yolculuk ediyor. 2001 ve 2002 yıllarında her biri 180 kadar göçmen taşıyan, ayda ortalama iki gemi yakalandı. O zaman, televizyon ekranlarından yurttaşlarımızın talihsizliklerine tanıklık ettik. Yetkililerin suçlu muamelesi yaptığı, açlıktan

ve susuzluktan hasta düşmüş erkekleri, kadınları ve çocukları gördük. Suçları çocuklarını doyurmak için ekmek parası peşinde koşmak ve bunu onurlu bir biçimde çalışarak yapmak istemeleri idi.

Başka onbinlerce Ekvadorlu da varını yoğunu satarak, borçlanarak, başta İspanya ve İtalya olmak üzere Avrupa ülkelerinin yolunu tutuyor. Bunların çoğu havaalanlarından geri çevriliyor, diğerleri de bir süre kaldıktan sonra sınır dışı ediliyor.

Başka ülke ve kıtalarda da yaşama kavgası veren kardeşlerimiz var. Onlar, kaldıkları ülkelerde o ülke vatandaşlarının yapmak istemedikleri en zor, en ağır işlerde çalıştırılıyor. Tacize uğruyor, horlanıyor, kötü muamele görüyorlar. Yasal güvenceye sahip olmadıklarından sigortasız ve çok düşük ücretler karşılığında çalışmaya razı oluyorlar.

Tarlalarda ırgat ve toplayıcı olarak çalışıyor; inşaat işçiliği, bahçıvanlık ve hizmetçilik yapıyorlar.

Bugün ülkelerinden uzakta yaşayan Ekvadorluların sayısı en iyi tahminlere göre iki milyonu aşıyor.

Uzaktalar ama vatanlarını yüreklerinde taşıyorlar. Bir gün yoksulluktan kurtulmuş olarak yurtlarına dönmeyi ve kendi ülkelerinde iş kurmayı düşünüyorlar. Yeni bir Ekvadorlu göçmen yanlarına geldiğinde, onu memleketleri ile ilgili her konuda sorguya çekiyor, ailelerinden, futboldan ve politikadan söz ediyorlar.

Her ne kadar artık internet ülkeleriyle doğru-
dan iletişim kurma olanağı
sunsa da, bu henüz çok azın

nın yararlandığı bir ayrıcalık durumunda. Çalışma koşulları ağır ve yorucu; kaldıkları işçi odalarında bilgisayar yok ve büyük çoğunluğu bilgisayar kullanmayı bilmiyor. Bu yüzden sıra özlemleri hep taptaze. Yeni biri geldiğinde ya da telefon kulübelerinden ülkedeki sevdiklerini aradıklarında, hasretle memleket havasını soluyorlar.

Onlar bizim kardeşlerimiz. Sevdiklerinden ve memleketlerinden uzakta yaşıyor, ekmek parası için ter döküyorlar. Yaban ellerde yaşıyor ve ölüyorlar.

Aileleri Ekvador'da kalıyor: Babasız çocuklar, kocasız kadınlar, kadınsız erkekler. Burada bir başka dram yaşanıyor: Psikolojik rahatsızlıklar, duygusal sorunlar, yeni sıkıntılar ve bunalımlar...

Ailenin bir üyesi iyi bir limana demir attığında sevdiklerini, karısını ya da kocasını, kardeşlerini, annesini ve babasını ve çocuklarını da bir süre sonra yanına alıyor.

ABD'nin, Kanada'nın ve Avrupa ülkelerinin uyguladığı sınırlamalara rağmen diaspora giderek büyüyor. Her gün yeni yurttaşlar,

dışardan gelen kötü haberlere, güçlüklerle ve sıkıntılara aldırmadan göç yollarına düşüyor.

Yurtdışında yaşayan kardeşlerimiz, dolara endeksli Ekvador ekonomisinin temel direklerinden birini oluşturuyor. Onların gönderdikleri paralar, Ekvador'un petrol gelirlerinden sonraki ikinci döviz kaynağı durumunda.

Göçmenler, günümüzün paryaları her şeye rağmen Ekvador'un, köklerimiz ve Yeni Vatan'ın inşasının ayrılmaz bir parçasını oluşturuyor. Onlara güveniyor, bir an önce dönmelerini bekliyoruz.

yarının ekvador'u

Ülkemizin çok eskilere dayanan binlerce yıllık bir tarihi var. Ekvador ve Ekvador halkları günümüzün bir gerçeğidir ve gelecekte de varlığını sürdürecektir.

Muazzam yeraltı ve yerüstü kaynakları, bereketli toprakları, doğal güzellikleri, iklimi, çalışkan işçileri ve emekçi halkları tüm Ekvadorluların barış içinde, özgür ve mutlu yaşadıkları büyük bir ülke kurmak için fazlasıyla yeterlidir.

Ne var ki, bugüne kadar bu saydıklarımızın hiçbiri gerçekleşmedi. Biz Ekvadorlular kendi topraklarımızda yabancı durumuna düştük. Yapılanlara ve yapılacaklara kendimiz karar veremiyoruz; bunlar, dev petrol şirketlerinin ve Kuzey Amerika bankalarının toplantı salonlarında, ABD Başkanı'nın kabinesinde bekleniyor.

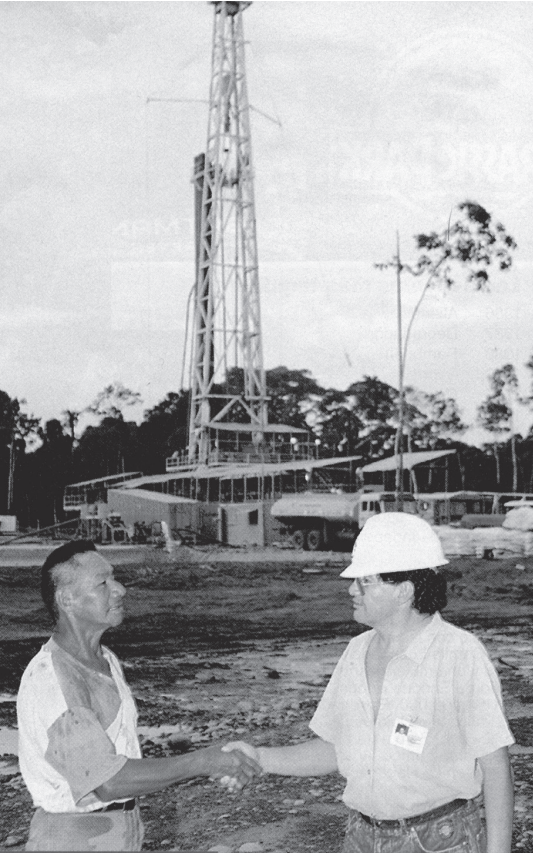
Bizler; melez, yerli ve zenci, şehirlerde ve kırlarda, Costa'da Sier-

ra'da ve doğuda yaşayan Ekvadorlular, ömrümüzün sonuna dek her gün gündeğumundan günbatımına çalışıyoruz. Ne var ki emeğimizin meyvesi bize ait değıl. Tarlada kaldırılan mahsülden, sanayide üretilen ürünlerden yararlanamıyoruz. Çünkü bir avuç Ekvadorlu kendileri çalışmadıkları halde toprakların, bankaların, fabrikaların ve büyük nakliye araçlarının sahibi oldukları için bizim alın terimizin ürünlerine el koyuyorlar.

Biz Ekvador işçileri ve halkları özgürlüğe ve barışa sevdalıyız. Demokratik bir yönetim altında yaşamak, bağımsızlık, Yeni Vatan'a kavuşmak, kendi emeğimizin meyvelerini kendimiz toplamak istiyoruz.

Bizler isyancı ve mücadeleci halklarız. Ülkeyi ellerine geçirip harabeye çeviren tiranlar fazla dayanamadılar; onları tarihin çöplüğüne attık. Kendimizi bildik bileli vatanın ve halkların daha güzel günlere kavuşabilmesi için dövüşüyoruz. Bugünkü kadar önemli zaferler ve haklar kazandık; ama daha kazanmamız gereken çok zaferler, elde etmemiz gereken haklar var.

Farklı bir yarın kurmak için, Vatan'ın hepimizin olması için, Yeni Bir Ekvador inşa etmek için biz Ekvadorlular bugünden amaç ve hedeflerimizi saptamalı, varacağımız noktayı belirlemeli ve bizi oraya götürecek yolda kararlılıkla yürümeliyiz.

Her şeyden önce, Yeni Vatan'ın geleceğinin Ekvador işçilerinin ve halklarının eseri olacağı konusunda kafamız açık olmalı. Ne bir başkan ne de elit bir grup, hiç kimse ülkede yaşayan milyonlarca insanın görev ve sorumluluklarını tek başına yerine getirecek yetekte olamaz.

İkincisi, bu büyük işi başarmak için biz aşağıdakilerin yani çalışan ve üretenlerin, melezlerin, yerlilerin ve zencilerin, yurtseverlerin ve demokratların birliğini sağlamak zorunda olduğumuzu kavramalıyız. Bu birlik gökten zembille inmeyecek; onu gerçekleştirecek olan bizleriz.

Eloy Alfaro'nun isabetli bir biçimde söylediği gibi: "özgürlük diz çökerek istenmez, fethedilir." Günümüz Ekvadorluları, biz yoksullar ve mülksüzler bu tarihi derslerden öğrenmek, Yeni Ekvador uğruna mücadeleyi örgütlemek ve kararlı olmak zorundayız. Bu, kolay bir mücadele olmayacak. Ülkenin şimdiki sahipleri, emperyalistler ve oligarşi kendi ayrıcalıklarını korumak için ellerinden geleni yapacaklar. Ancak bu kavgada akıl bizden yana. Adalet bize yardım ediyor ve çoğunluk bizim. Bu nedenle er ya da geç toplumsal ve ulusal kurtuluşa kavuşacağız.

Yarının Ekvador'u bugünden inşa edilir. Toplumsal dönüşüm şimdiki kuşakların görevidir. Yeni Vatan esaret altındaki vatanın bağrında, toplumsal adaletsizlik girdabının içinde, entelektüel eşitsizliğin göbeğinde, sağlıksız bölgesel gelişmenin dehlizlerinde, cinsel eşitsizliğin ortasında serpilip gelişiyor.

Bu, politik ve ulusal karşıtlıklar içinde gün be gün toplumsal ve kültürel mücadele ile şekillendirilen ulusal, yurtsever, demokratik ve devrimci bir projedir.

Herkes için vatan, Yeni Ekvador, gerek şehirlerde gerek kırlarda tüm eyaletlerde kafa ve kol işçilerinin örgütlerinde ve mücadelelerinde; melezlerin, yerlilerin ve zencilerin eylemlerinde; emekçi kadınların erkek egemenliğine karşı, özgürlük uğruna yılmadan verdikleri mücadelede; kurtuluşun simgesi olan üç renkli ulusal bayrakta, Hüipala'da ve kırmızı sancakta ifadesini buluyor.

jaime: halkın yiğit evladı

17 Şubat 1999'da Yüksek Adalet Mahkemesi'nin ve Adalet Sarayı'nın birkaç metre ilerisinde, güpegündüz, Jaime Hurtado ile iki yoldaşını katlettiler. Bu ısmarlama bir cinayetti. Failler CIA'nin ve gericiliğin emirlerini yerine getirdi. Hiç kuşkusuz politik bir suikastti söz konusu olan. Kurulan devrimci solun tanınmış bir yöneticisi, Ulusal Meclis'in üyesiydi. Saldırıda bazı polis subaylarının parmağı vardı. Devlet tarafından işlenmiş ve cezasız kalmış bir cinayetti bu.

Cinayetin politik niteliğini kabul eden hükümet, suçu paramiliterlerin hizmetindeki Kolombiyalı kiralık katillerin üzerine attı. Sözümona Jaime Hurtado gerillaları örgütlemekteydi ve bu yüzden öldürülmüştü.

Jaime'nin yoldaşları ve kamuoyunun büyük bir bölümü, cinayetin, giderek büyüyen ve gelişen halk hareketini başsız bırakmak, halklara ve solun politik önderlerine gözdağı vermek amacıyla işlendiğini düşünüyor.

Neden Jaime Hurtado? Jaime Hurtado kimdir, nereden gelmekte ve kimi temsil etmektedir?

Zenci halkın içinden gelen Jaime Hurtado Esmeraldas eyaletinin kırsalında, Malipia isimli küçük bir yerleşim bölgesinde hayata gözlerini açtı. Küçük ama verimli bir toprağı ekip biçen köylü bir ailenin oğluydu. Kendisi gibi zenci insanların arasında mutlu bir çocukluk sürüyor; annesi, babası ve komşuları tarafından çok seviliyordu.

Ne var ki yaşamı, köye, dar bir topluluğun içine hapsetmek olanaksızdı. Yeni bir iş bulmak, yeni ufuklara doğru yelken açmak gerekiyordu. Jaime'nin ailesi Esmeraldas'a göçtü. Muz ihracatı sayesinde giderek büyüyen Esmeraldas kalabalık ve hareketli bir şehirdi.

Burada yeni bir sahnenin perdeleri açıldı: sıcak mahalle²³, okul, radyo, sinema, spor; yeni insanlarla –yine kendisi gibi zencilerle,

23 Sıcak Mahalle (Barrio Caliente): Gece kulüplerinin, eğlence yerlerinin, genelevlerin vs. bulunduğu yer.

mulato'larla ve "beyazlar"la iç içe bir yaşam. Adımını attığı dünya çok büyüktü; pek çok yeni şeyi ve binlerce insanı barındırıyordu. Ne var ki yine bu aynı dünya daralıyor, nefes almakta zorlanıyordu; onulmaz yaralar içindeydi: işsizlik ve sömürü, kültürel ayrımcılık ve baskı, eşitsizlik ve adaletsizlik. Jaime geç de olsa uykudan uyanıyordu. 10 yaşında şehri tanıdı ve okula başladı. Okuma yazma bilmeyen annesi ve babası oğullarının kendileriyle aynı kaderi paylaşmasını istemiyordu.

Yoğun ve hareketli bir yaşamı vardı: Çalışıyor, okula gidiyor, spor yapıyordu. Toplumsal sorunlara duyarlıydı. Şeylerin özünü, mevcut durumun nedenini, toplumun niteliğini, ülkenin yazgısını kavrama arzusuyla doluydu. Sınava girdi ve öğrenim bursu kazanaarak Guayaquil'e okumaya gitti.

Orada başka bir dünyayla ve farklı boyutları olan sorunlarla karşılaştı. Kaygıları ve duyarlılıkları eyleme dönüştü. Jaime safını belirledi; isyanı seçti ve bu isyanı bilinçli, devrimci bir tutuma dönüştürdü.

Avukat olup, işçilerin ve mülksüzlerin haklarını savunmak için canla başla çalıştı. Spor yaptı, atletizm dalında ülke birincisi oldu. Tanınmış bir öğrenci lideri haline geldi.

Tüm bir ömrünü solun devrimci siyasetine adadı. Solcu binlerce kadın ve erkekle birlikte yeni bir politik parti –Demokratik Halk Hareketi (MPD)– kurdu. Toplumsal mücadelede yorulmak nedir bilmeyen bir kavga adamı; ülkesini ve kültürünü her yönüyle tanımak isteyen çalışkan bir öğrenci; yasal alanda, sendika kurullarında ve halk hareketleri içinde sözünü kılıç gibi kullanmasını bilen usta ve deneyimli bir yönetici; partisinin en seçkin lideri, tarihsel bir önder haline geldi. İçten, neşeli, coşku ve yaşam dolu bir insandı.

1979'da partisi tarafından ulusal delege seçildiğinde kongre üyesi olan ilk zenciydi. Buraya halkının gücü, kurtuluşa giden yolu arayan çaresizlerin desteğiyle gelmişti.

Zenciler Ekvador'a köle olarak geldi. En ağır işlerde çalıştırıldılar. Köleliğin kaldırılması, eşitsizliğin bittiği, bugün hâlâ süren kültürel ayrımcılığın sona erdiği anlamına gelmiyordu.

Ekvador'un zencileri Bağımsızlık Savaşı sırasında kurtuluş ordularında kahramanca savaştılar ve büyük yararlılık gösterdiler. İsyan-
cılarının atlı birliklerinde, işçi grevlerinde ve köylülerin toprak müca-
delesinde yerlerini aldılar. Sporda daima büyük başarılar elde ederek
ülkenin isminin duyulmasına önemli bir katkıda bulundular. Müzik
ve dansta getirdikleri ritim ve neşeyle ülkenin kültürel zenginliği-
nin ayrılmaz bir parçası oldular. Sanatta ve edebiyatta, romanda ve
şiirde zenciler arasından önemli isimler çıktı. Toplumsal ve politik
yaşamda, toplumsal ve kültürel eşitsizliklere karşı işçilerin ve köylü-
lerin hakları uğruna verdikleri mücadeleyle tanındılar. Mücadeleci
zenciler arasında Jaime Hurtado ismi berrak bir biçimde öne çıktı.
Bununla birlikte Jaime Hurtado zencilerin temsilcisi olmaktan çok
çok daha fazlasıdır. O, yaşamı ve mücadelesiyle tüm Ekvador halk-
larının; melezlerin, yerlilerin ve zencilerin kurtuluş özelemlerini ete
kemiğe büründürdü. Şehir ve kır emekçilerinin çıkarlarını, gençliğin
isyancı ruhunu temsil etti. Bundandır ki, katledildiği haberi duyul-
duğunda on binlerce Ekvadorlu hep bir ağızdan haykırdı:

Jaime Kardeşimiz, Halkın Yiğit Evladı!

*“Artık birbirimizi tanıyoruz. Birlikte yürüyelim; hep birlikte yum-
ruklarımızı sıkalım. Gücümüzü gücümüze, sesimizi sesimize katalım.
Kararlı, güçlü, dinamik ve erişilmez adımlarımızı atalım. Sayımız az
değil. Yaşama meydan okuyan ve Yeni Vatan uğruna dövüşen yiğit
insanların oluşturduğu koca bir tümeniz.”*

Jaime Hurtado